

לקוטי תורה • פרשת במדבר • מאמר 4

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוהל מועד...

”וידבר הוי' אל משה במדבר סיני”

הנשמה יורדת לגוף כדי להתעלות למדרגה גבוהה מזו שהייתה בה אי־פעם בגן עדן: באמצעות התורה והמצוות היא מקבלת אור של אצילות עצמה. היא עולה בשני שלבים הנזכרים בפסוק: ”מדבר סיני” — צימאון לה' הנולד מהתכוננות בכך שכל העולמות נחשבים לאין לפניו; ו”אוהל מועד” — אחדות ה' המתגלית בנשמה באמצעות התורה והמצוות. אהרן ומשה ממשיכים אותה לכל יהודי, לאחר שיצא תחילה מ”מצרים” על ידי התרחקות מן הרע.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/4

הנקודה

הנשמה יורדת לגוף כדי להתעלות למדרגה גבוהה מזו שהייתה בה אי־פעם בגן עדן: באמצעות התורה והמצוות היא מקבלת אור של אצילות עצמה. היא עולה בשני שלבים הנזכרים בפסוק: "מדבר סיני" — צימאון לה' הנולד מהתבוננות בכך שכל העולמות נחשבים לאין לפניו; ו"אוהל מועד" — אחדות ה' המתגלית בנשמה באמצעות התורה והמצוות. אהרן ומשה ממשיכים אותה לכל יהודי, לאחר שיצא תחילה מ"מצרים" על ידי התרחקות מן הרע.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר קורא את המפקד בתחילת ספר במדבר כהעלאת נשמות ישראל. ירידת הנשמה לגוף נראית כירידה, אך באמצעות התורה והמצוות היא ממשיכה אור של אצילות, הגבוה מכל מה שהכירה בגן עדן העליון; זו הסיבה ששעת תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא. למדרגה זו מגיעים באמצעות שני שלבים. "מדבר סיני" הוא מדבר, כלומר דיבור: תפילה באהבה בוערת ובצימאון, הנולדים מהתבוננות בכך שכל העולמות הם מדבר שומם וחסר חיות לפני ה', התבוננות המעוררת זעקה שכלב ושנאת הרע. פסוקי דזמרה וברכת יוצר אור בונים צימאון זה. "אוהל מועד" הוא המשכת אחדות ה' אל הנשמה באמצעות "האוהל" של התורה והמצוות, המרווה את הצימאון בשמחה, כמו באהבת עולם. משה, שושבינו של המלך, ממשיך את האחדות למטה; אהרן, שושבינה של המלכה, מדליק את הנשמות. תחילה על שניהם לצאת ממצרים, כלומר להתרחק מן הרע. לבסוף, "שאו את ראשי" עולה בשלוש מדרגות של רחמי יעקב, עד לאהבה שלמעלה מן השכל.

מבנה

1	המפקד כהעלאת הנשמות
11	"למשפחותם" ו"אתה ואהרן": נשמות ישראל מתעלות באמצעות משה ואהרן, שושבינו של המלך ושל המלכה.
2	הירידה לשם העלייה
21	באמצעות התורה והמצוות הנשמה ממשיכה אור של אצילות, הגבוה מגן עדן העליון; לאחר מכן מוסבר שמדבר הוא דיבור — תפילה באש ובצימאון המזכרת את הנפש הבהמית.
3	מדבר סיני: הצימאון וזעקת הלב
5-31	ההכרה שהחיים הם בה' לבדו מעוררת צימאון, זעקה על הריחוק ממנו ושנאת הרע; התפילה היומיומית, פסוקי דזמרה ויוצר אור בונים צימאון זה עד לאהבת עולם.
4	אוהל מועד: אחדות ה' בנשמה
7-61	מועד פירושו להיות "ידוע" ומחובר: אחדות ה' מתגלית בנשמה באמצעות "האוהל" של התורה והמצוות, חכמתו ורצונו; כשם שחיובק מגיע אל הידיד דרך גופו.
5	משה, אהרן והציאה ממצרים
9-81	משה ממשיך דעת, הכרה מוחשית בה'; אהרן מדליק את אהבתו הבערת של הנשמות. אך תחילה יש לצאת ממצרים על ידי התרחקות מן הרע (אתכפיא), ולאחר מכן "החודש השני" מביא את הפיכת החושך לאור.

הרחמים נובעים מדעת; רחמי יעקב, שמקורם בהכרת ה', מסתעפים לרחמי שנים־עשר השבטים, כמו כפיית המים התחתונים, ולאחר מכן לרחמי שבעים הנפש — רחמים על הנשמה על היותה מלובשת בגוף.

7 **העלאת הנשמה ל"גולגולות"**

הנשמה מתעלה בשלוש המדרגות מלמטה למעלה, כשלוש ההזכרות של רחמים לפני קריאת שמע וכספירת העומר, עד לאהבה הגדולה שלמעלה מן השכל, המתגלית בסיני — "גולגולות".

מדבר (שממה, דיבור) מדבר

נדרש בשלוש דרכים: כדיבור, כלומר דיבור התפילה; כ"דיבור", כשהמקדש עמד; וכמדבר יבש, מצב הגלות, הגורם לנשמה לצמא לה'.

אוהל מועד אוהל מועד

אחדות ה' הנמשכת ומתגלה בנשמה; היא באה באמצעות "האוהל" של התורה והמצוות, המכסה על אורו כשם שצל מכסה, ומרווה את צימאון הנשמה בשמחה.

שושבינו של המלך ושושבינת המלכה שושבינא דמלכא, שושבינא דמטרוניתא

משה מוליך את ה"חתן", ה', אל הנשמה באמצעות דעת; אהרן מעלה את ה"כלה", כנסת ישראל, ומדליק את הנשמות כמו נרות המנורה.

הכנעה והפיכה (אתכפיא ואתהפכא) אתכפיא, אתהפכא

התרחקות מן הרע באמצעות כפיית הסטרא אחרא להיכנע היא השלב הראשון, היציאה ממצרים; הפיכת החושך לאור היא השלב השני, הצימאון הבורע של "מדבר סיני".

אצילות שבעשיה אצילות שבעשיה

אור האצילות המוסתר בפנימיות העולם התחתון ביותר גבוה לאין ערוך מן המדרגה העליונה ביותר של בריאה; רק התורה והמצוות, כשהן נעשות בגוף, ממשיכות אותו למטה.

שלוש מדרגות של רחמים ג' מיני רחמנות

רחמי יעקב, רחמי שנים־עשר השבטים ורחמי שבעים הנפש יורדים בסדר זה; הנשמה מתעלה באמצעותם מלמטה למעלה: "למשפחותם", "לבית אבותם" ויעקב.

הגולגולת גולגולת

הגולגולת מקיפה את הראש ואת המוח בלי להיות מלובשת בהם; היא מסמלת את האהבה הגדולה שלמעלה מן השכל, "עבודת מתנה", המתגלית במתן תורה.

קטע 1 • 11

המפקד כהעלאת הנשמות

1 וידבר ה' אל משה במדבר סיני^{1,2} באוהל מועד וגו' שאו את ראש כל עדת בניי [בני ישראל] למשפחותם³ וגו' תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן.⁴

"וה' דיבר אל משה במדבר סיני, באוהל מועד" וגו'; "שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם" וגו'; "תפקדו אותם לצבאותם, אתה ואהרן".

המאמר פותח בפסוקים הראשונים של ספר במדבר: ה' מדבר אל משה "במדבר סיני", באוהל מועד" ומצווה למנות את העם. כל ביטוי ייקרא כשלב בעבודת הנפש: "מדבר סיני" ו"אוהל מועד" כשתי מדרגות, "שאו את ראש" כהעלאת הנשמות, ו"אתה ואהרן" כשני המנהיגים שבאמצעותם הדבר נעשה.

הנה למשפחותם פי' לבחי' עי' [שבעים] משפחות שיצאו מעי' נפש יוצאי ירך יעקב⁵ וכדי להרים ולישא ראש ומוחין של נשיי [נשמות ישראל] המושרשים במקור חוצכם בחי' כניי [כנסת ישראל] להעלותם

והנה, "למשפחותם" פירושו למדרגת שבעים המשפחות שיצאו משבעים הנפשות "יוצאי ירך יעקב". וכדי להרים ולשאת את הראש והמוחין של נשמות ישראל, ששורשן במקור שממנו נחצבו — בחינת כנסת ישראל — ולהעלותן

"למשפחותם" מתפרש כשבעים המשפחות שהשתלשלו משבעים הנפשות שירדו למצרים עם יעקב. המפקד נקרא כפשוטו "הרמת הראש": העלאת המוחין של נשמות ישראל, ששורשן בכנסת ישראל, המקור הכולל של כל נשמות ישראל, אל המדרגה שמייצגות שבעים הנפשות.

לבחי' עי' [שבעים] נפש הנ"ל תפקדו אתה ואהרן שבחי' משה ואהרן הם המעלים ומנשאים בחי' כניי [כנסת ישראל] וכמ"ש נחית כצאן עמך⁶ ביד משה ואהרן כי משה הוא שושבינא דמלכא^{7,8} ואהרן שושבינא דמטרוניתא.^{9,10,11}

למדרגת שבעים הנפשות הנזכרות לעיל, "תפקדו אותם, אתה ואהרן". שכן מדרגותיהם של משה ואהרן הן שמעלות ונושאות את בחינת כנסת ישראל, וכמו שכתוב: "נהגת כצאן עמך ביד משה ואהרן". שכן משה הוא שושבינו של המלך, ואהרן שושבינה של המלכה.

הציווי "תפקדו אותם, אתה ואהרן" מלמד שהעלאה זו נעשית באמצעות משה ואהרן, ככתוב בתהילים שה' הנהיג את עמו "ביד משה ואהרן". זוהר מונה את משה שושבינו של המלך ואת אהרן שושבינה של המלכה; המאמר יסביר בהמשך, בסעיף 3, מה עושה כל אחד מהם כדי לחבר ביניהם.

קטע 2 • 21

הירידה לשם העלייה

2 וביאור הדבר הנה נודע שירידת נשמותיהם של ישראל להתלבש בגוף ונפש הבהמית בעוה"ז היא ירידה גדולה להן ממעלתן וממדרגתן שהיו מקודם

הסבר העניין: ידוע שירידת נשמות ישראל להתלבש בגוף ובנפש הבהמית בעולם הזה היא ירידה גדולה עבורן מן המעלה והמדרגה שבה היו קודם לכן.

אדמו"ר הזקן מתחיל להסביר את עניין העלאת הנשמות. ירידת הנשמה לחיות בגוף בעולם הזה, יחד עם נפש בהמית, היא ירידה גדולה מן המדרגה שבה הייתה קודם לכן.

לכן שבעודן קשורות במקורן היו נהנין מזיו השכינה¹² בג"ע [בגן עדן] עליון ותחתון אך הירידה צורך עלייה¹³ היא.

שכן כל עוד היו קשורות למקורן, הן נהנו מזיו השכינה בגן עדן העליון והתחתון. אך הירידה היא צורך עלייה.

לפני הלידה, כשהנשמה עדיין קשורה למקורה, היא נהנית מזיו השכינה בגן עדן העליון והתחתון, שהם גן העדן הרוחני. ואף על פי כן, הירידה היא "צורך עלייה": בסופו של דבר הנשמה תגיע למדרגה גבוהה מזו שממנה התחילה.

והנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] דע מאין באת¹⁴ ולאן אתה הולך¹⁵ פי' שמקור הנשמה היא מאין בחי' ג"ע [גן עדן] העליון (ועי' בליקוטי הש"ס [הששה סדרים] מהארז"ל [מהאר"י זכרונם לברכה] ע"ז המאמר) והולכת לקבל שכרה לבחי' אן שהיא ג"ע [גן עדן] התחתון

והנה, חכמינו ז"ל אמרו: "דע מאין באת ולאן אתה הולך". כלומר, מקור הנשמה הוא ב"אין" — בחינת גן עדן העליון (ועיינו בליקוטי הש"ס מהארז"ל על מאמר זה) — והיא הולכת לקבל את שכרה בבחינת "אין", שהיא גן עדן התחתון.

המשנה באבות מורה לאדם לדעת "מאין באת ולאן אתה הולך". אדמו"ר הזקן דורש את שתי המילים "אין" ו"אן" כשתי מדרגות: "אין" הוא מקור הנשמה בגן עדן העליון, ו"אן" הוא גן עדן התחתון, שאליו היא הולכת לקבל את שכרה לאחר חייה בעולם הזה.

כי אן הוא מלשון אנה שהוא נופל על דבר שיש בו מקום וגבול כמו אנה פניך מועדות¹⁶ (ביחזקאל סי' כ"א)

כי "אן" קשור למילה "אנה", המשמשת ביחס למקום שיש בו מקום וגבול, כמו בפסוק "אנה פניך מועדות" (ביחזקאל, פרק כ"א),

המילה "אן" קשורה ל"אנה", כלומר "לאן", המשמשת ביחס למקום מוגדר שיש לו גבולות, כמו בפסוק ביחזקאל. לכן "אן" מצביע על מדרגה שיש בה מקום וגבול.

דהיינו בחי' גי'ע [גן עדן] התחתון שהוא בבחי' מקום וגבול כמארו"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] בפ"ט דפסחים¹⁷ העולם אי' משישים בגן¹⁸ כו' וא"כ מהו היתרון והמעלה.

כלומר, בחינת גן עדן התחתון, שהיא בבחינת מקום וגבול, כפי שאמרו חכמינו ז"ל בפרק התשיעי של פסחים: "העולם אחד משישים בגן" וכו'. ואם כן, מה היתרון והמעלה [של הירידה]?

גן עדן התחתון הוא מדרגה מוגבלת: התלמוד מודד את העולם כאחד משישים מן הגן, ומכאן שגם לגן יש מידה. נשאלת אפוא השאלה: אם הנשמה באה מגן עדן העליון וחוזרת רק לגן עדן התחתון, מה הרוויחה בירידתה?

אלא הענין שתכלית ירידת הנשמות לא היתה בשביל קיבול שכרן בעוה"ב [בעולם הבא] בלבד אלא הירידה היא צורך עליה גם בעודן בעוה"ז מלובשות בגוף הגשמי והוא ענין מארו"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה אחת בתשובה¹⁹ ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז מכל²⁰ חיי העוה"ב [העולם הבא]²¹

אלא העניין הוא שתכלית ירידת הנשמות לא הייתה רק כדי לקבל את שכרן בעולם הבא; הירידה היא צורך עליה גם כשהן עדיין בעולם הזה, כשהן מלובשות בגוף הגשמי. זהו פירוש מאמר חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא".

התשובה היא שהרווח שבירידה אינו רק השכר בעולם הבא; העלייה מתרחשת כבר כאן, כשהנשמה נמצאת בגוף. המשנה באבות אומרת זאת במפורש: שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה טובה מכל חיי העולם הבא.

כי כל חיי העוה"ב [העולם הבא] הוא שנהנין מזיו השכינה ואין זה אלא זיו כו' משא"כ תשובה ומע"ט [ומעשים טובים] נק' בזוהר לאשתאבא בגופא דמלכא²²

כי כל חיי העולם הבא הם ההנאה מזיו השכינה, ואין זה אלא זיו וכו'; ואילו תשובה ומעשים טובים נקראים בזוהר "להשתאב בגופא דמלכא" — להיכלע בגופו של המלך.

העולם הבא הוא ההנאה מ"זיו השכינה" — אור המאיר מאת ה', אך אינו ה' עצמו. הזוהר מכנה תשובה ומעשים טובים "להיכלע בגופו של המלך": התאחדות עם ה' עצמו, בדומה למזון הנבלע בגופו של מי שאוכל אותו.

(ועי' בפי יתרו ע"פ זכור²³ את יום השבת ובשיר השירים ע"פ אני ישנה^{24, 25} מענין פי' לאשתאבא בגופא דמלכא, והנה עם היות כי עיקר גילוי בחי' זו יהי [יהיה] לעתיד וע"ז אמרו עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש.²⁶

(ועיינו בפרשת יתרו, על הפסוק "זכור את יום השבת", ובשיר השירים, על הפסוק "אני ישנה", בעניין פירוש "להשתאב בגופא דמלכא". והנה, אף שעיקר גילוייה של בחינה זו יהיה לעתיד לבוא, ועל כך אמרו: "עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש",

כאן מתחילה הערת אגב ארוכה, המפנה את הקורא לשני מאמרים אחרים המסבירים את הביטוי "להיכלע בגופו של המלך". הגילוי המלא של התאחדות זו יהיה לעתיד לבוא; על כך אמרו בתלמוד שלפני הצדיקים יאמרו "קדוש", כשם שאומרים לפני ה'.

מִיָּמָה הָאָרֶה מִבְּחִי זֶה מֵאִיר גִּי'כֹּכ בְּגִי'ע [בגן עדן] וּכְמִי'ש בְּסִשִּׁיב [בספר של בינונים] פִּי לִי'ט בִּשְׁם הַזֹּהָר וְנִהְנִין מִזִּיו הַשְּׂכִינָה כִּי וְהוּא זִיו תּוֹרַתָּן וְעִבּוּדָתָן מִמֶּשׁ²⁷ כִּי,

ובכל זאת, הארה מבחינה זו מאירה גם בגן עדן, כמו שכתוב בספר של בינונים, פרק ל"ט, בשם הזוהר: "ונהנים מזיו השכינה" וכו'; וזהו ממש זיו התורה והעבודה שלהם וכו'.

ובכל זאת, הארה מאותה בחינה מאירה כבר בגן עדן. התניא, בפרק ל"ט, מביא בשם הזוהר שהנשמות "נהנות מזיו השכינה", ומסביר שזיו זה הוא התורה והעבודה שלהן עצמן — האור שהמעשים שלהן המשיכו.

וּלְפִי' [ולפי זה] יֵשׁ לֹמֵר שִׁזִּיו תּוֹרַתָּן וְעִבּוּדָתָן הַמֵּאִיר בְּגִי'ע [בגן עדן] הַתַּחְתּוֹן הוּא הַגְּבֵה מְאֹד נֶעֱלָה מִהַבְּחִי שֶׁהַשִּׁיגָה הַנִּשְׁמָה אִפִּי' [אפילו] בְּגִי'ע [בגן עדן] הָעֵלְיוֹן קֹדֶם יִרְדָּתָהּ בְּעוֹהִי' וְהוּא מוֹכֵן עֵיד מִי'ש בְּסִי הַגִּלְגּוּלִים פִּי עֲשָׂרִים הוֹבָא בְּתוֹרָא [בתורה אור] פִּי חִי שֶׁרָה בְּדִי'ה עֵיין מִי'ש בְּעִי'ח [בעץ חיים]

ולפי זה אפשר לומר שזיו התורה והעבודה שלהן, המאיר בגן עדן התחתון, נעלה ונשגב לאין ערוך מן הבחינה שהנשמה השיגה אפילו בגן עדן העליון, לפני ירידתה לעולם הזה. הדבר מוכן על פי מה שכתוב בספר הגלגולים, פרק עשרים, והובא בתורה אור, פרשת חיי שרה, במאמר המתחיל "עֵיין מה שכתוב בעץ חיים",

מכאן מסיק אדמו"ר הזקן מסקנה נועזת: האור של התורה והעבודה של הנשמה, אפילו כפי שהוא מאיר בגן עדן התחתון, נעלה בהרבה מכל מה שהנשמה השיגה בגן עדן העליון לפני שירדה לעולם. הוא מבסס זאת על עיקרון מספר הגלגולים, המובא בתורה אור.

וְכֵן הוּא בְּהִרְמִי' [בהרב משה זכות] רִי"פ מִשְׁפָּטִים, שְׁבַחִי אֲצִילוֹת מִמֶּשׁ מִתְּלַבֵּשׁ בְּבִי'ע בְּפִנִּימִיּוֹת, וְאֲצִילוֹת שֶׁל פְּנִימִי' [פנימיות / פנימית] הַעֲשִׂי' [העשייה] הוּא גָדוֹל לֵאמֹר קֶץ יוֹתֵר מִהַבְּחִינָה הַיּוֹתֵר גְּדוֹלָה שֶׁל הַבְּרִיאָה שְׁמִבְּחִי עֲצֻמָּה.

וכך הוא גם ברמ"י, בתחילת פרשת משפטים: בחינת אצילות עצמה מתלבשת בבי"ע בפנימיותם, ואצילות שבפנימיות העשייה נעלית לאין קץ מן הבחינה הנעלית ביותר של הבריאה כפי שהיא מצד עצמה.

העיקרון מופיע גם ברמ"י (רבי משה זכות): אצילות עצמה נסתרת בפנימיותם של שלושת העולמות התחתונים. אפילו האצילות הנסתרת בעשייה, העולם הנמוך ביותר, נעלית לאין קץ מן הבחינה הגבוהה ביותר שיש לבריאה מצד עצמה.

וְהִנֵּה גִי'ע [גן עדן] הָעֵלְיוֹן הוּא מִבְּרִיאָה וְעִי' תּוֹרָה וּמִצּוֹת מִמְּשִׁיכִים מִי"ד [מיין דוכרין] דְּאֲצִילוֹת כְּמִי'ש בְּדִי'ה עֵיין מִי'ש בְּעִי'ח [בעץ חיים] הַנִּיְלֻבֵּפִי בִּרְאשִׁית בְּבִיאֹר עִי'פִּי כִּי כֹאשֶׁר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים²⁸ כִּי שֶׁהַמִּשְׁכָּת הָאֲצִילוֹת בְּבִי'ע נֶעֱשֶׂה עִי' תּוֹרָה וּמִצּוֹת דּוֹקָא עִי'ש.

והנה גן עדן העליון הוא מבריא, ועל ידי תורה ומצוות ממשיכים מ"ד דאצילות, כפי שמוסבר במאמר המתחיל "עֵיין מה שכתוב בעץ חיים" הנזכר לעיל, וכן בפרשת בראשית, בביאור על הפסוק "כי כאשר השמים החדשים" וכו', שהמשכת אצילות לבי"ע נעשית דווקא על ידי תורה ומצוות; עיינו שם.

גן עדן העליון שייך לעולם הבריאה. באמצעות תורה ומצוות האדם ממשיך מ"ד — זרימה של אור אלוהי מלמעלה למטה — מאצילות; רק תורה ומצוות ממשיכות את אצילות אל העולמות התחתונים, כפי שמוסבר בשני מאמרים בתורה אור.

ונמצא הנשמה קודם שירדה בעולם הזה לקיים התורה ומצות כשהיתה בגי'ע [בגן עדן] העליון שהוא בבריאה לא השיגה כלל בחי' אצילות שבבריאה, שהרי בחי' אצילות אינו נמשך רק ע"י תורה ומצות כנ"ל, ואף הנשמות היותר עליונות שבגי'ע [שבגן עדן] העליון לא השיגו רק בחי' בריאה שבבריאה.

נמצא שהנשמה, לפני שירדה לעולם הזה כדי לקיים תורה ומצוות, כשהייתה בגן עדן העליון, שהוא בבריאה, לא השיגה כלל את בחינת האצילות שבבריאה; שהרי בחינת האצילות נמשכת רק על ידי תורה ומצוות, כנזכר לעיל. ואף הנשמות הנעלות ביותר שבגן עדן העליון השיגו רק את בחינת הבריאה שבבריאה.

מכאן שהנשמה בגן עדן העליון לפני לידתה, כשעדיין לא קיימה מצוות, לא יכלה להשיג את האצילות הנסתרת בבריאה. אפילו הנשמות הנעלות ביותר שם השיגו רק את הנקודה הנעלית ביותר של הבריאה מצד עצמה — "הבריאה שבבריאה".

וזהו ישראל עלו במחשבה²⁹ מחשבה היא בחי' בריאה. ועלה במחשבה היינו הבחי' יותר עליונה שבמחשבה, והיינו בחי' מחשבה שבמחשבה שהיא בריאה שבבריאה משא"כ בחי' אצילות לא השיגו כלל, ואע"פ [ואף על פי] שבפי' עלו במחשבה באמת יש פירושים

וזהו "ישראל עלו במחשבה": מחשבה היא בחינת בריאה, ו"עלו במחשבה" פירושו הבחינה הנעלית ביותר שבמחשבה, היינו בחינת מחשבה שבמחשבה, שהיא הבריאה שבבריאה; ואילו את בחינת האצילות הם לא השיגו כלל. ואף על פי שבפירוש "עלו במחשבה" יש באמת פירושים

כך מפרש אדמו"ר הזקן את האמירה "ישראל עלו במחשבה": "מחשבה" היא עולם הבריאה, ו"עלו" פירושו הנקודה הנעלית ביותר בו — "מחשבה שבמחשבה", שהיא הבריאה שבבריאה, ולא אצילות. הוא מציין שיש לאמירה גם פירושים אחרים, נעלים בהרבה.

גבוהים יותר הרבה מבחי' גי'ע [גן עדן] שבבריאה כמ"ש ע"פ יונתי בחגוי הסלע³⁰ ובשאר דוכתי מ"מ אחר שירדה הנשמה בגי'ע [בגן עדן] קודם ירידתה בגוף היא בבחי' בריאה, אבל ע"י ירידתה בעוה"ז בקיום התומ"צ [התורה ומצות] נמשך להם זיו תורתן ועבודתן

הנעלים בהרכה מבחינת גן עדן שבבריאה, כפי שמוסבר על הפסוק "יונתי בחגוי הסלע" ובמקומות נוספים; ובכל זאת, לאחר שהנשמה ירדה לגן עדן, ולפני ירידתה לגוף, היא בבחינת בריאה. אך על ידי ירידתה לעולם הזה וקיום תורה ומצוות, נמשך להן זיו התורה והעבודה שלהן,

הפירושים הנעלים יותר מוסברים במאמר על הפסוק "יונתי בחגוי הסלע" ובמקומות נוספים. ובכל זאת, לאחר שהנשמה ירדה לגן עדן, לפני לידתה בגוף, היא עומדת בבחינת בריאה; רק כשהיא יורדת לעולם הזה ומקיימת תורה ומצוות היא מקבלת את זיו התורה והעבודה שלה.

שהוא הארת מ"ד [מ"ד דוכריין] דאצילות ממש לכך גם כשנמשך לה גילוי זה אפי' [אפילו] רק בגי'ע [בגן עדן] התחתון שהוא בעשייה ה"ז [הרי זה] כענין האצילות שנמשך ומתלבש בפנימית העשייה שהוא גבוה יותר אין קץ מהבחינה היותר גדולה שבגי'ע [שבגן עדן] העליון מצד עצמו

שהוא הארה של מ"ד דאצילות עצמה. לכן, גם כשהגילוי הזה נמשך אליה רק בגן עדן התחתון, שהוא בעשייה, הרי זה בדומה לאצילות הנמשכת ומתלבשת בפנימיות העשייה, הנעלית לאין קץ מן הבחינה הנעלית ביותר שבגן עדן העליון מצד עצמו,

זו זה הוא אור מאצילות עצמה. לכן, גם כשהוא מתגלה רק בגן עדן התחתון, השייך לעשייה, הרי זה אצילות המתלבשת בעשייה, ונעלה לאין קץ מן הבחינה הטובה ביותר שבגן עדן העליון כפי שהוא מצד עצמו.

שהוא כענין בחי' בריאה שבכריאה כנ"ל, ועמ"ש ע"פ מי מנה ³¹ בענין אף עשיתיו ³² אף מרבה בחי' רביעית והוא גילוי אור האצילות שאינו נמשך ומתגלה כ"א ע"י יריד' [ירידת] הנשמה בעוה"ז דוקא ע"ש.

שהיא בדומה לבחינת בריאה שבכריאה, כפי שזכר לעיל. ראו גם מה שנתבאר על הפסוק "מי מנה", בענין "אף עשיתיו": המילה "אף" מוסיפה בחינה רביעית, והיא גילוי אור האצילות, הנמשך ומתגלה רק באמצעות ירידת הנשמה לעולם הזה דווקא; ראו שם.

המעלה הגבוהה ביותר של גן עדן העליון, מצד עצמה, היא רק "בריאה שבכריאה". ההפניה היא למאמר על "מי מנה", שבו מוסבר כי בפסוק "יצרתיו, אף עשיתיו" המילה "אף" מוסיפה בחינה רביעית מעבר לבריאה, יצירה ועשיה: אור האצילות, שמתגלה רק באמצעות ירידת הנשמה לעולם הזה.

וענין התלבשות אצילות ממש בעשי' [בעשייה] יש לצייר מנבואת מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] שהי' [שהיה] מאיר בו אפי' [אפילו] בחי' אצילות העליון ממש עם היותו מלוכש בגוף שמעשי' [שמעשיה] הגשמי' [הגשמיות], ועמ"ש מזה בביאור ע"פ שוש אשיש ³³ כו'

אפשר להמחיש את התלבשות האצילות עצמה בעשיה מתוך נבואת משה רבנו, עליו השלום: האירו בו אפילו הבחינה של האצילות העליונה עצמה, אף שהיה מלוכש בגוף גשמי של עשיה. ראו גם מה שנתבאר על כך בביאור לפסוק "שוש אשיש" וגו',

נבואת משה מראה כיצד האצילות יכולה להתלבש בעשיה: אור האצילות העליונה עצמה האיר בו, אף שחי בגוף גשמי. ההפניה היא לביאור על "שוש אשיש", להרחבה בענין.

וכמ"ש בשע"ק [בשערי קדושה] להרח"ו [להרבי חיים ויטאל] ח"ג [חלק ג'] ש"ו [שער ו'] שנבואת מרע"ה [משה רבינו עליו השלום]³⁴ הי' [היה] מאצילות ממש דרך מעבר הבריאה. ועיין מ"ש עוד מענין התגלות זיו השכינה שבג"ע [שבגן עדן] התחתון ע"י מעשה המצות בפ' שלח ע"פ ועתה יגדל נא כו' ע"ש).

וכפי שנכתב ב-Sha'arei Kedushah לרבי חיים ויטאל, חלק 3, שער 6, שנבואת משה רבנו, עליו השלום, הייתה מן האצילות עצמה, שעברה דרך הבריאה. ראו גם מה שנתבאר עוד על גילוי זיו השכינה בגן עדן התחתון באמצעות קיום המצוות, בפרשת שלח, על הפסוק "ועתה יגדל נא" וגו'; ראו שם).

ב-Sha'arei Kedushah לרבי חיים ויטאל נאמר שנבואת משה באה מן האצילות עצמה, ועברה דרך הבריאה רק בדרכה, ואילו שאר הנביאים ראו את האצילות כשהיא מלוכשת באורות הבריאה. הסוגריים מסתיימים בהפניה לפרשת שלח, בעניין גילוי זיו השכינה בגן עדן התחתון באמצעות קיום המצוות.

אך איך ובמה תתגדל מעלת התשובה ומע"ט [ומעשים טובים] כ"כ [כל כך]. הנה הוא ע"י ב' בחי' במדבר סיני³⁵ ובאוהל מועד בחי' מדבר הוא מ"ש ומדברך נאווה³⁶ מלשון דיבור כי

אבל כיצד ובאמצעות מה מתגדלת כל כך מעלתם של התשובה והמעשים הטובים? הדבר נעשה באמצעות שתי בחינות: "במדבר סיני" ו"באוהל מועד". בחינת המדבר היא הרמז לכתוב "ומדברך נאווה", מן המילה דיבור. כי

כאן חוזרים למהלך העיקרי: כיצד מגיעים התשובה והמעשים הטובים למעלה גדולה כל כך? באמצעות שתי הבחינות הנזכרות בפסוק, "במדבר סיני" ו"באוהל מועד". תחילה קושרת הדרשה את המילה "מדבר" למילה "דיבור", כמו בפסוק "ומדברך נאווה".

הנה דבר ה' זו גילוי שכינה כו' וכשמתלבשת בבי"ע נק' מדבר בתוס' [בתוספת] אות מ פתוחה לפי שאז יש פתח ומבוא לחיצונים הם הקליפות וס"א [וסטרא אחרא] לינק ולקבל חיות ממנה בהתלבשות בע"ש [בערב שבת] כו'.

"דבר הוי" — זהו גילוי השכינה וכו'; וכשהיא מתלבשת בבריאה, ביצירה ובעשיה היא נקראת "מדבר", בתוספת האות מ"ם פתוחה, מפני שאז יש פתח ומבוא לכוחות החיצוניים — הקליפות והסטרא אחרא — לינק ממנה ולקבל ממנה חיות, כשהיא מתלבשת בעשיה וכו'.

"דבר הוי" הוא גילוי השכינה, הדיבור של ה' הנוכח בבריאה ומחיה אותה. כשהוא מתלבש בעולמות התחתונים הוא נקרא "מדבר", כלומר "דיבור" בתוספת מ"ם פתוחה. האות הפתוחה מרמזת על פתח שדרכו יכולות הקליפות, הכוחות המתנגדים לקדושה, לשאוב ממנו חיות.

(ועי' [ועיין] בזח"א [בזהר חלק א] ד"ו ע"ב משא"כ ם סתומה עלמא דחירות³⁷ חירות ממה"מ [מלך מלכי המלכים]³⁸ כו' ועי' בזהר ר"פ שלח בענין לסרבה המשרה^{39,40} ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם)

(ראו זוהר, חלק א, דף ו ע"ב: "ואילו המ"ם הסתומה היא עולם החירות", חירות ממלאך המוות וכו'. וראו בזהר, בתחילת פרשת שלח, בעניין "לסרבה המשרה" [הכתובה במ"ם סתומה], ובמק"מ שם.)

בסוגריים זוהר מבחין בין המ"ם הסתומה, "עולם החירות", שעליה נאמר במדרש שיר השירים שהיא חירות ממלאך המוות. המ"ם הסתומה שבאמצע המילה "לסרבה" בישעיהו ט, ו, נידונה בזהר בתחילת פרשת שלח ובפירוש מקדש מלך שם.

שבזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] היה קיים נקי מדבר מלשון ידבר עמים⁴¹ כו' שכולם היו מוכנעים תחת הקדושה.

שבזמן שבית המקדש היה קיים נקרא "מדבר" במשמעות של "ידבר עמים" וכו', משום שכולם היו כפופים לקדושה, כשהמקדש עמד על תלו, המ"ם הפתוחה שב"מדבר" לא נתנה אחיזה לכוחות שמחוץ לקדושה: אז פירוש המילה "מדבר" היה "ידבר עמים", מלשון הכנעה. כולם היו כפופים לקדושה.

והנש"י [והנשמות ישראל] היו ממשלותיו⁴² (ועד"י אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] פרק ג' דר"ה [דראש השנה] ד' כ"ג ע"פ אתן במדבר ארז⁴³ כו' ואין מדבר אלא ירושלים).⁴⁴

ונשמות ישראל היו "ממשלותיו". (בדומה לכך אמרו חז"ל בפרק ג' של מסכת ראש השנה, דף כ"ג, על הפסוק "אתן במדבר ארז" וגו': "ואין מדבר אלא ירושלים").

נשמות ישראל היו אז "ממשלותיו" של ה', כלשון תהילים קיד, ב. גם התלמוד מפרש את הפסוק "אתן במדבר ארז" כאמירה על ירושלים, כך ש"מדבר" יכול לתאר את העיר הקדושה עצמה.

אבל בזמן הגלות הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] גלו כו' שכינה עמהם^{45,46} ונקרא מדבר כארץ מדבר וציה כב"י [כביכול] והנה כשם שהוא בכללות העולם כך הוא בפרטיות בנפש האדם שבזמן הגלות אבל בזמן הגלות אמרו חז"ל: "גלו... שכינה עמהם"; ואז היא נקראת מדבר, כמו "ארץ מדבר וציה", כביכול. וכשם שכך הוא בעולם בכללותו, כך הוא גם בפרטיות, בנפש האדם, בזמן הגלות

בגלות השכינה הלכה עם ישראל, כפי שאומרים חז"ל, ולכן מדבר מקבל גם את משמעותו האחרת — שממה יבשה, כביכול. ומה שנכון בעולם בכללותו נכון גם בתוך נפשו של כל אדם.

הנה גם ניצוץ אלקי שבנפש האדם הוא בגלות ומאסר הגוף הגשמי במחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש בהבלי העולם וירידת ניצוץ אלקי בגלות הזה הוא צורך עליה

גם הניצוץ האלקי שבנפש האדם נמצא בגלות ובמאסר הגוף הגשמי, בתוך "מחשבות אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש", בהבלי העולם. ירידת הניצוץ האלקי לגלות זו היא לצורך עלייה,

בגלות הניצוץ האלקי שבאדם נתון בשבי הגוף ובמחשבות ותחבולות של חיי העולם; אלה מילים מתפילת מוסף של ראש השנה. גם ירידה זו היא לצורך עלייה.

דהיינו כדי לברר ולהפריד הרע שכנה"ב [שבנפש הבהמית] מלבושי נוגה כו' (כי הנשמה א"צ [אין צריך] / אינו צריך) תיקון לעצמה⁴⁷ (כו')

כלומר, כדי לברר ולהפריד את הרע שבנפש הבהמית, מלבושי נוגה וכו' (שהרי הנשמה עצמה אינה זקוקה לתיקון וכו'),

מטרת הירידה היא לברר ולהפריד את הרע שבנפש הבהמית, שמלבושיה שייכים לנוגה — הקליפה שבה הטוב והרע מעורבים. הנשמה עצמה, מציין אדמו"ר הזקן, אינה זקוקה לתיקון, כפי שנאמר בעץ חיים; היא יורדת רק כדי לתקן את מה שמתחתיה.

כמ"ש במקום אחר וצ"ל עליה זו ג"כ בבחי' מדבר דהיינו ע"י דיבור התפלה ברשפי אש⁴⁸ וצמאון כו' כפי שמוסבר במקום אחר. וגם עלייה זו צריכה להיות בבחינת מדבר, כלומר באמצעות דיבור התפלה, ברשפי אש ובצמאון וכו',

גם עלייה זו צריכה לבוא דרך בחינת מדבר, כאן במשמעות של דיבור: מילות התפלה, הנאמרות ברשפי אש — באהבה בוערת — ובצמאון לה'.

וצעקת הלב כמ"ש צעק לבם⁴⁹ כו' כי כל זמן שאינו מעורר את האהבה בתפלה כרשפי אש עד שתחפץ להתפשט מלבושיה שבנוגה

ובצעקת הלב, ככתוב: "צעק לבם" וכו'. כל עוד האדם אינו מעורר בתפילה אהבה כרשפי אש, עד שהנשמה משתוקקת להתפשט מלבושיה שבנוגה,

גם התפילה צריכה את צעקת הלב, כפי שנאמר בפסוק שבאיכה: "צעק לבם". כל עוד אהבתו של אדם בתפילה אינה בוערת בעוצמה כזאת שהנשמה משתוקקת להסיר את לבושיה שבנוגה, מצבו נשאר כפי שמתארות המילים הבאות.

הנה האדם בטבעו מעורב טו"ר [טוב ורע] ואף שאינו עושה רע בפו"מ [בפועל ממש] הוא מחמת שהרע ישן אצלו

האדם מעורב מטוב ורע מטבעו; ואף שאינו עושה רע בפועל, הרי זה מפני שהרע רדום בו.

מטבעו האדם מעורב מטוב ורע. אם אינו עושה בפועל דבר רע, הרי זה רק מפני שהרע שבו "ישן", ולא מפני שנעלם.

אך אעפ"כ [אף על פי כן] בטבעו הוא בכחו כתולדתו עד שיפרידנו ברשפי אש (וכמ"ש במקום אחר ע"פ מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו)⁵⁰ האהבה והיינו שיהיה בבחי' צמאון כארץ מדבר וציה כו'

אף על פי כן, הרע נשאר בטבעו במלוא כוחו, כפי שהיה מלידה, עד שיפריד אותו ברשפי אש האהבה (כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק: "מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו"); כלומר, עליו להגיע לבחינת צמאון, כמו "ארץ מדבר וציה" וכו',

הרע הרדום שומר על מלוא כוחו הראשוני עד שהוא מופרד באמצעות אש האהבה, כשם שכור מפריד את הסיגים מן הכסף והזהב (משלי כז, כא). אהבה זו מתבטאת בצמאון, כמו במדבר צחיה.

שהיא ארץ מלחה לא זרועה ולא יצמח בה כל עשב לפי שאין בה חיות של כח הצומח, וכך ישים האדם אל לבו שאפ"י [שאפילו] כל העולמות עליונים מריש כל דרגין כו'

שהיא ארץ מלחה, שאינה זרועה ושום עשב אינו צומח בה, מפני שאין בה חיות של כוח הצומח. וכך על האדם לשים אל לבו שגם כל העולמות העליונים, "מריש כל דרגין" וכו',

בארץ מלחה דבר אינו צומח, מפני שאין בה כוח צמיחה. כך על האדם להתבונן שגם לעולמות העליונים ביותר אין חיות משל עצמם.

הם בחי' מדבר ושממון ובחי' דומם ממש שאין בהם חיות כלל לגבי הקב"ה כי אתה עשית את השמים ושמי השמים⁵¹ כו'

הם בבחינת מדבר ושממה, ובבחינת דומם ממש, שאין בהם חיות כלל ביחס לקדוש ברוך הוא. שהרי "אתה עשית את השמים ושמי השמים" וכו',

ביחס לה', כל העולמות הם מדבר ושממה, כמו חומר דומם שאין בו חיים כלל. מובא הפסוק בנחמיה: ה' עשה את השמים ואת שמי השמים.

ואתה מחיה את כולם שהוא הוא ית' חיות כל העולמות ואין עוד מלבדו⁵² ואפס זולתו והיו כלא היו.^{53, 54}

"ואתה מחיה את כולם": כלומר, הוא ית' עצמו הוא החיות של כל העולמות, ואין עוד מלבדו, ואפס זולתו, והם כאילו אינם.

הפסוק ממשיך: "ואתה מחיה את כולם" — ה' עצמו הוא החיות של כל העולמות, ומלבדו אין דבר שקיים באמת. ההתבוננות בכך מעוררת בנפש צימאון לה', את בחינת "מדבר" שבתפילה.

קטע 3 • 31-5

מדבר סיני: הצימאון וזעקת הלב

3 ולזאת תכלה אליו נפש כל חי לדבקה בו ית' חיי החיים ב"ה וכמ"ש לאהבה את⁵⁵ ה' אלהיך כי הוא חייך פי' שאין חייך

לכן נפשו של כל חי תכלה אליו, לדבוק בו יתברך, חיי החיים, ברוך הוא; וכמו שכתוב: "לאהבה את ה' אלקיך... כי הוא חייך" — כלומר, שחייך אינם אלא הוא.

לאחר שמתברר שאין לעולם חיים מלבד ה', הנפש משתוקקת לדבוק בו, שהוא "חיי החיים" האמיתיים. הפסוק "כי הוא חייך" נקרא כפשוטו: חייו של האדם אינם אלא ה' עצמו.

אלא הוא וכדכתיב ראו עתה כי אני אני הוא⁵⁶ ואין אלקים עמדי אלא שמקרא זה על לעתיד נאמר שאז יאמרו ראו עתה

אלא הוא. וכמו שכתוב: "ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי". אלא שפסוק זה נאמר על הזמן העתיד לבוא, שאז יאמרו: "ראו עתה..."

הפסוק "ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי" מבטא את אותה אמת: אין מציאות מלבד ה'. אלא שהוא מדבר על הזמן העתיד לבוא, שבו הדבר יתגלה לעיני כול.

כי כו' בבחי' רא'י [ראיה] חושיית ממש כדכתי' [כדכתיב] ונגלה כבוד⁵⁷ ה' וראו כל בשר כו' וכתוב כי עין בעין יראו⁵⁸ וגו',

"כי... וגו' — בבחינת ראייה חושית ממש, כמו שכתוב: "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר..." , וכן כתוב: "כי עין בעין יראו..."

בעתיד תורגש אחדות ה' בבהירות שבה העיניים רואות חפץ גשמי, כפי שנאמר: "וראו כל בשר" ו"עין בעין יראו".

משא"כ עכשיו בזמן הגלות הוא בחי' הצמאון לבוא לבחי' ומדריגה זו שיהי' [שיהיה] בחי' רא'י [ראיה] חושיי' [חושיית] כמ"ש צמאה נפשי לאלקים לאל חי מתי אבוא ואראה⁵⁹ וגו'

אבל עכשיו, בזמן הגלות, ישנה רק בחינת הצימאון להגיע לרמה ולמדריגה הזאת, שבה תהיה ראייה חושית, כמו שכתוב: "צמאה נפשי לאלקים, לאל חי; מתי אבוא ואראה..."

כעת, בזמן הגלות, ראייה זו עדיין אינה ניתנת לנו; מה שיש בידינו הוא צימאון להגיע אליה. דבריו של דוד המלך, "צמאה נפשי לאלקים... מתי אבוא ואראה", מבטאים את הכמיהה הזאת.

והנה כתיב רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף ויצעקו אל⁶⁰ ה' בצר להם כו' שמבחי' הצמאון עד שנפשו עליו תתעטף נולד בחי' הצעקה בלב על ההיפך

והנה כתוב: "רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף, ויצעקו אל ה' בצר להם..." . מן הצימאון, עד שנפשו תתעטף בו, נולדת הצעקה שבלב על המצב ההפוך,

הפסוק מתאר אנשים שרעבונם וצימאונם כה גדולים עד שנפשם מתעטפת, ואז הם "צועקים אל ה' בצר להם". כך גם צימאון עז לה' מוליד צעקה שבלב על המצב הנוכחי, שהוא היפוכה של אותה ראייה.

כי צר לו מאד הגלות ומאסר הגוף הגשמי והיינו כי בשומו ללבו שאין חיות אמיתי לכל הנבראים ואפי' לעולמות עליונים [ואפילו]

מפני שהגלות ומאסר הגוף הגשמי מכבידים עליו מאוד. כלומר, כאשר הוא משים אל לכו שאין חיות אמיתית לשום נברא, אפילו לא לעולמות העליונים,

המצוקה היא הגלות והיות הנפש כלואה בגוף גשמי. היא מתעוררת כשהאדם מתבונן בכך שאין לשום נברא חיים אמיתיים משלו, אפילו לא לעולם העליון ביותר.

אלא אתה הוא המחיי' [המחיה] כו' ואי לזאת ישים אשם נפשו⁶¹ איך שהוא רחוק מה' בתכלית הריחוק וחייו אינם חיים אלא חיי ההבל.

אלא אתה הוא המחיה... — לכן הוא מאשים את נפשו על שהיא רחוקה מה' בתכלית הריחוק, וחייו אינם חיים אלא חיי ההבל.

רק ה' נותן חיים. כשאדם מכיר בכך, הוא מתחרט על ריחוקו מה' ורואה שחייו, כשהם מתנהלים בנפרד ממנו, אינם חיים של ממש אלא "חיי ההבל".

4 וזהו במדבר סיני שירדה שנאה⁶² על הרע שמחמת בחיי המדבר וצמאון גורם לעורר שנאה על הרע להיות צעקת הלב וכו' כנ"ל.

זהו [המשמעות של] "במדבר סיני", [סיני], שעליו ירדה שנאה על הרע: בחינת המדבר והצמאון מעוררים שנאה לרע, וכך נוצרת צעקת הלב וכו', כפי שהוזכר לעיל.

השם סיני נדרש על פי משחק המילים שבתלמוד, כהר שממנו ירדה "שנאה". כאן מדובר בשנאה לרע: הצמאון שבתפילה, בבחינת מדבר, מעורר שנאה לרע שבאדם, ובעקבותיה צעקת הלב.

ובזה יובן מה שתקנו התפלה^{63,64} בזמן חורבן בהמ"ק [בית המקדש] דוקא כי בזמן שהיה בהמ"ק [בית המקדש] קיים לא היתה שליטה וממשלה להרע שמקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] לידבק באדם כ"כ [כל כך].

בכך יובן מדוע תיקנו את התפילה דווקא בזמן חורבן בית המקדש: בזמן שבית המקדש עמד על תילו, לא הייתה לרע שבקליפות ובסטרא אחרא שליטה וממשלה רבה כל כך להידבק באדם.

הדברים מסבירים מדוע תיקנו את התפילה דווקא לאחר חורבן בית המקדש. כל עוד עמד בית המקדש, לא היה לרע שבקליפות ובסטרא אחרא כוח רב כל כך להידבק באדם, ולכן תפילה מסוג זה עדיין לא נצרכה.

5 ויתפרדו כל פועלי און⁶⁵ כו' אבל בזמן חורבן בהמ"ק [בית המקדש] עת אשר⁶⁶ שלט⁶⁷ כו' תגבורת היצה"ר [היצר הרע] ונה"ב [ונפש הבהמית] צריך להפריד ע"י התפלה דוקא ברשפי אש וצמאון וצעקת הלב כו'

"כל פועלי און יתפרדו" וכו'. אבל בזמן חורבן בית המקדש, "עת אשר שלט האדם" וכו', כאשר גוברת מאוד עוצמת היצר הרע והנפש הבהמית, יש להפרידם דווקא באמצעות התפילה, ברשפי אש, בצימאון ובצעקת הלב וכו',

בזמן שבית המקדש עמד על תילו, הפסוק "כל פועלי און יתפרדו" תיאר את מצב הרע. לאחר חורבנו, כשמתקיים "עת אשר שלט האדם" לרעתו של האדם (Koheles 8:9), היצר הרע והנפש הבהמית התחזקו, וניתן להפרידם רק באמצעות תפילה של אש, צימאון וצעקת הלב.

כנ"ל ותיקנו להתפלל בכל יום כי בכל יום יצרו של אדם⁶⁸ מתגבר עליו⁶⁹ וצריך להוסיף אומץ כו' ועל בחי' תפלה זו נאמר ומדברך נאווה^{70,71} דהיינו כשעולה בבחי' מדבר וצמאון כו'

כפי שנתבאר לעיל. לכן תיקנו להתפלל בכל יום, שכן בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו, ועליו להוסיף אומץ וכו'. ועל בחינה זו של תפילה נאמר "ומדברך נאווה": כלומר, כאשר התפילה עולה בבחינת מדבר וצמאון וכו'.

התפילה נקבעה כחובה יומיומית משום שכפי שאומרת הגמרא, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ועליו להוסיף אומץ בהתמדה. תפילה כזו, העולה מתוך "מדבר" וצימאון, היא שהתורה משבחת בפסוק "ומדברך נאווה".

(וזהו הא דאיתא בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' אחרי דע"ב א' ע"פ⁷² הוציאוה ותרשף⁷³ בשלהובי טיהרא בגלותא,⁷⁴ דהיינו שמחמת הוציאוה בגלותא שהוא בחי' מדבר ארץ ציה ועיף בלי מים⁷⁵ תגדל בחי' הצמאון והאהבה בחילא יתיר דבחי' תשובה⁷⁶

(וזהו מה שנאמר בזוהר, חלק ג, פרשת אחרי, דף ע"ב, א, על הפסוק "הוציאוה ותרשף": "בשלהובי טיהרא בגלותא" — בלהבות חום הצהריים, בגלות. כלומר, משום ש"הוציאוה" לגלות, שהיא בחינת מדבר, "ארץ ציה ועיף בלי מים", גדלות הצמאון והאהבה, "בחילא יתיר" — בכוח גדול יותר, שהיא בחינת תשובה.

הזוהר מפרש את הדברים שנאמרו על תמר, "הוציאוה ותרשף", כמתייחסים לגלות, שבה היא נשרפת "בשלהובי טיהרא", בלהבות חום הצהריים. מכיוון שהוציאו אותה לגלות, למדבר היבש, הצמאון והאהבה מתעצמים מאוד, ב"חילא יתיר" — הכוח הגדול יותר שהזוהר מייחס לבעלי התשובה.

וזהו ותרשף היינו רשפי אש האהבה וכענין בחי' השרפים המבואר ע"פ ונקדשתי⁷⁷ בתוך⁷⁸ ועמ"ש ע"פ ואני אראה.^{79,80}

וזהו "ותרשף" — רשפי אש האהבה, בדומה לבחינת השרפים המבוארת על הפסוק "ונקדשתי בתוך"; וראו גם מה שנתבאר על הפסוק "ואני אראה".

"ותרשף" מסמל את אש האהבה הנוערת, בדומה לשרפים, המלאכים הנוערים, כפי שמוסבר במאמר על הפסוק "ונקדשתי בתוך". נוסף על כך מפנה המאמר את הקורא לעיון במאמר על הפסוק "ואני אראה".

וזהו ומדברך נאווה וכענין שחורה אני⁸¹ ועי"ז דייקא ונאווה כמ"ש במקום אחר וגם ומדברך נאווה היינו הדיבור של התפלה והתורה עיין בזח"א [בזהר חלק א] ויחי דרמ"ו ע"ב ובדף יו"ד סע"א [סוף עמוד א] בההוא מדבר דלחישו דשפון איהי עולה⁸² וכו').

וזהו "ומדברך נאווה", בדומה ל"שחורה אני [ונאווה]": דווקא באמצעות כך היא "נאווה", כפי שנתבאר במקום אחר. ועוד, "ומדברך נאווה" פירושו הדיבור של התפלה והתורה; עיינו בזוהר, חלק א, ויחי, דף רמ"ו, ב, ובדף י', סוף ע"א: "בההוא מדבר דלחישו דשפון איהי עולה" וכו'.

"ומדברך נאווה" דומה ל"שחורה אני, אך נאווה": דווקא מתוך חשכת הגלות מתגלה היופי. הזוהר מפרש גם את המילה "מדבר" כדיבור של תפילה ותורה — לחישה השפתיים שבאמצעותה השכינה עולה.

והנה עד"ז נתקנו כל פסודיזי [פסוקי דזמרה] כדי לעורר ולהגדיל בחי' הצמאון בקרב איש ולב עמוק⁸³ בשומו ללבו איך אפי' [אפילו] השמים ושמי השמים⁸⁴ והמים אשר מעל השמים יהללו את שם⁸⁵ כו' והנה, על דרך זו תיקנו את כל פסוקי דזמרה, כדי לעורר ולהגדיל את בחינת הצמאון בקרב איש וכלב עמוק, כאשר האדם שם אל לבו שגם השמים, שמי השמים והמים אשר מעל השמים "יהללו את שם" וכו',

פסוקי דזמרה, המזמורים הנאמרים לפני עיקר תפילת שחרית, נקבעו לאותה מטרה — להעמיק את הצמאון. האדם מתבונן בכך שגם השמים, שמי השמים והמים שמעליהם רק "יהללו את שם" ה' (תהילים קמ"ח).

בחי' שמו בלבי' [בלבד] וגם בחי' שמו הוא נשגב בבחי' לבדו דלית מחשבה תפיסא ביה כלל רק הודו וזיוו של שמו על ארץ ושמים⁸⁶ כו'

כלומר, רק את בחינת שמו; וגם בחינת שמו היא "נשגב", בבחינת "לבדו", שכן אין מחשבה תופסת בו כלל, אלא רק הודו וזיוו של שמו הם "על ארץ ושמים" וכו',

השמים מגיעים רק עד שמו, ולא עד אליו עצמו; וגם שמו הוא "נשגב, לבדו", מעבר להשגת המחשבה. רק "הודו" — זיו שמו — נמצא "על ארץ ושמים". מכאן שכל הבריאה רחוקה ממנו, והנשמה מתעוררת לצימאון.

כמ"ש במ"א, וכן עדי"ז היא ברכת יוצר אור⁸⁷ כו' איך שהמלאכים אומרים קדוש כו' שהוא קדוש ומובדל כו'

כפי שנתבאר במקום אחר. וכך גם ברכת "יוצר אור" וכו': היא מתארת כיצד המלאכים אומרים "קדוש" וכו', שכן הוא קדוש ומובדל וכו',

גם ברכת "יוצר אור", שלפני קריאת שמע, פועלת באותו אופן. היא מתארת כיצד המלאכים קוראים לה' "קדוש", כלומר, שהוא נבדל מהם ונעלה מהם.

ואין ערוך אליו ית' יותר ממה שאין ערוך בחי' דומם לגבי בחי' אדם בעל שכל חי ומדבר כו'

ואין שום השוואה אליו ית' — ואף הרבה פחות מכפי שאין השוואה בין בחינת הדומם לבחינת האדם, שיש בו שכל, והוא חי ומדבר וכו',

הפער בין הי' לבין העולמות גדול אף יותר מן הפער שבין אבן דוממת לאדם, שיש בו שכל, חיים וכוח דיבור. לפניו גם המלאכים נחשבים כחומר דומם.

כמ"ש במ"א (ועמ"ש בפ' ויחי ע"פ אוסרי לגפן⁸⁸ ובפ' בשלח ע"פ אשירה בפ"י אדון הנפלאות ועושה פלא ובפ' משפטים סד"ה עיין בסש"ב [בספר של בינונים] פ' מ"ו. ומזה יובן דאפ"י [דאפילו] בחי' מדבר העליון) כפי שמוסבר במקום אחר. (וראו גם מה שמבואר בפרשת ויחי על הפסוק "אוסרי לגפן"; בפרשת בשלח על הפסוק "אשירה", בביאור "אדון הנפלאות" ו"עושה פלא"; ובפרשת משפטים, בסוף המאמר הפותח במילים "עיין בסש"ב פ' מ"ו". ומכאן יובן שאפילו בחינת המדבר העליון)

הסוגריים מפנים למאמרים שמרחיבים בנושא: על "אוסרי לגפן" בפרשת ויחי, על "אשירה" בפרשת בשלח, ובפרשת משפטים. מכאן מתחילה להסיק מסקנה על "המדבר העליון".

(דלקמן)⁸⁹ בחי' ולא ישב אדם שם⁹⁰ שעליו נאמר במדבר הגדול והנורא,⁹¹ עכ"ז [עם כל זה] לגבי אי"ס ב"ה

כמדבר וכשממה ממש יחשב וכמ"ש ג"כ ע"פ שחורה אני מענין כתר

(שיתבאר להלן), בחינת "ולא ישב אדם שם", שעליה נאמר "במדבר הגדול והנורא", נחשבת בכל זאת, ביחס לאין סוף ברוך הוא, ממש כמדבר וכשממה; וכך מוסבר גם על הפסוק "שחורה אני", בעניין כתר.

אפילו המדרגה העליונה המכונה "מדבר" — הארץ "אשר לא ישב אדם שם", "המדבר הגדול והנורא" — נחשבת לשממה ביחס לאין סוף. כך נאמר גם על כתר, שמעל כל הספירות, במאמר על "שחורה אני".

עליון אע"ג [אף על גב] דאיהו אור צח⁹² אור מצוחצח אוכמא הוא לגבי עילת העילות⁹³ כו' ע"ש וכ"ז [וכל

זה] הוא ענין הגדלת הצמאון ממטה למעלה והוא בחי' מדבר סיני כו'

עליון, אף על פי שהוא אור צח ואור מצוחצח, הוא שחור ביחס לעילת העילות וכו'; ראו שם. כל זה הוא ענין הגברת הצימאון מלמטה למעלה, והוא בחינת "מדבר סיני" וכו',

בתיקוני זוהר נאמר שכתר, אף שהוא "אור צח, אור מצוחצח", הוא "אוכמא" — שחור — לפני עילת העילות. כל ההתבוננות המתוארת כאן מגבירה את הצימאון מלמטה למעלה, וזו בחינת "מדבר סיני".

עד ברכת אהבת עולם אהבתנו שברכת אהבת עולם היא המשכה מלמעלה למטה לרוות הצמאון כו'

(ועמ"ש ע"פ וארשתיך לי לעולם^{94,95} כו') ונקי בחי' אהל

מועד: ^{96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122}

עד ברכת "אהבת עולם אהבתנו", שכן ברכת אהבת עולם היא המשכה מלמעלה למטה, כדי להשקות את הצימאון וכו' (וראו גם מה שמבואר על הפסוק "וארשתיך לי לעולם" וכו'); והיא נקראת בחינת "אהל מועד".

הצימאון ההולך וגובר נמשך עד לברכת "אהבת עולם אהבתנו". ברכת אהבת עולם היא תנועה בכיוון ההפוך: אהבת ה' נמשכת מלמעלה למטה ומשקיטה את הצימאון. תנועה זו היא בחינת "אהל מועד".

קטע 4 • 611 - 7

אוהל מועד: אחדות ה' בנשמה

6 ב וביאור הענין כי הנה מלת מועד מלשון ונועדתי לך שמה,¹²³ והנה ונועדתי אותיות ונודעתי¹²⁴

ב. ביאור העניין: המילה מועד נגזרת מן הביטוי "ונועדתי לך שמה"; והמילה "ונועדתי" מורכבת מאותן אותיות כמו "ונודעתי".

סעיף ב מסביר את הביטוי "אוהל מועד". המילה "מועד", במשמעות של פגישה, נובעת מדברי ה' למשה על הארון: "ונועדתי לך שמה"; ו"ונועדתי" מורכבת מאותן אותיות כמו "ונודעתי".

(ועמ"ש לעיל בד"ה שאו את ראש כוי לגולגלותם ועמ"ש ר"פ וארא סדי"ה וארא¹²⁵ מענין נודעתי) שהוא לשון התקשרות והתחברות מלשון והאדם ידע¹²⁶ כוי,

(וראו מה שנתבאר לעיל במאמר המתחיל "שאו את ראש... לגולגלותם", ומה שנתבאר בתחילת פרשת וארא, בסוף המאמר המתחיל "וארא", בעניין "נודעתי"), שפירושו התקשרות והתחברות, כמו "והאדם ידע" וכו'.

"ידיעה" כאן פירושה התקשרות והתחברות, כמו "והאדם ידע את חוה". הקורא מופנה למאמר "שאו את ראש" ולמאמר וארא, העוסק במילה "נודעתי".

דהיינו המשכת יחוד א"ס ב"ה למטה שיהא שורה ומתגלה בנפש האדם יחודו ית' האמיתי איך הוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] בשוה ואפי' [ואפילו] מלא כל הארץ¹²⁷ הלזו הוא כבודו ית' כוי

כלומר, המשכת אחדותו של אין סוף ברוך הוא למטה, כדי שאחדותו האמיתית יתברך תשרה ותתגלה בנפש האדם: כיצד הוא ממלא כל עלמין בשווה, ואפילו "כל הארץ" הזאת "מלאה כבודו" יתברך וכו'.

אם כן, "אוהל מועד" הוא המשכת אחדותו של ה' לתוך נפש האדם, כך שיחוש כיצד ה' ממלא כל עלמין בשווה, ואיך אפילו הארץ השפלה הזאת "מלאה כבודו".

כי הוא חיי החיים ב"ה ואין עוד מלבדו¹²⁸ כוי, ולזאת תהי' [תהיה] שמחת הנפש גדולה לאלקים להתענג על¹²⁹ ה' בבחי' אהבה בתענוגים¹³⁰ מפני קרבת ה' ודבקותה באלקים חיים תחת אשר היתה צמאה מתי אבוא ואראה¹³¹ כוי

כי הוא חיי החיים ברוך הוא, ואין עוד מלבדו וכו'. לכן תהיה שמחת הנפש גדולה באלקים, להתענג על ה' בבחינת אהבה בתענוגים, מתוך קרבת ה' ודבקותה באלקים חיים, במקום צימאונה הקודם: "מתי אבוא ואראה" וכו'.

כאשר האדם חש שה' הוא הכול ושאינו עוד מלבדו, הנפש שמחה ומתענגת מקרבת ה', באהבה בתענוגים. שמחה זו באה במקום הצימאון שקדם לה: "מתי אבוא ואראה".

והרווה את נפשה בגילוי יחוד זה והשביע נפש שוקקה¹³² כוי וכדכתיב עבדו את¹³³ ה' בשמחה וכתוב תחת אשר לא עבדת¹³⁴ את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל.

והוא הרווה את נפשה בגילוי אחדות זו והשביע "נפש שוקקה" וכו', כמו שכתוב: "עבדו את הוי' בשמחה", וכן כתוב: "תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל".

גילוי אחדותו של ה' מרווה את צימאון הנפש, כפי שנאמר בתהילים: "השביע נפש שוקקה". משום כך הפסוקים קוראים לעבוד את ה' בשמחה, ומגנים עבודה ללא שמחה "מרוב כל" — מילים שהפסקה הבאה מבארת.

7 ומרוב כל פי יותר מכל התענוגים אפי' [אפילו] רוחניים בחי' גי'ע [גן עדן] העליון כו'. ועמ"ש ע"פ להקריב לי במועדו.^{135, 136}

"מרוב כל" פירושו: יותר מכל התענוגים, אפילו הרוחניים שבהם, כגון הבחינה של גן עדן העליון וכו'. וראו מה שמבואר על הפסוק "להקריב לי במועדו".

את המילים "מרוב כל" דורשים במשמעות של "יותר מכל": השמחה שבעבודת ה' עולה על כל תענוג, אפילו על התענוגים הרוחניים של גן עדן העליון. הקורא מופנה למאמר על הפסוק "להקריב לי במועדו", שבו יש משחק מילים על "מועדו".

אך איך הוא דרך יחוד א"ס ב"ה למטה בנפש האדם מאחר דלית מחשבה תפיסא ביה¹³⁷ כו',¹³⁸
אך כיצד יכולה אחדותו של אין סוף ברוך הוא להימשך למטה, לתוך נפשו של האדם, מאחר ש"לית מחשבה תפיסא ביה" — שום מחשבה אינה יכולה להשיג אותו — וכו'?

השאלה היא כיצד יכולה אחדותו של אין סוף להימשך לתוך נפש האדם בכלל, כאשר, כפי שנאמר בתיקוני זוהר, שום מחשבה אינה יכולה להשיג אותו.

אך הנה הוא באמת ע"י בחי' אוהל וזהו אוהל מועד והענין כמ"ש ובצל ידי כסיתך¹³⁹ כו'
אך באמת הדבר נעשה באמצעות בחינה של אוהל, וזהו "אוהל מועד". והענין הוא כפי שכתוב: "ובצל ידי כסיתך" וכו'.

התשובה היא "אוהל": אורו של ה' מגיע כשהוא מכוסה, כפי שאוהל מכסה את מה שנמצא תחתיו. הפסוק "ובצל ידי כסיתך" מתאר כיסוי כזה.

(ועמ"ש מענין זה ע"פ ביום השמיני עצרת¹⁴⁰ דרוש השני) בחי' צל ולא אורה נגלית והיינו ע"י בחי' רמ"ח פיקודין¹⁴¹ שהן רמ"ח איברים דמלכא¹⁴² ונקי' איברים עד"מ

(וראו מה שמבואר בענין זה על הפסוק "ביום השמיני עצרת", בדרוש השני): בחינה של צל, ולא של אור גלוי. והיינו באמצעות בחינת רמ"ח פיקודין, שהם "רמ"ח איברים דמלכא"; והם נקראים איברים בדרך משל,

הכיסוי הוא "צל", ולא אור גלוי, והוא מתבטא במצוות. תיקוני זוהר מכנה את רמ"ח מצוות עשה "רמ"ח איברים דמלכא", והמילה "איברים" היא דימוי לגוף האדם.

כמו איברי הגוף שהם בשר גידים ועצמות ובאין מליחה סרוחה ואעפ"כ [ואף על פי כן] שורה ומתלבש בהם חיות הנפש, כך הם עד"מ הרמ"ח מצות שאף שהם מלובשים בענינים גשמיים סדר זרעים ומועד כו'

כמו איברי הגוף, שהם בשר, גידים ועצמות, וללא מליחה הם נרקבים, ואף על פי כן חיות הנפש שורה בהם ומתלבשת בהם. כך גם, בדרך משל, רמ"ח המצוות: אף שהן מלובשות בענינים גשמיים, כגון סדר זרעים ומועד וכו',

איברי הגוף הם בשר, גידים ועצמות, שהיו נרקבים ללא מליחה, ובכל זאת חיות הנפש שורה בהם. בדומה לכך, המצוות מלובשות בענינים גשמיים, כגון דיני החקלאות שבסדר זרעים ודיני החגים שבסדר מועד.

אעפ"כ [אף על פי כן] שורה ומלובש בהם אור א"ס ב"ה ממש לפי שהן הן חכמתו ורצונו ית' והוא ית' ורצונו וחכמתו הכל¹⁴³ א' כו'

אף על פי כן אור אין סוף עצמו, ברוך הוא, שורה ומתלבש בהן, מפני שהן הן חכמתו ורצונו יתברך, והוא יתברך ורצונו וחכמתו — הכול אחד וכו'.

ובכל זאת אור אין סוף עצמו שורה במצוות, מפני שהן חכמתו ורצונו של ה', והי' אחד עם רצונו וחכמתו. לכן המצוות הן ה"אוהל" שדרכו מגיעים אל ה' עצמו.

והנה כמו למשל א' האוהב את חברו שמפני אהבתו הוא מחבקו בגופו או בידו הנה זה ודאי שלא מפני אהבת הגוף עצמו או היד עצמה ממש הוא מחבקו

והנה, למשל, אדם אוהב את חברו, ומתוך אהבתו מחבק אותו בגופו או בידו; ברור שאין הוא מחבק אותו מפני שהוא אוהב את הגוף עצמו או את היד עצמה,

לדוגמה: אדם שאוהב את חברו מחבק אותו בגופו או בידו. ברור שאין הוא אוהב את הגוף או את היד עצמם.

אלא מפני שאוהב פנימיותו וחיותו הוא מחבקו בגופו או בידו מפני שא"א לו לתפוס בפנימיותו וחיותו בלבד.

אלא מפני שהוא אוהב את פנימיותו ואת חיותו, הוא מחבק אותו בגופו או בידו, מפני שאי אפשר לו לאחוז בפנימיותו ובחיותו בלבד.

הוא אוהב את פנימיותו ואת חיותו של חברו, ואחוז בגוף או ביד רק מפני שאי אפשר לאחוז בפנימיות עצמה בלבד. הגוף הוא ה"אוהל" שדרכו הוא מגיע אל האדם.

כך עד"מ הנה כתיב וימינו תחבקני¹⁴⁴ שהיא התורה הנקי' ימינו של הקב"ה וכן כשהאדם דבוק בתורה הרי זה קרבת ה' ממש ויחוד א"ס [אור אין סוף] ב"ה בנפשו ממש.

כך גם, בדרך משל, נאמר: "וימינו תחבקני" — זו התורה, הנקראת ימינו של הקדוש ברוך הוא. וכך, כאשר אדם דבק בתורה, הרי זו קרבה ממשית לה' ואחדות ממשית של אור אין סוף, ברוך הוא, בנפשו.

כך גם "וימינו תחבקני": התורה, הנקראת ימינו של הקדוש ברוך הוא, היא הדרך שבה ה' "מחבק" אותנו. אדם הדבק בתורה קרוב באמת לה', ואור אין סוף עצמו מתאחד עם נפשו.

והנה יחוד זה הוא יחוד נפלא ועצום¹⁴⁵ שאין כמוהו בגשמיות, ולכן נקי' לאשתאבא בגופא דמלכא¹⁴⁶ ממש ועמ"ש בד"ה מה טובו אוהליך יעקב:^{147, 148, 149}

והנה, אחדות זו היא אחדות מופלאה ועצומה, שאין דומה לה בדברים גשמיים; ולכן היא נקראת "לאשתאבא בגופא דמלכא" — להיספג ממש בגופו של המלך. ועיינו במה שנתבאר במאמר המתחיל "מה טובו אוהליך יעקב".

האחדות הנוצרת באמצעות התורה היא אחדות מופלאה, שאין לה מקבילה בעולם הגשמי; לכן היא נקראת "לאשתאבא בגופא דמלכא" — להיספג ממש בגופו של המלך. הקורא מופנה למאמר "מה טובו אוהליך יעקב".

קטע 5 • 8-9

משה, אהרן והיציאה ממצרים

8 ג והנה ב' בחי' אלו שהם מדבר סיני ואוהל מועד הם נעשים ונמשכים ע"י בחי' משה ואהרן כי משה שושבינא דמלכא¹⁵⁰ פי'

3. והנה שתי בחינות אלו, מדבר סיני ואוהל מועד, נעשות ונמשכות באמצעות בחינותיהם של משה ואהרן. משה הוא שושבינו של המלך, כלומר,

סעיף ג חוזר למשה ולאהרן: שתי הבחינות, "מדבר סיני" ו"אוהל מועד", נמשכות באמצעותם. משה הוא "שושבינו של המלך".

כמו עד"מ שושבינו של החתן שמוליך את החתן למקום הכלה, כך מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] הוא הממשיך בחי' יחוד אור א"ס ב"ה למטה שיהא שורה ומתגלה בנפש האדם שיהי' [שיהיה] בבחי' אוהל מועד כו'

כשם שלמשל שושבינו של החתן מוליך את החתן למקום הכלה, כך משה רבינו הוא הממשיך את בחינת יחודו של אור אין סוף ברוך הוא למטה, כדי שישורה ויתגלה בנפש האדם, והיא תהיה בבחינת אוהל מועד וכו'.

בחתונה שושבינו של החתן מוליך אותו אל הכלה. כך משה מביא את ה"חתן", הקב"ה, למטה אל הנפש, וממשיך את יחודו אל האדם, כדי שישורה ויתגלה בו: זוהי "אוהל מועד".

ואתפשטותא דמשה בכל דרא^{151, 152} שהוא משבעה רועים¹⁵³ כו' הוא בחי' משה דעת ה' דהיינו לידע את ה' שהוא חיי החיים ואין עוד מלבדו כו'

ו"התפשטות משה בכל דור ודור", שהרי הוא אחד משבעת הרועים וכו', היא בחינת משה — דעת ה'; כלומר, לדעת את ה', שהוא חיי החיים ואין עוד מלבדו וכו',

בתיקוני זוהר נאמר "התפשטות משה בכל דור ודור", ומשה הוא אחד מ"שבעת הרועים" של ישראל. משה מייצג את דעת ה': לדעת שה' הוא חיי החיים ושאיין שום דבר מלבדו.

וכמ"ש דע את אלקי אביך¹⁵⁴ ועבדהו ובחי' דעת אינה הידיעה לבדה אלא דעת מלשון הרגשה¹⁵⁵ שהיא ההרגשה בלב שיכיר וירגיש כאלו רואה לעיני בשר בראי' [בראיה] חושיי' [חושיית] ממש וכמ"ש ראו עתה כמו שכתוב: "דע את אלקי אביך ועבדהו". בחינת דעת אינה ידיעה בלבד; המילה דעת קשורה להרגשה — הרגשה שבלב, כך שהאדם יכיר וירגיש כאילו הוא רואה בעיני בשר, בראייה חושית ממש, כמו שכתוב: "ראו עתה

דוד המלך אמר לשלמה: "דע את אלקי אביך ועבדהו". דעת כאן אינה מידע בלבד, אלא הכרה מורגשת: האדם מכיר ומרגיש את מציאות ה' כאילו הוא רואה אותה בעיניו הגשמיות.

כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי^{156, 157, 158} והגם שמקרא זה נאמר על לעתיד שאז יאמרו ראו עתה

כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי". ואף שפסוק זה נאמר על העתיד לבוא, שאז יאמרו: "ראו עתה

הפסוק "ראו עתה כי אני אני הוא" מתאר ראייה כזאת. הוא מדבר על העתיד לבוא.

כי אני כו' כנ"ל (ועיין בגמרא פ"ו דפסחים דס"ח סע"א [סוף עמוד א] סנהדרין¹⁵⁹ דצ"א ע"ב זח"א [זהר חלק א] פ' לך לך דפ"ז [דפרק ז'] ע"ב ח"ב [חלק ב'] משפטים ק"ח ב')¹⁶⁰

כי אני וכו', כנזכר לעיל (ועיין בגמרא, פרק ו' דפסחים, דף ס"ח סוף ע"א; סנהדרין, דף צ"א ע"ב; זוהר, חלק א', פרשת לך לך, דף פ"ז ע"ב; חלק ב', משפטים, דף ק"ח ע"ב),

הגמרא (פסחים ס"ח ע"א; סנהדרין צ"א ע"ב) והזוהר מפרשים שהפסוק מדבר על העתיד. הסוגריים מפנים למקורות אלה.

מ"מ כח זה יש בכל נפש ונשמה מישראל ביניקתה מנשמת מרע"ה [משה רבינו עליו השלום]¹⁶¹ לקשר מחשבתו בה' בקשר אמיץ וחזק כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר כו'

אף על פי כן, כוח זה מצוי בכל נפש ונשמה מישראל, מכוח יניקתה מנשמת משה רבנו, לקשור את מחשבתו בה' בקשר איתן וחזק, כפי שהיא קשורה לדבר גשמי שהוא רואה בעיני בשר וכו';

גם כעת יש בכל נשמה יהודית כוח, הנמשך מנשמת משה, לקשור את מחשבתה בה' באותה עוצמה שבה היא קשורה לדבר גשמי שהיא רואה. זהו המוסבר בתניא, פרק מ"ב.

אלא שצריכה ליגיעה רבה כו' כמ"ש בס"ב [בספר של בינונים] פמ"ב (ועמ"ש ע"פ ויקרא אל משה¹⁶² וידבר¹⁶³ ה' אליו מאהל מועד לאמר).

אלא שהדבר דורש יגיעה רבה וכו', כמו שכתוב בספר של בינונים, פרק מ"ב (ועיין במה שנתבאר על הפסוק "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר").

התניא מוסיף, שמכיוון שהנשמה מלוכשת בגוף, הדבר דורש יגיעה רבה, מצד הגוף ומצד הנשמה. הקורא מופנה גם למאמר על "ויקרא אל משה".

ואהרן שושבינא דמטרוניתא, פ"י מטרוניתא היא בחי' כנ"י [כנסת ישראל] מקור נשמות ישראל ולהעלות נשמות ישראל ולקשרם בה' ולדבקה בו ית' חיי החיים ב"ה הוא ע"י אהרן שהוא ג"כ משבעה רועים¹⁶⁴ כו'

ואהרן הוא שושבינה של המלכה (מטרוניתא). כלומר, מטרוניתא היא בחינת כנסת ישראל, מקור נשמות ישראל; העלאת נשמות ישראל, קשירתן לה' והדבקתן בו יתברך, חיי החיים ברוך הוא, נעשית באמצעות אהרן, שהוא גם אחד משבעת הרועים וכו',

אהרן הוא "שושבינה של המלכה", המטרוניתא, שהיא כנסת ישראל, מקור כל הנשמות. הוא מעלה את ה"כלה" אל ה"חתן": מעלה את הנשמות וקושר אותן לה', וגם הוא נמנה עם שבעת הרועים.

הממשיך לכללות נשמות ישראל להיות התפעלות הנפש בחי' מדבר וצמאון ורשפי אש כו' כי עבודת אהרן הוא בהעלותך את הנרות.¹⁶⁵

הממשיך לכללות נשמות ישראל התעוררות בנפש, בבחינת מדבר, צימאון ורשפי אש וכו'; שהרי עבודת אהרן היא "בהעלותך את הנרות".

אהרן מעורר בכל נשמות ישראל את צימאון המדבר ואת האהבה הלוהטת. משום כך עבודתו היא "בהעלותך את הנרות".

פ"י הנרות הם הנשמות כי נר ה' נשמת אדם¹⁶⁶ וע"י אהרן היתה הדלקתם והתלהבותם כרשפי שלהבת כו' כמ"ש במ"א.

כלומר, הנרות הם הנשמות, שהרי "נר ה' נשמת אדם"; ובאמצעות אהרן הודלקו הנשמות והתלהבו כרשפי שלהבת וכו', כפי שמוסבר במקום אחר.

הנרות הם הנשמות, כפי שנאמר במשלי: "נר ה' נשמת אדם". אהרן הדליק אותן והלהיב אותן באהבה לה'.

אך עוד אחת¹⁶⁷ היא כי הנה א"א לבוא לבחיי ומדרגות אלו שהם בחיי מדבר סיני ואוהל מועד כו' שהוא ענין צאת הנפש מנרתיקה¹⁶⁸ מלבושי נוגה כו'

אך יש כאן עניין נוסף: אי אפשר להגיע לבחינות ולמדרגות הללו, שהן בחינת מדבר סיני ואוהל מועד וכו', כלומר, יציאת הנפש מנרתיקה, מלבושי נוגה וכו',

יש תנאי נוסף. אי אפשר להגיע לשתי המדרגות שתוארו — יציאת הנפש מ"נרתיקה", מלבושי נוגה, מתוך צימאון, ושמחתה בה' — בלא שלב מקדים, שיתבאר במילים הבאות.

ושמחת הנפש בה' עושה כו' עד שיפריד מנפשו קודם חלאת טומאת הרע גמור שמשלש קליפות הטמאות לגמרי דהיינו להיות סור מרע גמור בפו"מ [בפועל ממש] והוא ענין יציאת מצרים.^{169, 170}

ולשמחת הנפש בה' עושה וכו', עד שיפריד תחילה מנפשו את זוהמת הרע הגמור, שמקורה בשלוש הקליפות הטמאות לגמרי. כלומר, עליו לסור מרע גמור בפועל ממש; וזהו ענין יציאת מצרים.

תחילה על האדם להפריד מנפשו את זוהמת הרע הגמור, שמקורה בשלוש הקליפות הטמאות לגמרי, באמצעות סור מרע בפועל ממש. שלב ראשון זה הוא יציאת מצרים.

9 וזהו באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים¹⁷¹ כו' כי בחיי חודש ובחיי שנה הכל אי וצי"ל בבחי' שנית מיציאת מצרים

וזהו [פירוש] "באחד לחודש השני, בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים" וכו': כי בחינת החודש ובחינת השנה הן דבר אחד, ויש להבין מדוע מדובר בבחינת "שנית" ליציאת מצרים,

התאריך שבפסוק, "באחד לחודש השני, בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים", נקרא כשלב בעבודת ה'. החודש והשנה מבטאים אותו עניין: העבודה הזאת באה "שנית", לאחר היציאה ממצרים.

דהיינו אחר שיהיה סור מרע גמור בתכלית ואזי יכול לבוא לידי בחיי ומדרגת מדבר סיני ואוהל מועד כו'

כלומר, לאחר שהאדם כבר סר מן הרע לגמרי ובתכלית השלמות, אז הוא יכול להגיע לבחינה ולמדרגה של מדבר סיני ואוהל מועד וכו',

רק לאחר שהאדם סר מן הרע לחלוטין הוא יכול להגיע לשתי המדרגות של "מדבר סיני" ו"אוהל מועד".

עיי' בחיי משה ואהרן כו' כנ"ל (ובמדרש במדבר רבה) (פי' ג' דף רי"ד ע"ד) איתא שלא יצאו ישראל ממצרים אלא בזכות אהל מועד.¹⁷²

באמצעות בחינותיהם של משה ואהרן וכו', כנזכר לעיל. (ובמדרש במדבר רבה) (פרשה ג, דף רי"ד ע"ד) נאמר שישאל לא יצאו ממצרים אלא בזכות אוהל מועד.

הדברים באים באמצעות משה ואהרן, כפי שנתבאר לעיל. המדרש אומר שישאל לא יצאו ממצרים רק בזכות אוהל מועד, ולכאורה משתמע מכך שהשלב השני הוא שגרם לשלב הראשון.

היינו כי אלמלא עוזרו¹⁷³ לא יכול לו וכמ"ש מזה ע"פ אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים¹⁷⁴ כפי שלח¹⁷⁵ ועזר זה הוא בזכות בחי'

כלומר, "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אינו יכול לו", כפי שמוסבר בעניין זה על הפסוק "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", בפרשת שלח; ועזרה זו באה בזכות בחינת

התשובה היא שגם השלב הראשון, הסרת הרע, זקוק לעזרת ה': כפי שאומרת הגמרא, אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, האדם אינו יכול להתגבר על יצרו. עזרה זו באה בזכות אוהל מועד, שבו נמשכת מלמעלה אחדותו של ה'.

אהל מועד הנ"ל, ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' במדבר קי"ז ב' באחד לחדש השני בשנה השנית כולא חד¹⁷⁶ והאי אקרי חדש זיו^{177, 178} רמז לההוא ירחא ושתא דנהיר לסיהרא,

אוהל מועד הנוכח לעיל. ועיינו בזהר חלק ג, פרשת במדבר, קי"ז ע"ב: "באחד לחודש השני, בשנה השנית" — הכול אחד; וזה נקרא "חודש זיו", רמז לאותו חודש ושנה המאירים ללבנה.

הזהר אומר שהחודש והשנה כאן הם דבר אחד, וקורא לחודש השני "חודש זיו", חודש של זוהר, משום שהוא מאיר ללבנה.

והיינו שהבחי' ראשונה דיצ"מ [דיציאת מצרים] בחדש הראשון זהו בחי' סור מרע¹⁷⁹ והוא בחי' ומדרגת אתכפיא סט"א [סטרא אחרא]

כלומר, הבחינה הראשונה של יציאת מצרים, בחודש הראשון, היא סור מרע, והיא הבחינה והמדרגה של אתכפיא לסטרא אחרא,

השלב הראשון, יציאת מצרים בחודש הראשון, הוא סור מרע. זוהי אתכפיא: הכנעת הסטרא אחרא, כשהאדם כופה על הצד הרע להיכנע, אף שעדיין לא השתנה.

וזהו יסוד היסודות ואח"כ החדש השני נק' חדש זיו דנהיר לבחי' ראשונה היינו לבוא לבחי' אתהפכא¹⁸⁰ חשוכא לנהורא שזהו ענין מדבר סיני כו' רשפי אש וצמאון כו'

וזהו יסוד היסודות. ואחר כך נקרא החודש השני "חודש זיו", משום שהוא מאיר לבחינה הראשונה; כלומר, הוא מביא את האדם לבחינת הפיכת החושך לאור, שהיא עניינו של מדבר סיני וכו' — רשפי אש וצמאון וכו',

אתכפיא היא היסוד לכל. החודש השני, "זיו", מאיר על השלב הראשון ומביא את האדם לאתהפכא — הפיכת החושך לאור, המתבטאת בצמאון הלוהט של "מדבר סיני".

והן הן גי' כ' ב' בחי' חצר החיצונה וחצר הפנימית עמ"ש ע"פ ויושט המלך לאסתר,^{182, 181} ועיין מענין זה עוד בזח"ג [בזהר חלק ג] בהעלותך קנ"ב ע"ב ומש"ש [ומה שכתוב שם] דאי תימא כו'

ושתי הבחינות האלה הן גם שתי הבחינות של החצר החיצונה והחצר הפנימית. עיינו במה שנתבאר על הפסוק "ויושט המלך לאסתר", וכן עיינו בעניין זה עוד בזהר חלק ג, בהעלותך, קנ"ב ע"ב, ובמה שנאמר שם: "דאי תימא" וכו',

שני השלבים הם גם החצר החיצונה והחצר הפנימית בארמון המלך שבסיפור אסתר, כפי שמסביר המאמר על הפסוק "ויושט המלך לאסתר". בהמשך מובאות כמה מילים מהזוהר בפרשת בהעלותך: "דאי תימא" — "ואם תאמר..."

לאו הכי כו' ומאן דנטיל יסודא בקדמיתא¹⁸³ כו' יובן למשכיל ממ"ש ע"פ קחו מאתכם תרומה.¹⁸⁴ "אין זה כך" וכו', "ומי שנוטל את היסוד תחילה" וכו' — יובן למי שמתבונן, מתוך מה שמוסבר על הפסוק "קחו מתוכם תרומה",

הזוהר ממשיך: "... אין זה כך ... ומי שנוטל את היסוד תחילה ...". אדמו"ר הזקן אומר שהקורא המתבונן יבין את הדברים מתוך המאמר על "קחו מתוכם תרומה".

כפי ויקהל. בענין בחי' אתכפיא שיש בה בחי' שהוא למעלה מבחי' אתהפכא, ועמ"ש בשיר השירים ע"פ קול דודי^{185, 186} כו' בענין מקפץ על הגבעות:

בפרשת ויקהל, בעניין בחינת אתכפיא, שיש בה בחינה שהיא למעלה מבחינת אתהפכא. ועיינו גם במה שמוסבר בשיר השירים על הפסוק "קול אהובי" וכו', בעניין "מדלג על הגבעות":

המאמר הזה, בפרשת ויקהל, מסביר שבאתכפיא יש בחינה גבוהה אף מבחינת אתהפכא. הקורא מופנה גם למאמר על "קול אהובי", בעניין "מדלג על הגבעות".

קטע 6 • 101-14

שלוש מדרגות של רחמים

10 ד ועם כל הנ"ל יובן מ"ש שאו את ראש כו', כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אין קורין אבות

4. לאור כל האמור לעיל יובן הכתוב "שאו את ראש" וכו'. שהרי אמרו חז"ל: "אין קורין [לאיש] 'אבות'"

סעיף 4 חוזר למילים הפותחות, "שאו את ראש". הוא פותח בדברי הגמרא שרק שלושה נקראים "אבות" של עם ישראל.

אלא שלשה¹⁸⁷ שהם אברהם יצחק ויעקב ומדתו של אברהם היא האהבה¹⁸⁸ ושל יצחק היא היראה פחד יצחק¹⁸⁹ ומדתו של יעקב היא הרחמנות¹⁹⁰ שכלולה משתיהן¹⁹¹ כו'.

"אלא שלושה" — אברהם, יצחק ויעקב. מידתו של אברהם היא אהבה; מידתו של יצחק היא יראה, "פחד יצחק"; ומידתו של יעקב היא רחמים, הכוללים את שתיהן וכו'.

שלושת האבות מייצגים שלוש מידות: אברהם — אהבה, יצחק — יראה ("פחד יצחק"), ויעקב — רחמים, הכוללים את שתי המידות האחרות. שאר המאמר מתבסס על רחמיו של יעקב.

11 והנה מדת הרחמנות היא נמשכה מבחי' הדעת כמו שאנו רואים בחוש שטבע התינוק להיות אכזרי לפי שאין בו דעת,

והנה, מידת הרחמים נמשכת מבחינת הדעת, כפי שאנו רואים בחוש שטבעו של ילד קטן להיות אכזרי, משום שאין בו דעת;

הרחמים נובעים מהדעת, כלומר ממודעות בוגרת. ילד קטן, שחסרה לו מודעות זו, נוטה מטבעו לאכזריות.

וכן הוא ענין מ"ש כרחם אב על בנים¹⁹² ולא כרחם אם כו' מפני שנשים דעתן קלה¹⁹³ משא"כ האיש מפני שדעתו רחבה יותר הוא מרחם ביותר וכשם

וכך גם משמעות הכתוב: "כרחם אב על בנים", ולא "כרחם אם" וכו', משום שדעתן של נשים קלה, ואילו דעתו של האיש רחבה יותר, ולכן הוא מרחם יותר. וכשם ש

הפסוק מדמה את רחמי ה' לרחמי האב, ולא לרחמי האם. אדמו"ר הזקן מסביר את הבחירה על פי מאמר חז"ל שדעתן של נשים קלה, ואילו דעתו הרחבה יותר של האיש מביאה אותו ליתר רחמים; הנקודה שהוא מבקש להדגיש היא שהרחמים מתרכזים ככל שהדעת מתרחבת.

שהוא לענין המרחם כך הוא לענין מי שצריך לרחם עליו וכמארו"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל מי שאין בו דעה¹⁹⁴ אסור לרחם עליו לפי שאין הרחמנות נופל אלא על מי שיש בו דעת.

כך הוא לגבי מי שמרחם, כך הוא גם לגבי מי שזקוק לרחמים. וכמאמר רבותינו ז"ל: "כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו", משום שהרחמים שייכים רק במי שיש בו דעת.

אותו עיקרון חל גם על מי שמקבל את הרחמים: הגמרא אומרת שאסור לרחם על מי שאין בו דעת. הרחמים שייכים רק למי שיש בו מודעות.

12 והנה מדת הרחמנות של יעקב לעורר רחמים רבים אפי' [אפילו] על עולמות עליונים מחמת דעת ה' כו'

והנה מידת הרחמים של יעקב היא לעורר רחמים רבים אפילו על העולמות העליונים, מתוך דעת ה' וכו',

רחמיו של יעקב, הנובעים מדעת ה', מגיעים אפילו לעולמות הגבוהים ביותר. מי שיודע שה' לבדו הוא מקור החיים רואה שגם העולמות העליונים זקוקים לרחמים.

כי הוא חיי החיים ואין עוד מלבדו כו' והרי הרחמנות שוה על עולמות עליונים מריש כל דרגין

כי הוא חיי החיים ואין עוד מלבדו וכו'. נמצא שהרחמים שווים על העולמות העליונים, "מראש כל דרגין",

מאחר שה' הוא חיי החיים ואין עוד מלבדו, מצבם של העולמות העליונים אינו טוב משל העולמות התחתונים. הרחמים על שניהם שווים.

כמו על התחתונים ממש מאחר שכולם בחי' מדבר ושממון כו' וכולא קמיי [קמיה] כלא חשיב¹⁹⁵ שהוא מחיה את כולם בשוה ומעלה ומטה שוין אצלו כו'.

כמו על התחתונים ממש, מאחר שכולם בכחינת מדבר ושממון וכו', ו"כולא קמיה כלא חשיב", שהרי הוא מחיה את כולם בשוה, ומעלה ומטה שווים אצלו וכו'.

כל העולמות הם בבחינת "מדבר" לפניו, ו"כולא קמיה כלא חשיב", כלשון הזהר. הוא מחיה את כולם בשוה, והעולמות העליונים והתחתונים שווים בעיניו.

אך בהשתלשלות והמשכת המדרגות נמשך מבחי' יעקב בחי' י"ב שבטים שבט לשון המשכה כמו כוכבא דשביט¹⁹⁶ והוא

אך בהשתלשלות ובהמשכת המדרגות נמשכת מבחינת יעקב בחינת שנים-עשר השבטים: "שבט" הוא לשון המשכה, כמו "כוכבא דשביט", והוא

כשהמדרגות יורדות, רחמיו של יעקב מסתעפים לבחינת שנים-עשר השבטים. המילה "שבט" נגזרת משורש שמשמעותו להימשך, כמו הכינוי התלמודי לכוכב שביט — כוכב שזנב נמשך אחריו.

כמו למשל ענפי האילן שנמשכו מן האילן שממדת רחמנותו של בחי' יעקב נמשך מדת רחמנות אחרת של בחי' י"ב שבטים.

כמו למשל ענפי האילן הנמשכים מן האילן: כך ממידת הרחמים של בחינת יעקב נמשכת מידת רחמים אחרת, של בחינת שנים-עשר השבטים.

כשם שענפים נמשכים מן האילן, ממידת הרחמים של יעקב נמשכת מדרגה שנייה ונמוכה יותר של רחמים — מידת הרחמים של השבטים.

13 והענין כי בחי' ומדרגות השבטים הוא מ"ש עומד על שנים עשר בקר¹⁹⁷ והים עליהם מלמעלה שהשנים

עשר בקר הם בחי' מרכבה לבחי' הים ושם עלו שבטים¹⁹⁸

העניין הוא שמדרגתם של השבטים היא כמתואר בפסוק: "הוא עומד על שנים עשר בקר... והים עליהם מלמעלה". שנים עשר הבקר הם מרכבה לבחינת הים. ועל כך נאמר: "שם עלו שבטים",

מדרגת השבטים מתוארת באמצעות הכיור הגדול של שלמה, שנקרא "הים" ועמד על שנים עשר בקר. הבקר הם מרכבה לים — דבר הנתון כולו למה שהוא נושא — כשם שהשבטים הם אלה שעלו לירושלים.

וכדכתיב ובשם אלקינו נדגול^{200, 199} פ"י שהדגלים הם בחי' מרכבה לבחי' שם ה' שהוא בחי' ים והוא בחי' מקור וראשית הגילוי בחי' עלמא דאתגליא להחיות ולהוות עלמין דאתגליין.

כמו שנאמר: "ובשם אלקינו נדגול"; כלומר, הדגלים הם מרכבה לבחינת שם ה', שהיא בחינת הים. בחינה זו היא המקור ותחילת הגילוי, בחינת העולם הנגלה (עלמא דאתגליא), כדי להחיות ולהוות את העולמות הנגלים (עלמין דאתגליין).

דגלי השבטים במדבר הועמדו "בשם אלקינו": הם מרכבה ל"שם" של ה', שהוא ה"ים". ה"ים" הזה הוא המקור ותחילת הגילוי, "העולם הנגלה", שמחיה את כל העולמות הנגלים.

14 והנה בחי' עלמין דאתגליין המקבלים חיותם מבחי' עלמא דאתגליא הם הנק' מים תחתונים ונק' מי בוכים²⁰¹

והנה, בחינת העולמות הגלויים, המקבלים את חיותם מבחינת העולם הגלוי, נקראים "המים התחתונים", ונקראים "מי בוכים",

העולמות הגלויים, המקבלים את חיותם מן "העולם הגלוי", נקראים "המים התחתונים". הם נקראים גם "מי בוכים".

כדאיתא בזהר שהמים²⁰² התחתונים בוכים²⁰³ אנן בעינן למהוי קדם מלכא²⁰⁴ והיינו מפני הדעת וההשגה כי יש מים עליונים מהם בבחי' עלמין סתימין דלא אתגליין

כפי שמוכא בזהר, שהמים התחתונים בוכים: "אנן בעינן למהוי קדם מלכא" — אנו רוצים להיות לפני המלך. הדבר נובע מן הדעת וההשגה, שכן יש מים עליונים מהם, מבחינת העולמות הנסתרים, שאינם מתגלים,

בתיקוני זוהר נאמר שהמים התחתונים בוכים: "אנו רוצים להיות לפני המלך". הם בוכים מפני שהם יודעים שיש מים עליונים מהם, העולמות הנסתרים, הקרובים לה' יותר מהם.

אך הם נקראים מים התחתונים ויבדל אלקים בין מים למים²⁰⁵ דעלמין סתימין מקבלים חיותם מכחות והמשכות נעלמות כו'

אך הם נקראים המים התחתונים, ועל כך נאמר: "ויבדל אלקים בין מים למים", משום שהעולמות הנסתרים מקבלים את חיותם מכוחות ומהמשכות נעלמים וכו',

הפסוק "ויבדל אלקים בין מים למים" מתאר את ההבדל הזה. העולמות הנסתרים מקבלים את חיותם מכוחות ומהמשכות נעלמים, שלא כעולמות הגלויים.

כמ"ש בס"ב [בספר של בינונים] **ח"ב** [חלק ב'] **פ"א** [פרק י"א] ולכן בוכים על ירידתם מטה מטה וכל חפצם וישעם להיות קדם מלכא דוקא.

כפי שמוסבר בספר של בינונים, חלק ב', פרק יא. לכן הם בוכים על ירידתם מטה מטה, וכל חפצם וישעם הוא להיות דוקא "לפני המלך".

תניא, חלק ב', פרק יא, מובא כמקור לכך. משום כך המים התחתונים בוכים על כך שירדו נמוך כל כך, וכל משאלתם היא להיות "לפני המלך".

וכך היא בחי' ומדת הרחמנות של י"ב שבטים בכל אדם לעורר ר"ר [רחמים רבים] על ניצוץ אלקות שירד ממקום כבודו ממקום גבוה למקום נמוך מאיגרא רמה²⁰⁶ כו'

וכך היא בחינת ומידת הרחמנות של שנים-עשר השבטים שבכל אדם: לעורר רחמים רבים על ניצוץ אלוקי שירד ממקום כבודו, ממקום גבוה למקום נמוך, "מאיגרא רמה" וכו'.

הרחמנות של שנים-עשר השבטים שבאדם דומה לבכייה הזאת: רחמים רבים על הניצוץ האלוקי שירד ממקום כבודו, "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא", כפי שנאמר בגמרא.

(ועמ"ש בפי' ויצא ע"פ וישכם לבן^{207, 208} וע"פ כנשר יעיר^{209, 210} וע"פ ויאכילך את המן^{211, 212} כו') והנה בהשתלשלות המדרגות מדרגה אחר מדרגה יצאו מ"ב שבטים עי' [שבעים] נפש יוצאי ירך יעקב²¹³

(ועיין במה שנתבאר בפרשת ויצא על הפסוק "וישכם לבן", על הפסוק "כנשר יעיר" ועל הפסוק "ויאכילך את המן" וכו'). והנה, בהשתלשלות המדרגות, מדרגה אחר מדרגה, יצאו משנים-עשר השבטים שבעים נפש יוצאי ירך יעקב,

הקורא מופנה לשלושה מאמרים, על "וישכם לבן", "כנשר יעיר" ו"ויאכילך את המן". בהמשך השתלשלות המדרגות יצאו משנים-עשר השבטים שבעים הנפשות שירדו למצרים עם יעקב.

שהם ג"כ בחי' ומדרגת הרחמנות מדתו של יעקב והוא ג"כ בכל אדם לעורר ר"ר [רחמים רבים] על נפשו ולא בשביל הירידה לכדה שירדה ממקום כבודה אלא אף גם זאת שנתלבשה בלבוש הגוף החומרי.

שהם גם בחינת ומדרגת הרחמנות, מידתו של יעקב. וגם בחינה זו קיימת בכל אדם: לעורר רחמים רבים על נפשו, לא רק על עצם ירידתה ממקום כבודה, אלא גם על כך שהתלבשה בלבוש הגוף החומרי.

שבעים הנפשות הן מדרגה שלישית ברחמנותו של יעקב. באדם, משמעותה רחמים על נפשו, לא רק מפני שירדה ממקום כבודה, אלא גם מפני שהתלבשה בגוף גם וחומרי.

קטע 7 • 151

העלאת הנשמה ל"לגולגולות"

15 והנה כל בחי' ומדרגת המשכת והתעוררות הרחמים על נפשו ולהעלותה ולקשרה בה' הן הם המשכות עליונות הבאות מלמעלה וכמ"ש ונתן לך רחמים²¹⁴ ורחמך כו'.

והנה, כל בחינה ומדרגה של המשכת רחמים והתעוררות רחמים על נפשו, ושל העלאתה וקשירתה בה', הן המשכות עליונות הבאות מלמעלה, כמו שכתוב: "והוא ייתן לך רחמים ורחמך" וכו'.

כל התעוררות של רחמים על נפשו, וכל העלאתה שלה אל ה', הן למעשה המשכה הבאה מלמעלה. הפסוק אומר: "הוא ייתן לך רחמים ורחמך" — גם הרחמים שאדם מרגיש ניתנים לו.

וכן אנו אומרים בברכת אהבת עולם אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן בלכנו בינה כו'

וכן אנו אומרים בברכת אהבת עולם: "אבינו, אב הרחמן, המרחם, רחם נא עלינו ותן בלכנו בינה" וכו'.

לכן בברכת אהבת עולם, שלפני קריאת שמע, אנו מבקשים מה', "אב הרחמן", שירחם עלינו וייתן בלכנו בינה.

ואין זה מצד הנפש עצמה לפי השגתה שהרי זה מצד ביטול ההשגה והשגת הנבראים כו'

ואין הדבר מצד הנפש עצמה, לפי השגתה, שהרי הוא נובע מביטול ההשגה והשגת הנבראים וכו'.

רחמים אלה אינם נובעים מהשגתה של הנפש עצמה. הם נובעים מן ההכרה שהבנתה שלה, כמו גם הבנתו של כל נברא, היא כאין לפני ה'.

והוא מבחי' דעת ה' מבחי' מרע"ה [משה רבינו עליו השלום] כו' (וכמ"ש בפ' פנחס ע"פ את הכבש אחד²¹⁵ תעשה²¹⁶ כו')

והוא מבחינת דעת ה', מבחינתו של משה רבנו עליו השלום וכו' (וכמו שנתבאר בפרשת פינחס, על הפסוק "את הכבש אחד תעשה" וכו').

השקפה כזאת נובעת מדעת ה', מדרגתו של משה שתוארה לעיל. הקורא מופנה למאמר בפרשת פינחס על הפסוק "את הכבש אחד תעשה".

והנה ג' בחי' ומדרגות של ג' מיני רחמנות הנ"ל הם כסדרן מלמעלה למטה אך כדי להעלות נפש האדם שהוא למטה מטה מהם צריך להעלות כסדרן מלמטה למעלה

והנה, שלוש הבחינות והמדרגות של שלושת מיני הרחמים האמורים לעיל מסודרות מלמעלה למטה; אך כדי להעלות את נפש האדם, הנמצאת למטה מהם בהרבה, צריך להעלותה לפי הסדר מלמטה למעלה:

שלושת מיני הרחמים — של יעקב, של השבטים ושל שבעים הנפש — נמשכים מלמעלה למטה בסדר הזה. אך נפש האדם נמצאת למטה מכולם, ולכן כדי להעלותה יש לעבור בהם בסדר הפוך, מלמטה למעלה.

דהיינו תחילה למשפחותם²¹⁷ בחי' עי' [שבעים] נפש ואחי' לבית אבותם בחי' בני יעקב ואחי' למדרגת יעקב כו'

כלומר, תחילה "למשפחותם" — בחינת שבעים הנפש; ואחר כך "לבית אבותם" — בחינת בני יעקב; ואחר כך למדרגת יעקב וכו'.

זהו הסדר שבפסוק: תחילה "למשפחותם" — שבעים הנפש; אחר כך "לבית אבותם" — שנים עשר בני יעקב; ולבסוף מדרגתו של יעקב עצמו. כאן מתבאר סוף סוף הפסוק הפותח את המאמר.

(ואפשר לומר שכנגד זה מזכירים ומעוררים בשלשה מקומות בתפלה התעוררות רחמים היינו האחד בפסוד"ז [בפסוקי דזמרה] כמו שאומרים והוא רחום²¹⁸ כו' זכור רחמך²¹⁹ כו' וכן בברוך שאמר ברוך מרחם כו' וכן באשרי חנון ורחום^{220, 221} הוי'.

(ואפשר לומר שכנגד זה מזכירים ומעוררים התעוררות רחמים בשלושה מקומות בתפילה: הראשון בפסוקי דזמרה, כפי שאנו אומרים "והוא רחום" וכו', "זכור רחמך" וכו'; וכן בברוך שאמר: "ברוך מרחם" וכו'; וכן באשרי: "חנון ורחום הוי'".

אדמו"ר הזקן מציע סדר התפילה מקביל לאותם שלושה שלבים, ושבהם מזכירים רחמים בשלושה מקומות. הראשון הוא בפסוקי דזמרה: "והוא רחום", "זכור רחמך", "ברוך מרחם" בברוך שאמר, ו"חנון ורחום הוי'" באשרי.

הב' בברכת יוצר אור ברחמיך הרבים רחם עלינו. הגי' באהבת עולם אבינו אב הרחמן כו' שכי' [שכל זה] התעוררות גי' בחי' רחמים הנ"ל כסדרן מלמטה למעלה לפני קי"ש [קריאת שמע] שיוכל לבוא לומר קי"ש [קריאת שמע] בחי' אחד ואהבת²²² כו')

השני בברכת יוצר אור: "ברחמיך הרבים רחם עלינו". השלישי באהבת עולם: "אבינו, אב הרחמן" וכו'. כל זה הוא התעוררות של שלוש בחינות הרחמים האמורות לעיל, בסדרן מלמטה למעלה, לפני קריאת שמע, כדי שיוכל לבוא ולומר קריאת שמע, בבחינת "אחד" ו"ואהבת" וכו').

השני הוא בברכת יוצר אור: "ברחמיך הרבים רחם עלינו", והשלישי באהבת עולם: "אבינו, אב הרחמן". שלוש התעוררויות אלה עולות מלמטה למעלה ומכינות את האדם לקריאת שמע, על "אחד" שבה ועל "ואהבת".

והנה זהו ענין ספירת העומר להמשיך בשבעה שבועות בחי' הרחמנות מבחי' עי' [שבעים] נפש כו' עד יום חג השבועות שאז הוא זמן מתן תורה שעל כל דבור פרח נשמת²²³ כו'

והנה, זהו ענין ספירת העומר: להמשיך במשך שבעה שבועות את בחינת הרחמים, מבחינת שבעים הנפש וכו', עד יום חג השבועות, שהוא זמן מתן תורה, שאז "על כל דיבור פרח נשמת" וכו',

ספירת העומר הולכת באותו מהלך: במשך שבעה שבועות ממשיכים את מידת הרחמים, החל מבחינת שבעים הנפש, ועד חג השבועות. על מעמד מתן תורה אומרים חז"ל: "על כל דיבור פרח נשמת".

שהוא גילוי בחי' אהבה רבה שלמעלה מעלה מבחי' הדעת²²⁴ כו' והיא היא בחי' עבודת מתנה²²⁵ כו'

שהוא גילוי של בחינת אהבה רבה, שלמעלה מעלה מבחינת דעת וכו'; והיא היא בחינת "עבודת מתנה" וכו',

הסתלקות הנשמה הזאת הייתה גילוי של אהבה רבה, הנעלית לאין ערוך מדעת ומהשגה. זוהי "עבודת מתנה" — אהבה הניתנת מלמעלה, ולא כזו שהאדם משיג בעבודתו.

ובחי' אש שלמעלה כו' וזהו לגלגלותם שהוא ענין גלגולת שהיא החופפת על הראש ומוחין שאינה יכולה להתלבש בהם:²²⁶

ובחינת אש שלמעלה וכו'. וזהו "לגלגלותם": עניין הגלגולת, הסוככת על הראש ועל המוחין, שאינם יכולים להתלבש בה.

זוהי גם "אש שלמעלה", היורדת מאליה. זהו פירוש "לגלגלותם": הגלגולת מקיפה את הראש ואת המוח, ואינה יכולה להתלבש בתוכם, כשם שאהבה זו נעלית מן השכל ומקיפה אותו.

בעבודה

בתפילה, תחילה העמק את הצימאון: בפסוקי דזמרה ובברכת יוצר אור התבונן בכך שכל עולם, אפילו העליון ביותר, הוא כאין לפני ה', עד שהנשמה משתוקקת אליו, זועקת על ריחוקה ממנו ושונאת את הרע שבה; לאחר מכן, מאהבת עולם ואילך, תן לגילוי אחדותו להרוות את הצימאון בשמחה. התפלל בכל יום, מפני שהיצר מתחזק בכל יום, ולפני הכול התרחק מן הרע במעשה בפועל. עורר רחמים על נשמתך בשלבים עולים: על היותה מלוכשת בגוף, על נפילת הניצוץ האלקי ממקומו, וברחמי יעקב הרואה שכל עולם זקוק לה'.

שאלות לשיחה

1. מדוע האור שהנשמה מקבלת בגן עדן התחתון באמצעות התורה ועבודתה גבוהה ממה שהכירה בגן עדן העליון לפני לידתה?
2. כיצד משתלבים שלושת הפירושים של מדבר — דיבור, "ידביר" ומדבר שממה — בהסבר המאמר על התפילה?
3. מה מלמד משל החיבוק עם הידיד על האופן שבו התורה והמצוות מאחדות אדם עם ה', אף שאין מחשבה יכולה להשיגו?
4. מדוע ההתרחקות מן הרע (אתכפיא) צריכה לבוא לפני "מדבר סיני" ו"אוהל מועד", וכיצד יכול המדרש לומר שהציאה ממצרים הייתה בזכות אוהל מועד?
5. מדוע יש לעלות מלמטה למעלה בשלוש מדרגות הרחמים, היורדות מלמעלה למטה, והיכן מוצא המאמר סדר זה בתפילות ובספירת העומר?

הערות

פסקה 1

1 וידבר — במדבר סיני

שתי נוסחאות נוספות של מאמר זה, כפי שאמר או רשם אותו אדמו"ר הזקן בשנת 5563.

הערת קה"ת

בספר המאמרים — תקס"ג ע' תפא עוד ב' נוסחאות. באוה"ת במדבר ע' ט עם הגהות אחרות. קיצור שם טז. יז. כו. כט. ובכרך-ד ע' איתכא. סיום המאמר כרך-ה ע' איתקנא. איתקנד. קיצור הענין כרך-ו ע' איתשא. (וראה ג"כ ד"ה זה בסה"מ תקס"ו ע' קצ. סה"מ תק"ע ע' צה). ראה להלן בהוספות ברשימת הכת"י שמאמר זה נאמר (ג"כ) בשנת תקנ"ז. וראה גם סו"ס מאמרים הקצרים ע' תרכה הע' 164.

2

"וידבר הוי' אל משה במדבר סיני, באוהל מועד, באחד לחודש השני, בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים". המאמר יקרא את "מדבר סיני" ואת "אוהל מועד", ובהמשך גם את התאריך עצמו, כרמות בעבודת ה'.

Numbers 1:1 במדבר א'א'

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בַּאֲחַד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

AND THE L-RD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, in the tent of meeting, on the first day of the second month, in the second year after they were come out of the land of Egypt, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3

שאו את ראש כל עדת בניי למשפחותם

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם... לגולגלותם". המאמר מפרש את "שאו את ראש" כהעלאת הנשמות, ויסיביר את "למשפחותם", "לבית אבותם" ו"גולגלותם" כרמות של עלייה.

Numbers 1:2 במדבר א'ב'

שאו אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבוֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגֻּלָּתָם:

Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers'houses, according to the number of names, every male, by their polls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4

תפקדו אותם לצבאותם אתה ואהרן

"מבן עשרים שנה ומעלה, כל יוצא צבא בישראל, תפקדו אותם לצבאותם, אתה ואהרן". המילים "אתה ואהרן" הן הבסיס לתפקידם של משה ואהרן בהעלאת הנשמות.

Numbers 1:3 במדבר א'ג'

מִבֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה כָּל־יֹצֵא צֶבֶא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אוֹתָם לְצִבְאוֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן:

from twenty years old and upward, all that are able to go forth to war in Israel: ye shall number them by their hosts, even thou and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5

שיצאו מע' נפש יוצאי ירך יעקב

הערת קה"ת מפנה לGenesis 46:8 למילים האלה.

Genesis 46:8 בראשית מ"ו:ח'

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִמָּה יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן:

And these are the names of the children of Israel, who came into Egypt, Jacob and his sons: Reuben, Jacob's first-born

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית מו, ח ואילך.

6

נחית כצאן עמך

"נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן". הפסוק מובא כדי להראות שמשה ואהרן הם השניים שבאמצעותם ה' מנהיג את העם ומעלה אותו.

Psalms 77:21 תהילים ע"ז:כ"א

נְחִיתָ כְּצֹאן עֲמֹךְ בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

Thou didst lead Thy people like a flock, By the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עז, כא.

7

משה הוא שושבינא דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג ברע"מ כ, א. נג, ב. ערה, ב.

8

משה הוא שושבינא דמלכא

ברעיא מהימנא, כפי שמובא בהערת קה"ת (וכן בזוהר 3:53b ובזוהר 3:275b), משה מכונה שושבינו של המלך. המאמר יסיביר שמשה ממשיך את אחדותו של הקב"ה למטה, כדי שתשרה בנשמה, כשם ששושבין מוביל את החתן אל הכלה.

Zohar, Vayikra 47:334-49:342 ספר הזוהר, ויקרא מ"ז:שלי"ד-מ"ט:שמ"ב

All this happened when the men were sinful and not worthy that the spirit of prophecy should rest upon them.' AND IF THE WHOLE CONGREGATION OF ISRAEL SHALL ERR, ETC. This has been explained to mean, "err in interpreting the law". The "congregation" ('adath) refers to those who were in Jerusalem, from whence instruction went forth to all the people, so that if those who were there erred the whole people erred. AND THE THING BE HID FROM THE EYES OF ... THE ASSEMBLY: the eyes of the assembly are the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

9

ואהרן שושבינא דמטרוניא

הערת קה"ת מפנה לZohar I, 266b למילים האלה.

Zohar I, 266b זח"א רסו, ב

Zohar II, 49b זח"ב מט, ב

הערת קה"ת

זח"א רסו, ב. זח"ב מט, ב. הנסמן בהערה משה.

14 דע מאין באת

סדרת המאמרים של אדמו"ר מהר"ש משנת תרל"ז מצטטת את המשנה הזאת ומבארת אותה.

הערת קה"ת
אבות ג, א. מובא ונתבאר בהמשך וככה-תרל"ז פרק נח. המשך תער"ב-ג ע' איריט.

15 דע מאין באת ולאן אתה הולך

עקביא בן מהללאל: "דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון". אדמו"ר הזקן מפרש את "מאין" ואת "לאן" כגן עדן העליון וגן עדן התחתון.

Pirkei Avot 3:1 משנה אבות ג:א

עֲקֵבְיָא בֶן מִהְלֵלָאֵל אוֹמֵר, הִסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה דְּבָרִים וְאִי אַתָּה כָּא לִידֵי עֶבְרָה. דַּע מֵאֵין בָּאתָ, וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֲתִיד לְתַן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. מֵאֵין אַתָּה הוֹלֵךְ, וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עֶפֶר רָמָה וְתוֹלַעַה. וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֲתִיד לְתַן דִּין וְחֶשְׁבוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

Akabyah ben Mahalalel said: mark well three things and you will not come into the power of sin: know from where you come, and where you are going, and before whom you are destined to give an account and reckoning. From where do you come? From a putrid drop. Where are you going? To a place of dust, of worm and of maggot. Before whom you are destined to give an account and reckoning? Before the King .of the kings of kings, the Holy One, blessed be He

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

16 אנה פניך מועדות

הנביא פונה אל החרב: "לאן פניך מועדות?" המילה "אנה" משמשת לציון כיוון או מקום, ולכן היא מראה ש"לאן" מתייחס למדרגה של מקום וגבול.

Ezekiel 21:21 יחזקאל כ"א:כ"א

הַתֹּאחֲדִי הַיָּמִינִי הַשְּׂמִימִי הַשְּׂמִימִי אֶנָּה פְּנִיךָ מְעֻדוֹת:

Go thee one way to the right, or direct thyself to the left;
?whither is thy face set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 בפ"ט דפסחים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
צד, א.

18 "העולם הוא אחד משישים מן הגן, והגן אחד משישים מעדן". מכיוון שלגן עדן יש שיעור, הוא נחשב למדרגה של "מקום וגבול".

Pesachim 94a:9 פסחים צ"ד א:ט

תא שָׁמַע: מִצָּרִים הָיָה אֶרְבַּע מֵאוֹת פֶּרְסָה עַל אֶרְבַּע מֵאוֹת פֶּרְסָה, וּמִצָּרִים אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּכוֹשׁ, וְכוֹשׁ אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּעוֹלָם, וְעוֹלָם אֶחָד מִשְׁשִׁים בֶּגֶן, וְגֵן אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּעֵדֶן, וְעֵדֶן אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּגִיהֵנָם, נִמְצָא כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ כְּכִסּוּי קְדִירָה לְגִיהֵנָם. תִּיּוֹבְתָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

10

"ויהי כל נפש יוצא ירך יעקב שבעים נפש". בהערת קה"ת מופנה הקורא לבראשית 46:8 ואילך, שם נמנים שבעים הנפשות בשמותיהן; המאמר רואה את שבעים המשפחות כמי שמקורן באותן שבעים נפשות.

Exodus 1:5 שמות א:ה'

וַיְהִי כָּל־נֶפֶשׁ יֹצֵאת יֶרֶךְ־יַעֲקֹב שְׁבַעִים נֶפֶשׁ וַיֹּסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם:
And all the souls that came out of the loins of Jacob were
.seventy souls; and Joseph was in Egypt already

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 ואהרן שושבינא דמטרוניא

בווהר, כפי שמובא בהערת קה"ת (וכן בווהר 2:49b), אהרן מכונה שושבינא של המלכה (מטרוניא). המאמר יסביר שהמלכה היא כנסת ישראל, מקור הנשמות, ושאהרן מעלה את הנשמות וקושר אותן לה.

Zohar, Addenda, Volume I 50:362-373 ספר זוהר, תוספות, כרך א
נ:שס"ב-שע"ג

2 פסקה

12 נהנין מזיו השכינה

"בעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה... אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". כך הם חיי הנשמה בגן עדן, והמאמר מושווה אותם עם הייחוד הנעלה יותר שמושג באמצעות תשובה ומעשים טובים.

Berachot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מִרְגְּלָא בְּפוּמִיָּה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָיָה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתֵּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא שְׁנָאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזִּיּוֹ הַשְּׁכִינָה, שְׁנָאָמַר: "וַיַּחְזּוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. ll)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות יז, א.

13 הירידה צורך עלי

בתניא מוסבר שהשלמות הסופית של ימות המשיח — גילוי אור אין סוף בעולם הגשמי הזה — תלויה במעשינו ובעבודתנו במשך הגלות. כשאדם מקיים מצווה, הוא ממשיך אור זה אל דברים גשמיים שהיו נתונים תחת שלטון קליפת נוגה; בכך מתממשת העלייה שלשמה ירדה הנשמה.

Tanya, Likkutei Amarim 37:17 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים
ל"ז:י"ז

וְכָל נִיצוּץ, לֹא יֵרֵד לְעוֹלָם הַזֶּה, אֶף שֶׁהִיא יְרִידָה גְּדוֹלָה וּבְחִינַת גְּלוּת מִמֶּשֶׁה, כִּי גַם שְׂיִיחָה צְדִיק גָּמוּר עוֹבֵד ה' בְּיִרְאָה וְאֶהְבָּה רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים לֹא יֵגִיעַ לְמַעְלֹת בְּדִיקוֹתָו בַּה' בְּדַחֲלֵיו וּרְחִימוֹ בְּטָרֵם יְרִידָתוֹ לְעוֹלָם הַזֶּה הַחוּמָרִי, לֹא מִינָה וְלֹא מִקְצָתָה, וְאִין עֲרָךְ וְדִמְיוֹן בִּינִיָּהם כָּלָל, כְּנוֹדָע לְכָל מִשְׁכִּיל, שֶׁהַגּוֹף אֵינוֹ יְכוֹל לְסַבּוֹל כּוֹ, אֲלֵא יְרִידָתוֹ לְעוֹלָם הַזֶּה לְהַתְלַבֵּשׁ בְּגוֹף וּנְפֶשׁ הַחַיּוּנִית, הוּא כְּדִי לְתַקְּנָם בְּלִבָּד, וּלְהַפְרִידָם מִהָרַע שֶׁל שְׁלֹשׁ קְלִיפּוֹת הַטְּמֵאוֹת, ...

19 יפה שעה אחת בתשובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
אבות ד, יז.

20 והיו כלא היו

"וכאילו אינם". המאמר משתמש במילים אלה לתיאור העולמות כפי שהם לפני ה'.

Obadiah 1:16 עובדיה א':ט"ז

כִּי כַאֲשֶׁר שָׁתִיתֶם עַל־הַר קִדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָל־הַגּוֹיִם תְּמִיד וְשֹׁתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:

For as ye have drunk upon My holy mountain, So shall all the nations drink continually, Yea, they shall drink, and swallow down, And shall be as though they had not been

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". זו הוכחת המאמר לכך שתכלית הירידה מושגת בעולם הזה עצמו.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד':י"ז

הוא הנה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

22 לאשתאבא בגופא דמלכא

הביטוי שבווהר, כפי שמצוין בהערת קה"ת: "להתכללא בגופא דמלכא". המאמר משתמש בו לתיאור הייחוד עם ה' שתשובה ומעשים טובים מביאים, מעבר ל"זיו" שנהנים ממנו בעולם הבא.

Zohar I, 217b זח"א ריז, ב

הערת קה"ת
זח"א ריז, ב [כ].

23 בפי יתרו ע"פ זכור

המאמר הזה משווה בין המלאכים, שמקורם ב"דיבור" של ה' — העולם הגלוי — לבין ישראל, שעליהם נאמר כי "עלו במחשבה", הלבוש הפנימי המאוחד עם הנשמה. כאן מפנים את הקורא לשם כדי להבין את עניין ההיבלעות "בגופו של המלך".

הערת קה"ת
בתר"א עא, א ואילך.

24 ובשר השירים ע"פ אני ישנה

שם מוסבר שיש לבטל ולכלול את רמ"ח מילות קריאת שמע, המקבילות לרמ"ח איברי האדם, באדם העליון, כפי שהמוזן נבלע באיברים. הקטע אומר שהוזהר הקדוש מכנה זאת "להשתאב בגופא דמלכא".

הערת קה"ת
לקו"ת שה"ש לד, ב.

25 "אני ישנה ולבי ער". מילים אלו פותחות את המאמר בלקוטי תורה, שיר

השירים, שמבאר את הביטוי "להתכללא בגופא דמלכא".

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה':ב

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קוֹצוֹתַי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש

רבי אלעזר: "לעתיד לבוא ייאמר 'קדוש' לפני הצדיקים, כפי שנאמר לפני הקדוש ברוך הוא". המאמר מביא זאת כדי להראות שעיקר גילויי של ייחוד זה שייך לעתיד לבוא.

Bava Batra 75b:3-4 בבא בתרא ע"ה ב:ג-ד

ואמר רבה אמר רבי יוחנן: צדיקין צדיקים שנקראין על שמו של הקדוש ברוך הוא, שנקאמר: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו". ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: שלשה נקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא, ואלו הן: צדיקים, ומשיח, וירושלים. צדיקים — הא דאמרן. משיח — דכתיב: "וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו". ירושלים — דכתיב: "סביב שמנה עשר אלה, ושם העיר מיום ה' שמה", אל תקרי "שמה" אלא "שמה". ...

R' Shmuel bar Nachmani said in the name of R' Yochanan: three are called by the name of the Holy One, and they are: the righteous, the Messiah and Jerusalem. The righteous, as we said above. The Messiah, as it is written "...this is his name that he shall be called, The L-rd is our righteousness." (Jeremiah 23:6) Jerusalem, as it is written "All around it amounts to 18,000; and the name of the city from that day will be "The L-rd is There." (Ezekiel 48:35)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

27 ונהנין מזיו השכינה כו' והוא זיו תורתו ועבודתו ממש

בתניא מוסבר שנשמות בגן עדן "מתענגות מזיו השכינה", שהוא אור אין סוף שבספירות של בריאה או יצירה, "והוא זיו התורה והעבודה שלהן עצמן". המאמר מתבסס על כך כדי להראות שזיו זה הוא מאצילות.

Tanya, Likkutei Amarim 39:9 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ט:ט

מה שאין בן הנשמות, אינן נקללות באלהות ד' ספירות, אלא עומדות בהיקלות ומדורין דבריאה או יצירה, ונהנין מזיו השכינה, הוא אור אינסוף ברוך הוא המיוחד ב' ספירות דבריאה או יצירה, והוא זיו תורתו ועבודתו ממש [עין זהר ונקלה דר ר"י]. כי שכר מצוה — היא מצוה עצמה:

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

28 "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי..." מילים אלה פותחות את ההסבר בתורה אור, בראשית, שאליו מופנה הקורא.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לִפְנֵי נְאֻם־ה' כִּן יַעֲמֹד יָרְעֶכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your

seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 ישראל עלו במחשבה

מבין ששת הדברים שקדמו לבריאת העולם, חלקם נבראו וחלקם "עלו במחשבה" להיבראות; האבות, ישראל, בית המקדש ושמו של משיח עלו במחשבה. המאמר מפרש "מחשבה" זו כמדרגת בריאה שבבריאה.

Bereshit Rabbah 1:4 בראשית רבה א:ד

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מניין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מניין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו' ישראל מניין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מניין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מניין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם,

...

In the beginning, G-d created" - six items preceded the "creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from ... ,eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

30

"יונתי בחגווי הסלע, בסתר המדרגה". מילים אלה פותחות את המאמר בלקוטי תורה, שיר השירים, המביא משמעויות נעלות יותר של "ישראל עלו במחשבה".

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב:יד

יוֹנְתִי בַחֲגוֹי הַסֶּלַע בְּסֹתֵר הַמְּדִרְגָּה הָרְאִינִי אֶת־מְרְאִיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרְאִיךָ נָאוֹה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 מי מנה

דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב". הם פותחים את המאמר שאליו מופנה הקורא, העוסק במדרגה הרביעית הנוספת באמצעות "אף".

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י

מִי מִנָּה עֶפְרָא יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֵכֶּע יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה אֶחְרִיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 אף עשיתיו

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו". ברא, יצר ועשה הן

בריאה, יצירה ועשיה, ו"אף" מוסיף מדרגה רביעית — אצילות.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז

כל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יִצְרָתִיו אֶף־עָשִׂיתִיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 "שש אשש בהוי, תגל נפשי באלקי". מילים אלה פותחות את ההסבר בלקוטי תורה, ניצבים, שאליו מופנה הקורא.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּהִי תִגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלֹקֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעָ מְעִיל צִדְקָה יַעֲשֵׂנִי כְּחָתָן יִכְהֶן פָּאֵר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 שנבואת מרע"ה הי מאצילות ממש דרך מעבר הבריאה

רבי חיים ויטאל כותב שמשה עלה לאצילות וראה משם, כשהוא מלוכב בבריאה בלבד ורק בדרך אגב, ואילו שאר הנביאים ראו את אצילות כשהיא מלוכבת לגמרי באורות הבריאה. המאמר מביא זאת כהמחשה לאצילות עצמה המאירה בתוך גוף בעשיה.

Sha'arei Kedusha, Part 3 6:17 שערי קדושה, חלק ג ו:יז

ואמנם דרך כללות נבאר מדרגתם, כי משה רבינו ע"ה היה עולה עד האצילות ומשם רואה ממש, אלא הוא על ידי התלבשו בבריאה לבדה וגם זה אינו אלא בדרך מעבר לבד, כי האצילות לבדו הוא נמנע, וזהו סוד (שמות פרק י"ג) כי לא יראני האדם וחי, ושאר הנביאים היו רואים באצילות על ידי התלבשות גמור באורות הבריאה.

Nevertheless, I will explain their levels in general. Our teacher Moshe, peace be upon him, would ascend all the way to the world of Emanation-Atzilut, and from there he saw. However, even his perception was only of the world of Emanation-Atzilut as it becomes garbed in the world of Creation-Briyah, and this too, he only saw in a passing manner. For, to grasp the world of Emanation-Atzilut itself is impossible, which is the inner meaning of the verse, "For no ... man can see Me and live." The other prophets, on

Shaarei Kedusha (Public Domain) • Gates of Holiness, translated by Rabbi Amiram Markel, 2013 (CC-BY)

35 הערת קה"ת מפנה Numbers 1:1 למילים האלה.

Numbers 1:1 במדבר א:א

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מִצְרָיִם מִצְרַיִם לְאֹמֶר:

AND THE L-RD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, in the tent of meeting, on the first day of the second month, in the second year after they were come out of the land of Egypt, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ומדברך נאוו

"כחוט השני שפתותיך, ומדברך נאוו". המאמר מפרש "מדברך" כדיבור,

ואת הפסוק כמתייחס למילות התפילה.

Song of Songs 4:3 שיר השירים ד:ג

כחוט השני שפתותיך ומדברךך נאנה כפלח הרמון רתתך מבדד לצמתך:
Thy lips are like a thread of scarlet, And thy mouth is come-
ly; Thy temples are like a pomegranate split open Behind
.thy veil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 ס סתומה עלמא דחירות

הזוהר, במקום המצוין בטקסט, מבחין בין המ"ם הפתוחה למ"ם הסתומה וקורא למ"ם הסתומה "עולם החירות". המאמר משתמש בכך כדי להראות שהמ"ם הפתוחה שב"מדבר" היא פתח לכוחות החיצוניים.

Zohar, Introduction 12:92-104 ספר הזוהר, הקדמה י"ב:צ"ב-ק"ד

He is "mighty of deeds, from Kabzeel", as if to say: "that great and most mighty tree, from what place comes it, from what grade does it issue? From Kabzeel" (lit. gathering of G-d), from the highest and hidden grade where "no eye hath ever seen, etc." (Is. 64, 3), a grade which contains the whole and which is the focus of the supernal light, and from which everything issues. That light is the sacred and hidden temple (Hekal) wherein is concentrated that divine essence ... from which all the worlds

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

38 חירות ממד"מ

על "חרות על הלוחות" נאמר: "אל תקרי חרות אלא חירות", ורבי יהודה אומר: "חירות ממלאך המוות". זוהי החירות של המ"ם הסתומה.

Shir HaShirim Rabbah 8:6 שיר השירים רבה ח:ו

... ונהורא עמה שרא, ומהו מתוך החשה, זה מלאך המות שקריי חשה, שגאמר (שמות לב, טז): והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת, אל תקרי חרות אלא חרות, רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן. רבי יהודה אומר חרות ממלאך המות, רבי נחמיה אומר חרות מן המלקיות, ורבנן אמרי חרות מן היסורין. דבר אחר, שימי כחותם, רבי ברכיה אמר זה קריאת שמע, שגאמר (דברים ו, ו): והיו הדברים האלה וגו' על לבבך, כחותם על ...

Place me as a seal upon your heart, as a seal upon your arm, for love is as intense as death, jealousy is as cruel as the grave; its sparks are the sparks of fire, a great conflagration" (Song of Songs 8:6). "Place me as a seal" – Rabbi Meir said: Israel said before the Holy One blessed be He: 'Master of the universe, do what You thought in Your heart to do to us,' as Rabbi Yohanan said in the name of Rabbi Eliezer, son ... of Rabbi Yosei HaGelili

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

39 לסרבה המשרה

"למרבח המשרה ולשלום אין קץ": המילה כתובה במ"ם סתומה באמצעה. הזוהר ו"מקדש מלך", שאליו מופנה הקורא, מסבירים את משמעותה של אות זו.

Isaiah 9:6 ישעיהו ט:ו

למרבח המשרה ולשלום אין קץ על-כסא דוד ועל-ממלכתו להכין אתה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד-עולם קנאת ה' צבאות תעשה-זאת:

That the government may be increased, and of peace there be no end, upon the throne of David, and upon his kingdom, to establish it, and to uphold it through justice and through righteousness From henceforth even for ever. The zeal of the L-RD of hosts doth perform this

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 לסרבה המשרה

הזוהר בתחילת פרשת שלח, במקום שמצוין בהערת קה"ת, עוסק במ"ם הסתומה שב"למרבח המשרה".

Zohar, Sh'lach 5:25-30 ספר הזוהר, שלח לך ה':כ"ה-ל'

41 ידבר עמים

"ידבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו". המאמר מפרש את "מדבר" במשמעות זו ביחס לתקופת בית המקדש, שבה הכול הוכנע תחת הקדושה.

Psalms 47:4 תהילים מ"ז:ד

ידבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו:

.He subdueth peoples under us, and nations under our feet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 ממשלותיו

"יהודה היה למקדשו, ישראל לממשלותיו". המאמר משתמש במילה המתארת את נשמות ישראל בזמן שבית המקדש היה קיים.

Psalms 114:2 תהילים קי"ד:ב

היתה יהודה לקדשו וישראל לממשלותיו:

.Judah became His sanctuary, Israel His dominion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 "אשים במדבר ארו, שיטה והדס ועץ שמן". התלמוד מפרש כאן את "המדבר" כירושלים.

Isaiah 41:19 ישעיהו מ"א:י"ט

אתן במדבר ארו שטה והדס ועץ שמן אשים בערבה ברוש תדרה ותאשור יחדו:

I will plant in the wilderness the cedar, the acacia-tree, And the myrtle, and the oil-tree; I will set in the desert the cy-
;press, the plane-tree, and the larch together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 אתן במדבר ארו כו' ואין מדבר אלא ירושלים

רבי יוחנן אומר: כל עץ שיטה שהאומות לקחו מירושלים, הקדוש ברוך הוא יחזיר לה, כפי שנאמר: "אשים במדבר ארו, שיטה"; ו"מדבר" אינו אלא ירושלים, כפי שנאמר: "ציון היתה מדבר". המאמר מביא זאת כדי להראות ש"מדבר" יכול לתאר מקום של קדושה.

Rosh Hashanah 23a:11 ראש השנה כ"ג א:י"א

אמר רבי יוחנן: כל שיטה ושיטה שנטלו גוים מירושלים, עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לה, שגאמר: "אתן במדבר ארו שטה", ואין מדבר אלא ירושלים, שגאמר: "ציון מדבר היתה וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

בהם אור. זהו הטעם לכך שהנשמה יורדת לעולם הזה. המאמר מביא זאת כדי להסביר את מטרת גלותו של הניצוץ האלקי.

Sefer Etz Chaim 26:2 עץ חיים כ"ו:ב

... והנה נר"ן כי"א יש לו צלם א' אשר מתלבש בתוכו וזה הצלם הוא המפסיק בין הכלים לבין העצמות האור וא"א שיתלבש הנפש או הרוח או הנשמה תוך הגוף אם לא ע"י צלם זה. ואמנם חלק הצלם הנשאר בסוד המקיף מבחוץ הוא הנקרא חשמ"ל שהוא גימטריא מלבו"ש והבן זה. וז"ס שאמרו בוהר חדש ש"ה דנ"ח רזא הכא ליודעי מדין תנועי דאיהו שלימא דכלא אן אינון בב"נ אלא רזא דא בצלמינו דא איהו צולמא דב"נ מלגאו ומלבר לגאו סוכלתנו ומנדע וחכמה לבר ההוא צולמא דאזיל עלוי ומדברא ליה לב"נ בנטירא למהוי ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

48 רשפי אש

"כי עזה כמות אהבה... רשפיה רשפי אש שלהבתיה". הביטוי מתאר את האהבה הנוצרת שבתפילה.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח"ו:6

שימיני כחותם על-לִבְךָ כחותם על-רוּעֶךָ כִּי-עֶזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֵל קִנְאָה רֶשְׁפִּיָּה רֶשְׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵהֲבֶתִיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 צעק לכם

"צעק לכם אל ה'". המאמר משתמש בכך לתיאור צעקת הלב שבתפילה.

Lamentations 2:18 איכה ב'י"ח

צָעַק לָכֶם אֶל־אֲדֹנָי חֹמֶת בְּתִצִּיּוֹן הוֹרִידִי כִנָּחַל דִּמְעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־תִּתְּנִי פוּיגִת לָךְ אֶל־תִּדְּלֶם בְּתִעִינָה:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion,
Let tears run down like a river Day and night; Give thyself no respite;
Let not the apple of thine eye cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו

"כור לכסף וכור לזהב, ואיש לפי מהללו". כשם שהאש מפרידה את הסיגים מן המתכת, כך אש האהבה מפרידה מן האדם את הרע שבו, כפי שמצוטט בהערת קה"ת מתוך אור התורה.

Proverbs 27:21 משלי כ"ז:א

מִצְרָף לְכֶסֶף וְכוֹר לְזָהָב וְאִישׁ לְפִי מִהְלָלוֹ:

The refining pot is for silver, and the furnace for gold, And a man is tried by his praise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 אתה עשית את השמים ושמי השמים

"אתה הוא הוי' לבדך, אתה עשית את השמים, שמי השמים וכל צבאם... ואתה מחיה את כולם". המאמר מביא את הפסוק כדי להראות שלכל העולמות אין חיות משל עצמם, אלא רק מה'.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט"ו:6

אֲתָהּ־הוּא ה' לְבַדְּךָ אֲתָהּ עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָאָם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֲתָהּ מְחִיָּה אֶת־כָּל־לֵב וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִּים:

45 גלו כוי שכינה עמהם

"בכל מקום שגלו, שכינה עמהם: גלו למצרים, שכינה עמהם; גלו לבבל, שכינה עמהם". נמצא שגם בגלות שכינה עצמה נמצאת, כביכול, ב"מדבר".

Megillah 29a:4 מגילה כ"ט א"ד:

תנא, רבי שמעון בן יוחי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שפכל מקום שגלו — שכינה עמהן. גלו למצרים — שכינה עמהן, שנאמר: "הנגלה נגליתי לבית אביה בהיותם במצרים וגו'". גלו לבבל — שכינה עמהן, שנאמר: "למענכם שלחתי בכלה". ואף כשהן עתידין ליגאל — שכינה עמהן, שנאמר: "ושב ה' אלקיך את שבותך". "והשיב" לא נאמר, אלא "ושב". מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגליות.

It was taught: R. Shimon b. Yohai said: Come and see how beloved are Israel to G-d—... every place to which they were exiled the Shekhinah (G-d's Divine Presence) went with them. They were exiled to Egypt and the Shekhinah was with them, as it says, "Did I reveal myself to the house of your father when they were in Egypt" (II Samuel 2:27). They were exiled to Babylon, and the Shekhinah was with them, as it says, "For your sake I was sent to Babylon" (Isaiah 43:14).

... And when

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

46 גלו כוי שכינה עמהם

הספרי על הפסוק "ושכנתי בתוך בני ישראל" (במדבר 35:34), שמואב בהערת קה"ת לצד דברי התלמוד: בכל מקום שגלו ישראל, שכינה גלתה עמהם.

Sifrei Bamidbar 161:5 ספרי במדבר קס"א:ה'

... את מחניהם, ולא תטמא הארץ. רבי נתן אומר: חביבים ישראל שבכל מקום שגלו שכינה עמהם: גלו למצרים שכינה עמהם, שנאמר (שמואל א ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה; גלו לבבל שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה מג) למענכם שולחתי בבבל; גלו לעלים שכינה עמהם, שנאמר (ירמיה מט) ושמתי כסאי בעלים והאבדתי משם מלך ושרים; גלו לאדום שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. וכשהם חוזרים שכינה עמהם, שנאמר (דברים ל) ושב ה' את שבותך ורחמך. והשיב לא נאמר, אלא ושב ה' אלקיך. ...

in whose midst I dwell": Beloved are" (Bamidbar 35:34) Israel, for even when they are tamei the Shechinah reposes among them — (Vayikra 16:16) "who dwells with them in the midst of their uncleanness," and (Ibid. 15:31) "... when they defile My sanctuary which is in their midst," and (Bamidbar 5:3) "and they shall not make unclean their camps in whose midst I dwell." (Ibid. 35:34) "for I the L-rd dwell in the midst of the children of Israel." R. Nathan says:

... Beloved are Israel, for wherever they are exiled

Wikisource (CC-BY-SA) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

47 הנשמה א"צ תיקון לעצמה

עץ חיים מלמד שהמצוות כולן נועדו לברר את החלקים התחתונים שבאדם, אך הנשמה עצמה אינה זקוקה לתיקון כלל, והיא יורדת רק כדי להמשיך

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57 ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר

"ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדיו". הפסוק מובא כדי להראות שבעתיד תיראה האלוקות בחושים.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ"ה:

ונגלה כבוד ה' וראו כל־בשר יחדו כי פי ה' דבר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken 'it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 כי עין בעין יראה

"כי עין בעין יראה בשוב ה' ציון". זו הוכחה נוספת לכך שההתגלות בעתיד תהיה כמו ראייה גשמית.

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח:

קול צפנך נשא קול יחדו ירננו כי עין בעין יראה בשוב ה' ציון:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 צמאה נפשי לאלקים לאל חי מתי אבוא ואראה

"צמאה נפשי לאלקים, לאל חי; מתי אבוא ואראה פני אלקים". המאמר לומד מכאן על הצימאון בזמן הגלות ועל הכמיהה להגיע לאותה ראייה.

Psalms 42:3 תהילים מ"ב:ג:

צמאה נפשי לאלקים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלקים:

My soul thirsteth for G-d, for the living G-d: 'When shall I 'come and appear before G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף ויצעקו אל ה' בצר להם

"רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף. ויצעקו אל ה' בצר להם, ממצוקותיהם יצילים". המאמר לומד מכאן שהצימאון מוליד את זעקת הלב.

Psalms 107:5-6 תהילים ק"ז:ה-ו:

רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף: ויצעקו אליה בצר להם ממצוקותיהם יצילים:

Hungry and thirsty, Their soul fainted in them. Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 ישים אשם נפשו

הביטוי "אם תשים אשם נפשו" משמש כאן לתיאור החרטה שאדם חש כשהוא רואה עד כמה הוא רחוק מה'.

Isaiah 53:10 ישעיהו נ"ג:י:

וה' חפץ דכאוי חקלי אם־תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים וחספז ה' בקדו יצלה:

Yet it pleased the L-RD to crush him by disease; To see if his soul would offer itself in restitution, That he might see his seed, prolong his days, And that the purpose of the L-RD :might prosper by his hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 ואין עוד מלבדו

"הוי' הוא האלקים, אין עוד מלבדו". מאחר שהוא החיות של כל העולמות, אין מציאות מלבדו.

Deuteronomy 4:35 דברים ד':ל"ה

אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 תפילתו של משה: "ועתה יגדל נא כוח ה'". מילים אלה פותחות את המאמר בלקוטי תורה, שלח, שאליו מופנה הקורא.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

ועתה יגדל־נא כח א־נִי כְאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאָמֹר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 "זכור את יום השבת לקדשו". מילים אלו פותחות את המאמר בתורה אור, יתרו, שאליו מופנה הקורא.

Exodus 20:8 שמות כ':ח

זְכוֹר אֶת־יְמֵי הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:

.Remember the sabbath day, to keep it holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

55 לאהבה את ה' אלהיך כי הוא חיך

"לאהבה את ה' אלקיך, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חיך". אדמו"ר הזקן מפרש את "כי הוא חיך" כפשוטו: חיך אינם אלא הוא.

Deuteronomy 30:20 דברים ל':כ'

לְאַהֲבָה אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּךְ וְאַרְךָ יְמֶיךָ לְשָׁכֵת עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 "ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלקים עמדי". המאמר מבאר שהפסוק מתאר את התפיסה הגלויה של אחדות ה' בזמן העתיד לבוא.

Deuteronomy 32:39 דברים ל"ב:ל"ט

רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֲמִית וְאֶחָדָה מְחַצְתִּי וְאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל:

See now that I, even I, am He, And there is no god with Me; I kill, and I make alive; I have wounded, and I heal; And there is none that can deliver out of My hand

For, lo, Thine enemies, O L-RD, For, lo, Thine enemies shall
perish: All the workers of iniquity shall be scattered

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צב, י.

66 אשירה

"אשירה לה' כי גאה גאה". מילים אלה פותחות את המאמר בתורה אור,
בשלח, שאליו מופנה הקורא.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אָז יִשְׁרִי־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַהֲבַיָּהּ וַיֹּאמְרוּ
לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לַהֲבַיָּהּ כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וָרֹכֶב וְרָמָה בָּיִם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto
the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for
He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown
into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 עת אשר שלט

"עת אשר שלט האדם באדם לרע לו". המאמר מחיל זאת על התקופה
שלאחר החורבן, שבה היצר הרע התחזק.

Ecclesiastes 8:9 קהלת ח':ט

אֶת־כָּל־זֶה רָאִיתִי וְנָתַתִּי אֶת־לִבִּי לְכָל־מַעֲשֵׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ
עַת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בְּאָדָם לְרַע לוֹ:

All this have I seen, even applied my heart thereto, whatever
the work that is done under the sun; what time one man had
power over another to his hurt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, ט.

68 כי בכל יום יצרו של אדם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוכה נב, סע"א.

69 בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו

רבי יצחק: "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום". זו הסיבה הניתנת
לתפילה היומיומית.

Sukkah 52a:12-13 סוכה נ"ב א:י"ב-י"ג

אָמַר אֲבִי: אִי מֵאֵן דָּסְגִי לִי הַנֶּה, לֹא הָיָה מְצִי לְאֻקּוּמִי נִפְשִׁיָּהּ. אֲזַל
תְּלָא נִפְשִׁיָּהּ בְּעִיבּוּרָא דְדָשָׂא וּמְצָטֵר. אֲתָא הָהּוּא סָבָא, תְּנָא לָקָה: כָּל
הַגְדוּל מִתְּחִבֵּירוֹ — יִצְרוֹ גְדוֹל הֵימְנוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם
מִתְּגַבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם, שְׁנֵאמַר: "וְרָק

Abaye said: If that had been I could not have restrained my-
self. He went and leaned in deep anguish against a doorpost,
when a certain old man came up to him and taught him: The
greater the man, the greater his Evil Inclination. R. Isaac
stated: The [Evil] Inclination of a person grows stronger
within him from day to day, as it is said, "Only

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

70 ומדברך נאווה

"וידבורך (מדברך) נאווה". המאמר מיישם זאת על תפילה העולה מ"מדברך"

62 במדבר סיני שירדה שנאה

"מדבר סיני — שממנו ירדה שנאה לאומות העולם." המאמר דורש את
משחק המילים על שנאת הרע שמעורר הצימאון שבתפילה.

Shabbat 89b:1 שבת פ"ט ב:א

שְׁפָרוּ וְרָבוּ יִשְׂרָאֵל עָלָיו; מְדַבֵּר סִינִי — שְׁיִרְדָּה שְׁנָאָה לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם
עָלָיו. וְמָה שְׁמוֹ? "חֹרֵב" שְׁמוֹ. וּפְלִיגָא דְרַבִּי אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:
"הָרַר סִינִי" שְׁמוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא "הָרַר חֹרֵב" — שְׁיִרְדָּה חֹרְבָה לְאוֹמוֹת
הָעוֹלָם עָלָיו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

63 שתקנו התפלה

התלמוד דן במקורה של תפילת שמונה עשרה ובסדר שבו נקבעה, כפי
שמורה הערת קה"ת.

Megillah 17b:8 מגילה י"ז ב:ח

תְּפִלָּה מִנָּא לָן? דְּתַנְיָא: שְׁמַעוֹן הַפְּקוּלִי הִסְדִּיר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְרָכוֹת
לְפָנֵי רַבִּן גַּמְלִיאֵל עַל הַסֵּדֶר בִּיבְנָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַרִי לָהּ
בְּמַתְנִיתָא תְּנָא: מָאָה וְעֶשְׂרִים זְקֵנִים, וּבָהֶם כַּמָּה נְבִיאִים, תִּיקְנוּ שְׁמוֹנֶה
עֶשְׂרֵה בְרָכוֹת עַל הַסֵּדֶר.

The Amidah prayer: From where do we know this? — As it
has been taught: Shimon Hapakuli organized eighteen
blessings in the presence of Rabban Gamaliel in a fixed or-
der in Yavneh. R. Yohanan said (others report, it was stated
in a baraita): A hundred and twenty elders, among whom
were many prophets, drew up eighteen blessings in a fixed
order

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

64 שתקנו התפלה

שולחן ערוך אדמו"ר חזקן פותח את הלכות תפילה: "אנשי כנסת הגדולה
תקנו להתפלל בכל יום שלוש תפילות של שמונה עשרה ברכות", כנגד
הקרבנות היומיים. ההערה מביאה זאת כמקור לתקנת התפילה לאחר
חורבן בית המקדש.

Shulchan Arukh HaRav, Orach Chayim 89:1 שולחן ערוך הרב,
אורח חיים פ"ט:א

הַלְכוֹת תְּפִלָּה וּזְמַנָּהּ וּבּו ט' סְעִיפִים: אֲנָשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה תִּקְנוּ
לְהַתְּפִלָּל בְּכָל יוֹם ג' תְּפִלוֹת שֶׁל י"ח בְּרָכוֹת שֶׁהַתְּפִלָּלוּ הָאֲבוֹת, וְקִבְּעוּ
שְׁתֵּים מֵהֶן חוּבָה, שֶׁהֵן שְׁחֵרִית וּמִנְחָה, כְּנֶגֶד ב' תְּמִידִין שֶׁהֵן חוּבָה בְּכָל
יוֹם, וְשֶׁל עֶרְבִית תִּקְנוּ וְשִׁוּת, כְּנֶגֶד אֵיבָרִים וּפְדָרִים שֶׁאֵם לֹא נִתְעַכְּלוּ
מִבְּעוֹד יוֹם הֵם קָרִיבִים וְהוֹלִכִים כָּל הַלַּיְלָה, אֲכָל עֲכָשׁוּ כָּבֵד קִבְּלוּהוּ כָּל
יִשְׂרָאֵל עָלֵיהֶם לְחוּבָה, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר בְּמִקּוּמָהּ. וְכִשְׁרָבוּ הָאֲפִיקוּרְסִין
בְּיִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ מִצְרִין לָהֶם מָאָד, ...

Vocalized Edition - Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

65 ויתפרדו כל פועלי און

"כי הנה אויביך הוי' ... יתפרדו כל פועלי און". המאמר מחיל זאת על
תקופת בית המקדש, שבה לרע לא הייתה אחיזה.

Psalms 92:10 תהילים צ"ב:י

כִּי הִנֵּה אֹיְבֶיךָ ה' כִּי־יִהְיֶה אֹיְבֶיךָ יִאֲבְדוּ יִתְּפָרְדוּ כָּל־פְּעָלֵי אֹון:

של צימאון.

Song of Songs 4:3 שיר השירים ד':ג'

כחוט השני שפתותיך ומדברך נאון כפלח הרמון רכתך מבצע לצמתך:
Thy lips are like a thread of scarlet, And thy mouth is come-
ly; Thy temples are like a pomegranate split open Behind
thy veil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ד, ג.

71 ומדברך נאון

הזוהר בפרשת ויחי, במקום המצוין בטקסט, שהמאמר מביא כדי לפרש את המילה "מדבר" כדיבור של תפילה ותורה.

Zohar, Vayechi 73:761-75:771 ספר הזוהר, ויחי ע"ג:תשס"א-ע"ה:תשע"א

It may be said that there is a female principle above also. The truth is, however, that the whole body takes its description from the end of the body, which is male, although the beginning of the body is female. Here, however, both the beginning and end are female. Here, however, both the beginning and end are female. Observe the recondite allusion in this matter. We see that Jacob blessed Joseph along with his brothers, but when G-d arranged the tribes under four ... standards He omitted Joseph and put Ephraim

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

72 ע"פ . . מצרף לכסף

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Maamarei Admur .HaZaken

הערת קה"ת

ראה תו"א קיא, ג. סה"מ — תקס"ג ע' קעז. מאמרי אדה"ז כתובים-ב ע' ריח. באוה"ת במדבר ע' יא מפרש "שכמו ע"י שנותנים הכסף לכור באש מתגלה הסיגים ומתפרדים, כך ע"י רשפי אש האהבה מתגלה תערוכת הרע שבנפשו ומתפרד כו". אוה"ת פי כי תשא ע' איתמג. כרך ז ע' ב'תשפו. וראה גם לקמן פי נשא כט, ג.

73 הוציאוה ותשרף

דברי יהודה על תמר: "הוציאוה ותישרף". הזוהר קורא אותם כמתייחסים לגלות.

Genesis 38:24 בראשית ל"ח:כ"ד

וַיְהִי כַּמִּשְׁלֹש חֳדָשִׁים וַיֵּגֶד לַיהוָה לְאִמֹּר וְנָתַתְּ תָמָר בִּלְתֵּךְ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזִנוּנִים וַיֹּאמֶר יְהוָה הוֹצִיאוּהָ וְתִשְׂרָף:

And it came to pass about three months after, that it was told Judah, saying: 'Tamar thy daughter-in-law hath played the harlot; and moreover, behold, she is with child by harlotry.' And Judah said: 'Bring her forth, and let her be burnt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 הוציאוה ותשרף בשלהובי טיהרא בגלותא

הזוהר בפרשת אחרי, במקום המצוין בטקסט, קורא את "ותישרף" כשריפה "בלהבות חום הצהריים, בגלות". המאמר מפרש זאת כצימאון לוחט וכאהבה שהגלות מעוררת.

Zohar, Achrei Mot 46:280-47:288 ספר הזוהר, אחרי מות מ"ו:ר"פ-מ"ז:רפ"ח

75 ארץ צי ועיף בלי מים

"צמאה לך נפשי ... בארץ ציה ועיף בלי מים". הגלות היא "מדבר" זה, והיא מגבירה את הצימאון.

Psalms 63:2 תהילים ס"ג:ב'

אֱלֹקִים אֱלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךְ צִמְאֹה לֶךְ נַפְשִׁי כִּמְה לֶךְ בְּשָׂרִי בְּאַרְצ־צִיָּה וְעִיִּף בְּלִי־מִיִּם:

O G-d, Thou art my G-d, earnestly will I seek Thee; My soul thirsteth for Thee, my flesh longeth for Thee, In a dry and weary land, where no water is

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סג, ב.

76 בחילא יתיר דבחי תשובה

הזוהר, במקום המצוין בהערת קה"ת, אומר שמי שחוזרים בתשובה מתקרבים אל המלך "בתוקף רב יותר" מאחרים. המאמר מחיל זאת על עוצמת האהבה שנולדת בגלות.

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב.

77 ע"פ ונקדשתי

שם מבואר "בתוך בני ישראל" כנקודה הפנימית שבלבו של כל יהודי, שצריכה לבעור ברשפי אש ובאהבה עזה, מתוך התבוננות בכך שה' קדוש ומובדל ונעלה מכל השוואה. זהו ה"קדוש" של מחנה המלאכים הראשון, ובאדם — האהבה "בכל לבבך".

הערת קה"ת

לעיל פי אמור לב, ב.

78 ונקדשתי בתוך

"ונקדשתי בתוך בני ישראל". מילים אלה פותחות את המאמר בלקוטי תורה, אמור, המסביר את השרפים.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:
And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ועמ"ש ע"פ ואני אראה

המאמר "הוי' לי בעוזרי ואני אראה [במשנאי]", המתחיל בטור הבא. בהמשך מוסבר בו ש"ואני אראה", גילוי גלוי, בא דווקא באמצעות "משנאי" — היצר הרע — כאשר החושך נהפך לאור.

הערת קה"ת

שמע"צ פח, א.

80 ואני אראה

"הוי עמי בין עוזריי, ואראה [את קץ] אויביי". המילים שייכות למאמר שאליו מופנה הקורא.

Psalms 118:7 תהילים קי"ח:ז

ה' לִי בְּעֹזְרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשֹׁנְאָי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon them that hate me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 שחורה אני

"שחורה אני ונאווה, בנות ירושלים". המאמר מפרש זאת כיפי הכא מתוך החושך, ובמקום אחר ככתר שהוא "שחור" לפני עילת העילות.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוּהָ בָנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְלִי קֶדֶר בִּירֵיעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ה.

82 בההוא מדבר דלחישו דשפון איהי עולה

הזוהר, במקום המצוין בטקסט: "על ידי מדבר ההוא", לחישה השפתיים, "היא עולה". דיבור התפילה הוא ה"מדבר" שבאמצעותו השכינה עולה.

Zohar, Introduction 16:161-17:170 ספר הזוהר, הקדמה ט"ז:קס"א-י"ז:ק"ע

Further, we have been taught as follows: It is written "these mighty gods; these are the gods that smote the Egyptians with all manner of plagues in the wilderness" (bamidbar) (I Sam. 4, 8). What does this verse mean? Was it only in the wilderness that the L-rd showed them all His great deeds, and not in inhabited country? Not so, only the term bamid-bar means "by means of the word", analogous to the expression "and thy speech (oumidbarekh) is comely" (S. S. 4, 3), ... or to the expression "and

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

83 בקרב איש ולב עמוק

"פנים שבאדם, והלב עמוק". מובא כאן ביחס לעומק הנשמה, שבו מתעורר הצימאון.

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז

יִחְפְּשׁוּ־עוֹלֹת תִּמְנֶנּוּ חֶפֶשׁ מִחֶפֶשׁ וְקָרַב אִישׁ וְלֵב עֲמֹק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 השמים ושמי השמים . . על או"ש

המילים כאן מצטטות את Psalms 148:4. הקטע מופיע למטה.

Psalms 148:4 תהילים קמ"ח:ד

הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל הַשָּׁמַיִם:

Praise Him, ye heavens of heavens, And ye waters that are above the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמח, ד-יג.

85 השמים ושמי השמים והמים אשר מעל השמים יהללו את שם

"יהללו את ה' מן השמים, הללוהו במרומים. המים אשר מעל השמים. יהללו את שם הוי", כי הוא ציווה ונבראו". המאמר מציין שהם מהללים רק את שמו.

Psalms 148:4-5 תהילים קמ"ח:ד-ה

הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל הַשָּׁמַיִם: יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ:

Praise Him, ye heavens of heavens, And ye waters that are above the heavens. Let them praise the name of the L-RD; For He commanded, and they were created

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 הודו וזיוו של שמו על ארץ ושמים

"יהללו את שם הוי", כי נשגב שמו לבדו; הודו על ארץ ושמים". רק הודו, זיו שמו, מגיע לעולמות.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' בִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וּשְׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 וכן עדי"ז היא ברכת יוצר אור

הצמח צדק מציין שברכת "יוצר אור" מוסברת כאן באופן שונה מההסבר שבהמשך לקוטי תורה, נשא.

הערת קה"ת

באוה"ת פ' נשא ע' רלט מציין שכאן מפרש באופן אחר ממה שנתבאר לקמן פ' נשא כ, ד.

88 אוסרי לגפן

"אוסר עירה לגפן". מילים אלה פותחות את המאמר בתורה אור, ויחי, שאליו מופנה הקורא.

Genesis 49:11 בראשית מ"ט:יא

אֶסְרִי לִגְפֶן עִירָה וְלַשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹנִי כִפֶּס בִּינִי לְבָשׁוֹ וּבָדָם־עֲנָבִים סוּתָה: Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 (דלקמן)

הערה נוסחית: בכתב היד הקדוש ובדפוס הראשון המילה "דלקמן" מופיעה ללא סוגריים, ולכן היא חלק מן המשפט: "המדבר העליון שנתבאר להלן".

הערת קה"ת

בגוכתי"ק ובדפוס ראשון בלי סוגריים.

90 ולא ישב אדם שם

"המוליך אותנו במדבר ... ארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם". המאמר משתמש בפסוק כדי לתאר את ה"מדבר" העליון, שהוא מעבר להשגת האדם.

Jeremiah 2:6 ירמיהו ב':ו

וְלֹא אָמְרוּ אֵינָהּ הִיא הַמַּעֲלָה אֶתְנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיךְ אֶתְנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצִלְמוֹת בְּאֶרֶץ לֹא־עֶבֶר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשֵׁב אָדָם שָׁם:

Neither said they: 'Where is the L-RD that brought us up Out of the land of Egypt; that led us through the wilderness,

through a land of deserts and of pits, through a land of drought and of the shadow of death, through a land that no man passed through, and where no man dwelt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ירמ' ב, ו.

91 במדבר הגדול והנורא

"המוליכך במדבר הגדול והנורא". זהו אותו מדבר עליון, שעדיין נחשב לשממה ביחס לאין סוף.

Deuteronomy 8:15 דברים ח:ט"ו

המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אינ'מים המוציא לך מים מצור החלמיש:

who led thee through the great and dreadful wilderness, wherein were serpents, fiery serpents, and scorpions, and thirsty ground where was no water; who brought thee forth water out of the rock of flint

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ח, טו.

92 כ"ע אע"ג דאיהו אור צח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ת"ז ת"ע (דף קלה, ב).

93 אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח אוכמא הוא לגבי עילת העילות

תיקוני זוהר (תיקון ע'), כפי שמצויין בהערת קה"ת: כתר העליון, אף שהוא אור בהיר ומוהיר, שחור ביחס לעילת העילות. גם הבחינה העליונה ביותר היא "מדבר" ביחס לה' עצמו.

Tikkunei Zohar 135b:1 תיקוני זוהר קל"ה ב:א'

דאינון י"א, על כל ספירה וספירה, ואינון י"א י"א מן (דברים ו ד) ? הנה א' להינו ? הנה א' חד, בא' אתקרי א"ל עליון, כ"י יהו"ה, וכן בא' אתקרי אלהינו אהי"ה אלקי"ם אדני"י והא' אוקמוה. ועוד כתב עלה א' על גב דאיהו אור קדמון אור צח ואור מצוחצח, איהו אוכס קדם עלת העלות, וכל חיליו תליון מניה אתמר בהון (שיר ה יא) קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, לית נהורא קיימא קמי נהוריה, דכלהו נהורין אתחשכאן קמיה.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

94 ע"פ וארשתיך לי לעולם

המאמר "וארשתיך לי לעולם" בהמשך פרשה זו: כנסת ישראל, מקור כל הנשמות, נקראת כלה על שם "כלתה נפש", שכן היא משתוקקת לדבוק במקורה, חיי החיים; וכל נשמה, "נר ה'", עולה בטבעה כלהבת אש.

הערת קה"ת
לקמן ח, ב.

95 וארשתיך לי לעולם

"וארשתיך לי לעולם". מילים אלה פותחות את המאמר בהמשך פרשה זו, שאליו מופנה הקורא.

Hosea 2:21 הושע ב:כ"א

וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 מ"ש בס' הגלגולים

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Iggeres HaKodesh.

הערת קה"ת

מובא גם באגה"ק סי' כ (קלד, א) וראה במ"מ בליקוט פי' שם.

97 ג"ע העליון הוא מבריא

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Sefer HaMaamarim. 5672

הערת קה"ת

קהלת יעקב מעי' ג"ע. ראה סה"מ תער"ב-ג אריא. ובסה"מ תרע"ח ע' רח.

98 ואף הנשמות היותר עליונות

המילים כאן מצטטות את Tanya, Likkutei Amarim 37:25-26. הקטע מופיע למטה.

Tanya, Likkutei Amarim 37:25-26 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ז:כ"ה-כ"ו

ואף שאינו משיג אלא בגשמיות, הרי התורה נמשלה למים, שיו"דים ממקום גבוה כו', כמו שנתבאר לעיל. ואף-על-פי-כן, אמרו רבותינו זכרונם-לברכה: "לא המדרש עיקר אלא המעשה", ו"היום לעשותם" כתיב, ומבטלין תלמוד תורה לקיום מצוה מעשיית כשאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, משום, "כי זה כל האדם" ותכלית פריאתו וירידתו לעולם הזה, להיות לו תכרה דירה בתחתונים דוקא, לאתפכא חשוקא לנהורא, "וימלא כבוד ה' את כל ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא פל"ז. המשך תער"ב-ג ע' תנה.

99 ישראל עלו במחשבה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נסמן לעיל בפ' צו טז, ג. ולקמן פ' מטות פג, ג.

100 כמ"ש ע"פ יונתי בחגוי הסלע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש טז, ד.

101 ע"פ מי מנה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקמן פ' בלק טז, ד.

102 בביאור ע"פ שוש אשיש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת נצבים מט, ב ואילך.

103 מ פתוחה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת במדבר-ד ע' אתכב ובאוה"ת נ"ך-א ע' קפג ואילך. אוה"ת-מקץ דף תתקעד, א. וראה גם אוה"ת שמע"צ ע' איתני. ספר הערכים-חב"ד מערכת אותיות אות מ"ם (ב) ס"ע רב ואילך. וש"נ.

104 חירות ממח"מ

המילים כאן מצטטות את Shir HaShirim Rabbah 8:6. הקטע מופיע למטה.

Shir HaShirim Rabbah 8:6 שיר השירים רבה ח':ו

... ונהורא עמה שרא, ומהו מתוך החשה, זה מלאך המות שקרוי חשה, שנאמר (שמות לב, טז): והלחת מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת, אל תקרי חרות אלא חרות, רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן, רבי יהודה אומר חרות ממלאך המות, רבי נחמיה אומר חרות מן המלכות, ורבנן אמרי חרות מן היסורין. דבר אחר, שימיני כחותם, רבי ברכיה אומר זה קריאת שמע, שנאמר (דברים ו, ו): והיו הדברים האלה וגו' על לבבך, כחותם על ...

Place me as a seal upon your heart, as a seal upon your arm, for love is as intense as death, jealousy is as cruel as the grave; its sparks are the sparks of fire, a great conflagration" (Song of Songs 8:6). "Place me as a seal" - Rabbi Meir said: Israel said before the Holy One blessed be He: 'Master of the universe, do what You thought in Your heart to do to us,' as Rabbi Yoḥanan said in the name of Rabbi Eliezer, son

... of Rabbi Yosei HaGelili

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

שהש"ח, ו ד"ה שימיני כחותם.

105 וע' בזהר ר"פ שלח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

דף קנו, ב ע"פ למרבה המשרה.

106 ובמק"מ שם

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

קנו, ב ד"ה והענין. נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' קפד "שכי בשם הרח"ו שלע"ל יפתח הקב"ה מ"ם הגז' באלכסון ותיעשה ב' דלתין של בן דוד ואז יבא המשיח" עכ"ל.

107 ידבר עמים

המילים כאן מצטטות את Psalms 47:4. הקטע מופיע למטה.

Psalms 47:4 תהילים מ"ז:ד

דבר עמים תתתינו ולאמים תחת רגלינו:

He subdueth peoples under us, and nations under our feet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מז, ד.

108 והנשיי היו ממשלותיו

הערת קה"ת מפנה Psalms 114:2 למילים האלה.

Psalms 114:2 תהילים קי"ד:ב

היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:

Judah became His sanctuary, Israel His dominion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים קיד, ב.

109 גלו . . שכינה עמהם

המילים כאן מצטטות את Megillah 29a:4. הקטע מופיע למטה.

Megillah 29a:4 מגילה כ"ט א:ד

תנאי, רבי שמעון בן יוחי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מקום שגלו — שכינה עמם. גלו למצרים — שכינה עמם, שנאמר: "הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים וגו'". גלו לבבל — שכינה עמם, שנאמר: "למענכם שלחתי בבלה". ואף כשהו עתידיו ליגאל — שכינה עמם, שנאמר: "ושב הי אלקיך את שבותך". "והשיב" לא נאמר, אלא "ושב". מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמם מבין הגליות.

It was taught: R. Shimon b. Yohai said: Come and see how beloved are Israel to G-d—... every place to which they were exiled the Shekhinah (G-d's Divine Presence) went with them. They were exiled to Egypt and the Shekhinah was with them, as it says, "Did I reveal myself to the house of your father when they were in Egypt" (II Samuel 2:27). They were exiled to Babylon, and the Shekhinah was with them, as it says, "For your sake I was sent to Babylon" (Isaiah 43:14).

... And when

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

הערת קה"ת

מגילה כט, א. ספרי מסעי לה, לד.

110 במחשבות אדם ותחבולותיו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מוסף דר"ה.

111 הנשמה אי"צ תיקון לעצמה

המילים כאן מצטטות את Tanya, Likkutei Amarim 37:18. הקטע מופיע למטה.

Tanya, Likkutei Amarim 37:18 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ז:ח

וכמו שכתוב [בְּעֵץ חַיִּים שָׁעַר כִּיּו], כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כ"י, ולא הוצרכה להתלבש בעולם הזה וכ"י, רק להמשיך אור לתקנם כ"י, והוא ממש דוגמת סוד גלות השכינה, לברר ניצוצין וכ"י.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ה שער כו, פ"א. ראה תניא פל"ז.

112 צעק לבם

המילים כאן מצטטות את Lamentations 2:18. הקטע מופיע למטה.

Lamentations 2:18 איכה ב':י"ח

צעק לבם אלי-אדני חומת בתי-ציון הורידו כנחל דמעה יומם ולילה אל-תתני פוגת לך אלי-תדם בתי-עצנך:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ב, יח.

113 אתה עשית את השמים

המילים כאן מצטטות את Nehemiah 9:6. הקטע מופיע למטה.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אַתָּה־הוּא ה' לְבָדָךְ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָאם
הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת־כָּלֶם וְצָבָא
הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heav-
en, the heaven of heavens, with all their host, the earth and
all things that are thereon, the seas and all that is in them,
and Thou preservest them all; and the host of heaven wor-
shippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמ"ט, ו.

114 אין עוד מלבדו

המילים כאן מצטטות את Deuteronomy 4:35. הקטע מופיע למטה.

Deuteronomy 4:35 דברים ד:ל"ה

אַתָּה הָרָאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the
L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לה.

115 לאהבה . . הוא חיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ל, כ.

116 ראו עתה כי אני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם לב, לט. ראה לקמן פי' שלח מח, א שמציין לפסחים דף סח, א.

117 ונגלה כבוד ה'

המילים כאן מצטטות את Isaiah 40:5. הקטע מופיע למטה.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ:ה'

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דֹּבֵר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh
shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken
'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מ, ה.

118 עין בעין יראה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם נב, ח.

119 צמאה נפשי לאלקים

המילים כאן מצטטות את Psalms 42:3. הקטע מופיע למטה.

Psalms 42:3 תהילים מ"ב:ג

צִמְאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹקִים לֹאֵל חַי מִתִּי אָבוּא וְאֶרְאֶה פָנַי אֱלֹקִים:

My soul thirsteth for G-d, for the living G-d: 'When shall I
'?come and appear before G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מב, ג.

120 רעבים גם . . ויצעקו אל ה'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קז, ה-ו.

121 סיני שירדה שנאה על הרע

המילים כאן מצטטות את Shabbat 89b:1. הקטע מופיע למטה.

Shabbat 89b:1 שבת פ"ט ב:א'

שִׁפְרוּ וְרָבוּ יִשְׂרָאֵל עָלָיו; מְדַבֵּר סִינִי — שֶׁיִּרְדֶּה שִׁנְאָה לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם
עָלָיו. וְמָה שָׁמָּה? "חֹרֵב" שְׁמוֹ. וּפְלִיגָא דְרַבִּי אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ:
"הָרַס סִינִי" שְׁמוֹ. וְלָמָּה נִקְרָא "הָרַס חֹרֵב" — שֶׁיִּרְדֶּה חֹרֶבָה לְאוֹמוֹת
הָעוֹלָם עָלָיו.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פט, ב.

122 שתקנו התפלה בזמן חורבן ביהמ"ק

המילים כאן מצטטות את Megillah 17b:8. הקטע מופיע למטה.

Megillah 17b:8 מגילה י"ז ב:ח'

תַּפִּלָּה מִנָּא לֵין? דְּתַנָּא: שְׁמַעוֹן הַפְּקוּלִי הִסְדִּיר שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת
לְפָנָי רַבִּן גַּמְלִיאֵל עַל הַסֵּדֶר בִּבְנֵיהֶ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְאָמַרְי לָהּ
בְּמִתְנִיתָא תָנָא: מָאָה וְעֶשְׂרִים זְקֵנִים, וּבָהֶם כַּמָּה נְבִיאִים, תִּיקְנוּ שְׁמוֹנָה
עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת עַל הַסֵּדֶר.

The Amidah prayer: From where do we know this? — As it
has been taught: Shimon Hapakuli organized eighteen
blessings in the presence of Rabban Gamaliel in a fixed or-
der in Yavneh. R. Yohanan said (others report, it was stated
in a baraita): A hundred and twenty elders, among whom
were many prophets, drew up eighteen blessings in a fixed
order.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

הערת קה"ת

ראה מגילה יז, ב. שו"ע אדה"ז או"ח פט, א. ראה לקמן פי' חקת סב, א. וראה
אוה"ת במדבר-א ע' כה.

פסקה 6

123 ונועדתי לך שמה

"ונועדתי לך שם, ודיברתי אתך מעל הכפורת". המאמר גוזר את המילה
"מועד" ממילה זו וקושר אותה ל"היוודעות".

Exodus 25:22 שמות כ"ה:כ"ב

וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֹבִים אֲשֶׁר עַל־
אֲרוֹן הָעֵדֻת אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the
L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לה.

129 להתענג על הוי

"או תתענג על הוי". המאמר משתמש בביטוי הזה לתיאור התענוג של
הנשמה כאשר אחדות ה' מתגלה בה.

Isaiah 58:14 ישעיהו נ"ח:י"ד

אָז תִּתְעַנֵּג עַל־Havayah וְהִרְפִּיתִיךָ עַל־[בְּמַתִּי] (במותי) אֶרֶץ
וְהֶאֱכַלְתִּיךָ נַחֲלֹת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי Havayah דִּבֶּר:

Then shalt thou delight thyself in the L-RD, And I will make
thee to ride upon the high places of the earth, And I will feed
thee with the heritage of Jacob thy father; For the mouth of
the L-RD hath spoken it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י נח, יד.

130 אהבה בתענוגים

"מה יפית ומה נעמת, אהבה בתענוגים". האהבה של "אהל מועד" היא
אהבה של תענוג, ולא של צימאון.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מַה־יִפִּית וּמַה־נְּעַמַת אֶהְבֶּה בַּתְּעִנוּגִים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 מתי אבוא ואראה

"מתי אבוא ואראה פני אלקים". זהו הצימאון של השלב הראשון, שהגילוי
מרווח כעת.

Psalms 42:3 תהילים מ"ב:ג

צִמְאָה נַפְשִׁי לְאַלְקִים לֹאֵל חֵי מִתִּי אָבּוּא וְאַרְאֶה פְּנֵי אֱלֹקִים:

My soul thirsteth for G-d, for the living G-d: 'When shall I
'come and appear before G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 והשביע נפש שוקקה

"כי השביע נפש שוקקה, ונפש רעבה מילא טוב". גילוי אחדותו של ה'
משביע את הנפש שצמאה.

Psalms 107:9 תהילים ק"ז:ט

כִּי־הִשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שֹׁקֶקָה וְנֶפֶשׁ רָעֵבָה מִלֵּא־טוֹב:

For He hath satisfied the longing soul, And the hungry soul
He hath filled with good

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 עבדו את ה' בשמחה

"עבדו את הוי' בשמחה, בואו לפניו ברננה". השמחה היא סימנו של "אוהל
מועד".

Psalms 100:2 תהילים ק:ב

עֲבֹדוּ אֶת־ה' בְּשִׂמְחָה בּוֹאוּ לִפְנֵי בְּרִנָּה:

Serve the L-RD with gladness; come before His presence
with singing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

And there I will meet with thee, and I will speak with thee
from above the ark-cover, from between the two cherubim
which are upon the ark of the testimony, of all things which I
will give thee in commandment unto the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, כב.

124 נודעתי

"ובשמי הוי' לא נודעתי להם". המילה הנידונה במאמר וארא, שאליו מופנה
הקורא.

Exodus 6:3 שמות ו:ג

וְאָרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי
לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob,
as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not
known to them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 סד"ה וארא

בסוף המאמר "Va'eira" מציין אדמו"ר הזקן שהפסוק אומר "לא נודעתי"
ולא "לא הודעתי": האבות לא ידעו עדיין את ה' בעצמו, משום שהתורה
עדיין לא ניתנה.

הערת קה"ת

תו"א נו, א.

126 והאדם ידע

"וידע אדם את חוה אשתו". המילה "ידיעה" משמשת לתיאור חיבור
אינטימי, ולכן "איווע" פירושו התקשרות והתחברות.

Genesis 4:1 בראשית ד:א

וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חוּהָ אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־
ה'

And the man knew Eve his wife; and she conceived and bore
Cain, and said: 'I have agotten a man with the help of the
'L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, א.

127 מלא כל הארץ

קריאת השרפים: "מלא כל הארץ כבודו". המאמר מדגיש שהדבר כולל גם
את הארץ שלנו.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו:ג

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is
the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י ו, ג.

128 ואין עוד מלבדו

"הוי' הוא האלקים, אין עוד מלבדו". זוהי האחדות שמתגלית בנשמה.

Deuteronomy 4:35 דברים ד:ל"ה

אִתָּה הָרָאָה לְדַעַת כִּי הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ:

תהלים ק, ב.

134 תחת אשר לא עבדת

"תחת אשר לא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כלי".
הפסקה הבאה מפרשת את "מרוב כלי" כיותר מכל התענוגים".

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא-עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל:
because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness,
and with gladness of heart, by reason of the abundance
;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

7 פסקה

135 ע"פ להקריב לי במועדו

אור התורה של הצמח צדק על המקום הזה מציין שהמאמר שאליו הכוונה
כאן הוא המאמר על פסוק זה משנת תקס"ה.

הערת קה"ת

באוה"ת כאן מציין לד"ה זה משנת תקס"ה והוא הנדפס בסידור לא, ג
ואילך. ולקמן פ' פנחס עה, א.

136 להקריב לי במועדו

"את קרבני, לחמי ... תשמרו להקריב לי במועדו". מילים אלה פותחות את
המאמר שאליו מופנה הקורא; "מועד" היא אותה מילה המופיעה גם בביטוי
"אוהל מועד".

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו את-קבני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי
תשמרו להקריב לי במועדו:

Command the children of Israel, and say unto them: My
food which is presented unto Me for offerings made by fire,
of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me
.in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 דלית מחשבה תפיסא ביה

תפילתו של אליהו בהקדמה לתיקוני הוהר: "לית מחשבה תפיסא כך כללי"
— אין מחשבה תופסת כך כלל. זהו הקושי שעליו משיב ה"אוהל" של
המצוות.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תיקוני הוהר י"ז א:י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה
תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינ לון עשר
ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין.
ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון
ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין
עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

138 דלית מח' תפיסא ביי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אליי ואמר).

139 ובצל ידי כסיתיך

"ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתיך". ה"צל" הוא הכיסוי של המצוות,
שדרכו מגיע אורו של ה' אל האדם.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר
לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered
thee in the shadow of My hand, That I may plant the heav-
ens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion:
'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נא, טז.

140 ביום השמיני עצרת

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם". מילים אלה פותחות את המאמר שאליו
מופנה הקורא (המאמר השני).

Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כלי-מלאכת עבודה לא תעשו:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall
;do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

141 רמ"ח פיקודין שהם רמ"ח אברים

בנתיא מוסבר מאמר תיקוני זוהר שרמ"ח המצוות הן רמ"ח איברי המלך:
כשם שהאיברים הם לכוש לנפש ובטלים לה לחלוטין, כך המצוות הן כלים
לרצון ה', שאורו מתלבש בהם.

הערת קה"ת

ראה ת"ז ת"ל. ע' סשיב פ"ד ופכ"ג. ושי"נ. [כ].

142 רמ"ח פיקודין שהן רמ"ח איברים דמלכא

תיקוני הוהר, כפי שמצוין בהערת קה"ת, מכנה את רמ"ח מצוות עשה
רמ"ח איברי המלך. המאמר מסביר שכמו איברי הגוף, המצוות מחזיקות
את החיות שבתוכן.

Tikkunei Zohar 74a:8 תיקוני הוהר ע"ד א:ח'

ועוד מצוה דא עמודא דאמצעייתא, דאיהו מצוה מסטרא דאבא דאיהו
ראש"ש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, וחקי צדיק מצוה ועושה
מתרנייהו, ובגין דא אתמר על תרנייהו אשר קדשנו, אמא קדשנו ואבא
צוננו, על מאן על שכינתא תתא, דאיהו פטר כל רחם, פתיחו דרחם,
דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהוה בכל אבר ואבר דמלכא, איהי
מצוה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

143 והוא ית' ורצונו וחכמתו הכל אי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ם הלי יסוה"ת ב, י.

144 וימינו תחבקני

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". היד הימנית היא התורה,
שבאמצעותה מחבק ה' את הנשמה.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

פסוקה 8

150 משה שושבינא דמלכא

מקום נוסף שמצוין בהערת קה"ת בעניין שני השושבינים: משה של המלך ואהרן של המלכה.

Zohar, Beshalach 10:114-125 ספר הזהר, בשלח י':קיי"ד-קכ"ה

151 ואתפשטותא דמשה בכל דרא

הערת קה"ת מפנה לZohar III, 216b למילים האלה.

Zohar III, 216b זח"ג רטז, ב

הערת קה"ת

ת"ז טס"ט (קיב, א. קיד, א). ועייג"כ זח"ג רטז, ב. רעג, א. ת"ז ת"ע (קלח, א).

152 ואתפשטותא דמשה בכל דרא

תיקוני זוהר (תיקון 69) מלמד שהמשכנו של משה קיימת בכל דור, בכל צדיק וחכם העוסק בתורה. לכן כל נשמה יכולה לקבל מדעתו של משה.

Tikkunei Zohar 112a:13-14 תיקוני זוהר קי"ב א:י"ג-י"ד

... אָמַר רַבִּי אֱלֶצָר אֲשֶׁתְּמוּדַע מֶהָכָא דְּמִשָּׁה מֵאַתּוּי מִשְׁמַע דְּאִיהוּ הָכֵל וְאִיהוּ שֵׁת וְאִיהוּ מִשָּׁה, וְאַתְּפִשְׁטוּתִיָּה דְּמִשָּׁה בְּכָל דְּרָא וְדָרָא וּבְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק, וְאִיהוּ אֲזִיל בְּתַלְתַּת תַּלְת, וּבְכָל תַּלְת דְּאִיהוּ רַכִּיב אֶתְמַר בְּהוּן לֹא יִמּוּשׁוּ מִפִּיָּהּ וּמִפִּי יִרְעָה וּמִפִּי יִרְעָה, מֶהָכָא אֲשֶׁתְּמוּדַע דְּאִיהוּ לֹא אֲשֶׁתִּכַּח אֱלָא בְּאַתֵּר דְּאִית בָּקָה אוֹרִייתָא, וּבְגִין דָּא זָכְרוּ תוֹרַת מִשָּׁה עֲבָדִי. אָמַר לָקָה רַבִּי יְהוּדָה אֲתַפְּשִׁיטוּתָא דִּילִיָּה בְּכַנִּי נִשָּׂא אֵית לָקָה שְׁעוֹנָא, אָמַר לָקָה אֵין, עַד שְׁתִּין רְבּוּא, ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

153 שהוא משבעה רועים

"מי הם שבעת הרועים? דוד באמצע; אדם, שת ומתושלח לימינו; אברהם, יעקב ומשה לשמאלו." משה הוא אחד משבעת הרועים.

Sukkah 52b:13 סוכה נ"ב ב:י"ג

"וְהָיָה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּר כִּי יָבֹא בְּאַרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמִינוּ עָלָיו שְׂבָעָה רֹעִים וְשִׁמְנָה נְסִיכֵי אָדָם". מֵאֵן נִינְהוּ "שְׂבָעָה רֹעִים"? דָּוִד בְּאַמְצַע, אָדָם שֵׁת וּמִתּוּשֶׁלַח מִיָּמֵינוּ, אַבְרָהָם יַעֲקֹב וּמִשָּׁה בְּשִׁמְאָלוֹ. וּמֵאֵן נִינְהוּ "שְׁמֹנֶה נְסִיכֵי אָדָם"? יִשִּׁי, וְשָׂאוּל, וְשִׁמְאוּאֵל, עֲמוֹס, וְצַפְנִיָּה, צְדָקִיָּה, וּמִשִּׁיחַ, וְאַלְיָהוּ.

And this shall be peace: when the Assyrian shall come into our land, and when he shall tread in our palaces, then shall we raise up against him seven shepherds and eight princes among men" (Micah 5:4). Who are the "seven shepherds"? — David in the middle, Adam, Seth and Methuselah on his right, and Abraham, Jacob and Moses on his left. And who are the "eight princes among men"? — Yishai, Shaul, Shmuel, Amos, Zephaniah, Zedekiah, the Messiah, and Elijah.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

Shir HaShirim Rabbah 8:11 שיר השירים רבה ח':י"א

הערת קה"ת

סוכה נב, ב. שהש"ר ח, יא.

154 דע את אלקי אביך

דוד לשלמה: "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם." הכרת ה' קודמת

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

145 יחוד זה הוא יחוד נפלא ועצום

בתניא מוסכרת משמעות המילה "משיג": כאשר אדם מבין הלכה במשנה או בגמרא, שכלו משיג ומקיף אותה, וגם מתלבש בה; ומכיוון שההלכה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, שכלו מתייחד עם חכמתו ורצונו של ה' — ייחוד מופלא.

Tanya, Likkutei Amarim 5:6-7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ה:ו-ז

וְהוּא יְחִיד נִפְלָא שְׁאֵין יְחִיד כְּמוֹהוּ וְלֹא כְּעֶרְכוֹ נִמְצָא קָלִל בְּגִשְׁמִיּוֹת, לְהִיּוֹת לְאַחַדִּים וּמִיּוֹחַדִּים מִמֶּשׁ מִכָּל צֶד וּפְנֵה. וְזֹאת מַעֲלָה יִתְרָה גְּדוּלָּה וְנִפְלְאוֹת לְאֵין קוֹץ אֲשֶׁר בְּמִצְוֹת יְדִיעַת הַתּוֹרָה וְהַשְׁגָּתָה עַל כָּל הַמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְאַפִּילוּ עַל מִצְוֹת הַתְּלוּיּוֹת בְּדַבּוּר, וְאַפִּילוּ עַל מִצְוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה שְׂבָדָבוּר.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ג"כ תניא פ"ה.

146 לאשתאבא בגופא דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ז"ח ג (רי"ג, ב) [כ].

147 משה שושבינא דמלכא

הערת קה"ת מפנה לZohar I, 266b למילים האלה.

Zohar I, 266b זח"א רסו, ב

Zohar II, 49b זח"ב מט, ב

Zohar III, 2a זח"ג ב, א

הערת קה"ת

ראה זח"א רסו, ב. זח"ב מט, ב. זח"ג ב, א ועוד. וראה ספר הערכים-חב"ד כרך-ב ערך אהרן סע"ד. וש"נ.

148 בד"ה מה טובו אוהליך יעקב

שם, בעקבות המדרש, "אוהליך יעקב" הם אוהל מועד שבמדבר, שילה, נוב וגבעון — דירתו הארעית של הקב"ה; ו"משכנותיך ישראל" הוא בית המקדש בירושלים — דירתו הקבועה. כך גם הקובעים עתים לתורה נקראים יעקב, ואילו תלמידי חכמים העוסקים בתורה תמיד נקראים ישראל.

הערת קה"ת

לקמן פ' בלק עד, ד.

149 מה טובו אוהליך יעקב

"מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל". מילים אלה פותחות את המאמר בפרשת בלק שאלי מופנה הקורא.

Numbers 24:5 במדבר כ"ד:ה'

מה'טבו אהליך יעקב משכנותיך יש'ראל:

!How goodly are thy tents, O Jacob, Thy dwellings, O Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לעבודתו; וזהי בחינת הדעת של משה.

I Chronicles 28:9 דברי הימים א כ"ח:ט'

וְאַתָּה שְׁלַמְחֵבְנִי דַע אֶת־אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעֲבֹדְהוּ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ תְּחַפְּצֶה כִּי כָל־לִבָּבוֹת דּוֹרֵשׁ הוּא וְכָל־יֶצֶר מַחְשָׁבוֹת מִבֵּין אִם־תִּדְרָשְׁנוּ יִמָּצֵא לָךְ וְאִם־תַּעֲזֹבֵנוּ יִנְיָחֶךָ לְעַד:

And thou, Solomon my son, know thou the G-d of thy father, and serve Him with a whole heart and with a willing mind; for the L-RD searcheth all hearts, and understandeth all the imaginations of the thoughts; if thou seek Him, He will be found of thee; but if thou forsake Him, He will cast thee off for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כח, ט.

155 דעת מלשון הרגשה

הפרק נפתח ב"דרך ישרה" לעורר את האהבה החבויה בלב, מתוך התבוננות בכך ש"יכמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"; ההערה מפנה לסוף הפרק לעניין דעת כהרגשה.

Tanya, Likkutei Amarim 46:11 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ו:י"א

... כְּלוּמַר שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאֵנִי בְּהִיטְהָ עֵמֶךְ, וְלֹא אֶדַע וְלֹא אֶרְגִּישׁ בְּנִפְשִׁי יְחִיד זֶה – שֶׁתְּפוּל עֲלֶיךָ אֵימָתָה וּפְחַד תַּחֲלָה, וְאַחֵר כֶּה אֶהְבֶּה רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים אוֹ כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ, כְּמַדַּת הַצְדִּיקִים שֶׁנִּדְבָּקָה חוּמְרָם; וּכְנֹדַע, שֶׁדַּעַת הוּא לְשׁוֹן הַרְגָּשָׁה בְּנֶפֶשׁ, וְהוּא כּוֹלֵל חֶסֶד וּגְבוּרָה – אִף־עַל־פִּי־כֵן, "אֲנִי תָמִיד עֵמֶךְ", כִּי אֵין תְּחוּמָּךְ מוֹנֵעַ יְחִיד הַנֶּפֶשׁ בְּאוֹר־אֵין סוּף בְּרוּךְ־הוּא הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, וְכֵמוּ שֶׁכְּתוּב: "גַּם חוֹשֶׁה לֹא יִחְשִׁיעַ מִמֶּךָ".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תניא ספמ"ו (סו, ב). תו"א משפטים עד, סע"ג. סה"מ תקס"ה ע' רמח. לקו"ת ואתחנן ו, א. סה"מ תקס"ה ע' תשסו.

156 ראו עתה... ואין אלקים עמדי

"ראו עתה כי אני, אני הוא, ואין אלקים עמדי; אני ממית ומחיה." הפסוק מתאר ראייה של אחדות ה' השייכת לעתיד.

Deuteronomy 32:39 דברים ל"ב:ל"ט

רְאוּ עַתָּה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֲמִית וְאַחִיָּה מַחְיָתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל:

See now that I, even I, am He, And there is no god with Me; I kill, and I make alive; I have wounded, and I heal; And there is none that can deliver out of My hand.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, לט.

157 ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי

בווהר על משפטים, המצוטט בהערת קה"ת: "אני אני" נאמר פעמיים כדי להראות שאין שם כוח אחר, שכן כל הסטרא אחרא חלפה לה.

Zohar, Mishpatim 3:264-275 ספר זוהר, משפטים ג':רס"ד-ע"ה

It is concerning this time that it is written: "See now that I, even I, am He, and there is no god with me; I kill, and I make alive" (Deut. 32, 39). The double "I, I" indicates the abso-

luteness of the Divine Presence in the Messianic time, when the "other side" shall be vanquished and be no more seen
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

158 ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי

הווהר בפרשת לך לך, במקום שאליו מפנה הטקסט, על אותו פסוק.

Zohar, Lech Lecha 24:248-259 ספר זוהר, לך לך כ"ד:רמ"ח-רנ"ט

159 פ"ו דפסחים... סנהדרין

שם מוסבר ש"אני" הוא עצמותו של ה', שמלמטה נקראת "אין", משום שאי אפשר להשיגה; לעתיד לבוא היא תתגלה כ"אני", ב"ראו עתה כי אני אני הוא".

הערת קה"ת

ראה לקמן פי' שלח מח, א.

160 ח"ב משפטים ק"ח ב'

הצמח צדק מעתיק שם את דברי הווהר על משפטים, המסבירים מדוע נאמר "אני אני" פעמיים: משום שאין כל הסטרא אחרא תחלוף.

הערת קה"ת

"אני אני תרין זמנין אמאי אלא לדייקא דהא לית תמן אלקים אלא הוא, דהא כמה זמנין דאיתמר אני זמנא חדא ולא יתיר והוה תמן סט"א, אבל השתא אני אני הוא ואין אלקים עמדי דהא כל סט"א אתעבר, ודייקא אני אני" – נעתק באוה"ת פי' יתרו ע' תשמ.

161 כח זה יש בכל נפש ונשמה מישראל ביניקתה מנשמת מרע"ה

בתניא נאמר: "כוח ומידה זו, לקשור את דעתו בה', ישנה בכל נפש מבית ישראל, מכוח היניקה שלה מנשמת משה רבנו"; אך מכיוון שהנשמה מלוכשת בגוף, נדרשת יגיעה רבה, הן מצד הגוף והן מצד הנשמה.

Tanya, Likkutei Amarim 42:5-6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ב:ה-ו

וְכַח זֶה וּמִדָּה זֹאת לְקַשֵּׁר דַּעְתּוֹ בְּהוּ, יֵשׁ בְּכָל נֶפֶשׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל, בִּינִיקָתָהּ מִנִּשְׁמַת מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם. רַק מֵאַחֵר שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה הַנֶּפֶשׁ בְּגוֹף, צָרִיכָה לִיגִיעָה רַבָּה וְצֻצּוּמָה כְּפוּלָה וּמְכּוּפָלָה. הָאֶחָת – הִיא יִגִּיעַת בָּשָׂר, לְבִטּוֹשׁ אֶת הַגּוֹף וּלְהַכְנִיעוֹ שֶׁלֹּא יִחְשֹׁף עַל אוֹר הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל בְּשֵׁם הַזֶּהר, דְּ"גּוּפָא דְּלֹא סָלִיק בְּקָה נְהוּרָא דְּנִשְׁמָתָא מְבִטְשִׁין לְקָה", וְהַיִּינוּ, עַל יְדֵי הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה מְעֻמָּק הֵלֵב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר שָׁם. וְהַשְׁנִית – הִיא יִגִּיעַת ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

162 ע"פ ויקרא אל משה

שם נקראות המצוות "רמ"ח איברין דמלכא", כלי לאור אין סוף עצמו, וכן "פיקודין דמלכא" כפי שהן נמשכות למטה; באמצעות ההתעוררות של האדם מלמטה נעשית המצווה איבר של המלך.

Leviticus 2:1 ויקרא ב':א'

וְנִפְשׁ כִּי־תִקְרִיב קֶרְבֶּן מִנְחָה לַיהוָה סֶלֶת יִהְיֶה קֶרְבְּנוֹ וְיִצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לִבְנָה:

And when any one bringeth a meal-offering unto the L-RD, his offering shall be of fine flour; and he shall pour oil upon it, and put frankincense thereon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לעיל ויקרא ב, א.

163 ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר

"ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמור". מילים אלה פותחות את המאמר שאליו הקורא מופנה.

Leviticus 1:1 ויקרא א':א

וַיִּקְרָא אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּדְבֶר ה' אֵלָיו מֵאֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר:

And the L-RD called unto Moses, and spoke unto him out of the tent of meeting, saying
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

164 אהרן שהוא ג"כ משבעה רועים

שיחת הרבי שמביא שם בעל ההערה, יחד עם התיקונים שבווהר חדש, לעניין מניית אהרן בין שבעת הרועים.

הערת קה"ת

ת"י שבו"ח (קד, א). ראה לקוטי שיחות ח"כ ע' 643.

165 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". הדלקת הנרות בידי אהרן היא העלאת הנשמות.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יְאִירוּ שִׁבְעַת הַנְּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the
'candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ח, ב.

166 נר ה' נשמת אדם

"נר הו"י נשמת אדם". לכן הנרות שהדליק אהרן הם נשמות ישראל.

Proverbs 20:27 משלי כ':כז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׁ כָּל־תְּדַרְיִי־בָטָן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

167 אך עוד אחת

אור התורה של הצמח צדק על בהעלותך, המובא שם כתנאי נוסף זה: ההתרחקות מן הרע שצריכה לבוא תחילה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בהעלתך ע' שסז.

168 הנפש — מנתיקה

התניא מסביר שבאמצעות המצוות נמשך אור אין סוף אל דברים גשמיים שהיו תחת קליפת נוגה; ההערה מביאה זאת בעניין יציאת הנשמה מנתיקה, מלבושי נוגה.

הערת קה"ת

ע' בסש"ב פל"ז. [כ].

169 רבא מבחין בין "אני אמית ואני אחיה" לבין "מחצתי ואני ארפא", וחכמים לומדים מכך שאותו אדם שמת הוא שיחיה: מקור לתחיית המתים. הטקסט מביא זאת כדי להראות שהפסוק עוסק בעתיד.

Pesachim 68a פסחים ס"ח א

170 אותה דרשה על "אני אמית ואני אחיה", שלפיה הפסוק מתייחס לתחיית המתים.

Sanhedrin 91b סנהדרין צ"א ב

פסקה 9

171 באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים

"באחד לחדש השני, בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים". התאריך נקרא כשלב השני בעבודת ה', לאחר היציאה ממצרים.

Numbers 1:1 במדבר א':א

וַיִּדְבֹר ה' אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֵאמֹר:

AND THE L-RD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, in the tent of meeting, on the first day of the second month, in the second year after they were come out of the land of Egypt, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

172 שלא יצאו ישראל ממצרים אלא בזכות אהל מועד

המדרש, בפרק שהטקסט מציין, אומר שישראל יצאו ממצרים רק בזכות אוהל מועד. המאמר מביא זאת כסיוע של ה', שבלעדיו אי אפשר היה להגיע לשלב הראשון.

Bamidbar Rabbah 3 במדבר רבה ג'

173 כי אלמלא עוזרו אין יכול לו

"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום... ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אין יכול לו". זהו הסיוע שבא בזכות אוהל מועד.

Kiddushin 30b:7 קידושין ל"ב:ז

וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לֹוִי: יִצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְקֵשׁ הַמֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ", וְאֵלְמָלָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֱלֹקִים לֹא יַעֲזֹבֵנוּ בְּיָדוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין ל, ב.

174 אני הו"י אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים

"אני הו"י אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". דברי המאמר בלקוטי תורה, שלח, שאליהם מופנה הקורא.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹקִים: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175 ע"פ אני ה' אלקיכם . . בפי שלח

הערת קה"ת מצטטת את הדברים: גם הסתלקות הנפש מלמטה למעלה, שהיא בחינת יציאת מצרים, באה מכוח "אשר הוצאתי אתכם", שהיא "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו", וכמו שנאמר: "כי יעמוד לימין אביון".

181 ע"פ ויושט המלך לאסתר

שם, אסתר העומדת בחצר היא "מי זאת עולה מן המדבר": גם החצר הפנימית נחשבת למדבר לעומת ביתו של המלך עצמו, שבו הוא שוכן תמיד. בחצר היא רק "נגעה בראש השרביט"; רק בבית בכתה והתחננה לבטל את רעת המן.

הערת קה"ת

תו"א צד, ג.

182 ויושט המלך לאסתר

"ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו". מילים אלה פותחות את המאמר בתורה אור העוסק בחצרות החיצוניות והפנימיות.

Esther 5:2 אסתר ה:ב

ויהי כראות המלך את־אסתר המלכה עומדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את־שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט:

And it was so, when the king saw Esther the queen standing in the court, that she obtained favour in his sight; and the king held out to Esther the golden sceptre that was in his hand. So Esther drew near, and touched the top of the sceptre.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 ומאן דנטיל יסודא בקדמיתא

הזוהר על בהעלותך, במקום המצוין בטקסט, שממנו מובא הציטוט "מי שנוטל את היסוד תחילה".

Zohar, Beha'alotcha 13:66-71 IF ANY MAN (lit. a man, a man) OF YOU... SHALL BE UNCLEAR, ETC. What signifies the repetition of the term "a man"? It signifies "a man who is a man", that is, who is otherwise worthy of the name "man", and fit to receive the supernal soul, but who has allowed himself to be blemished and defiled so that the Shekinah cannot abide with him. We read further: OR BE IN A JOURNEY AFAR OFF. There is a dot ... over the resh of the word rehokah (afar off) to

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

184 קחו מאתכם תרומה

"קחו מאתכם תרומה להווי". מילים אלה פותחות את המאמר בתורה אור, ויקהל, העוסק במדרגת האתכפא שלמעלה מאתהפכא.

Exodus 35:5 שמות ל"ה:ה

קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו וביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחשת:

Take ye from among you an offering unto the L-RD, whosoever is of a willing heart, let him bring it, the L-RD'S offering: gold, and silver, and brass

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ע"פ קול דודי

שם, "מדלג על ההרים" הוא גילוי באמצעות "רגל" אחת, על ידי האבות, באהבה; ו"מקפץ על הגבעות" הוא גילוי באמצעות שתי "רגליים", על ידי האימהות, ביראה. האהבה מגיעה לידי גילוי ביתר קלות מן היראה.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש טו, ג.

186 "קול דודי, הנה זה בא; מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות". מילים אלה

הקטע שם מסביר שאז שם הוי' יהיה כמו אלקים, משום שיתגלה אור גדול שלמעלה משם הוי'.

הערת קה"ת

לקמן מט, ב "כי גם כלות הנפש שממטה למעלה שהוא בחי" יציאת מצרים הוא ע"י אשר הוצאתי כו' כי אלמלא עוזרו כו' וכמ"ש כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו כו'".

176 באחד לחדש השני בשנה השנית כולא חד

הזוהר על במדבר, במקום שהטקסט מציין: החודש והשנה הם אחד, והחודש השני נקרא "חודש זיו".

Zohar, Bamidbar 1:7-17 ספר זוהר, במדבר א:ז-י"ז

Both were "in the first day of the second month", the two being one. That month, besides, is called Ziv (=brightness, splendour), in allusion to the brightness of the moon of that month in that year, by reason that then the worlds altogether found themselves in completion. AFTER THEY HAD COME OUT OF THE LAND OF EGYPT: this emphasizes the fact that Israel's exodus from Egypt took place in the first month

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

177 אקרי חודש זיו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מ"א ו, א.

178 חדש זיו

"בחודש זיו, שהוא החודש השני", החל שלמה לבנות את בית המקדש. הזוהר מפרש את השם כזוהר המאיר על הירח.

I Kings 6:1 מלכים א' ו:א

ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני־ישראל מארץ־מצרים בשנה הרביעית בחדש זו הוא החדש השני למלך שלמה על־ישראל ויבן הבית לה'

And it came to pass in the four hundred and eightieth year after the children of Israel were come out of the land of Egypt, in the fourth year of Solomon's reign over Israel, in the month Ziv, which is the second month, that he began to build the house of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 סור מרע

"סור מרע ועשה טוב". השלב הראשון, היציאה ממצרים.

Psalms 34:15 תהילים ל"ד:ט"ו

סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו:

.Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לד, טו.

180 אתכפא סט"א . . אתהפכא

הזוהר, כפי שמצוין במיקום שבהערת קה"ת, על הכנעת הסטרא אחרא והפיכת החושך לאור, שבאמצעות מתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא בכל העולמות.

Zohar I, 4a זח"א ד, א

הערת קה"ת

זח"א ד, א.

190 ומדתו של יעקב הוא הרחמנות

תניא מתאר את "הדרך הישרה" של מידת הרחמים של יעקב: לעורר רחמים רבים לפני ה' על הניצוץ האלקי המחיה את נפשו, שירד ממקור כל החיים והתלבש בגוף, הרחק מאור פני המלך. אלה בדיוק הרחמים שהמאמר מתאר כעת.

Tanya, Likkutei Amarim 45:1 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ה:א

עוד יש דרך ישר לפני איש, לעסוק בתורה ומצוות לשמן, על ידי מדתו של יעקב אבינו עליו השלום, שהיא מדת הרחמים, לעורר במחשבתו תחלה רחמים רבים לפני ה' על ניצוץ אלהות המצויה נפשו, אשר ירד ממקורו - חיי החיים אינסוף ברוך הוא, הממלא כל עלמין, וסוכב כל עלמין, וכולא קמיה כלל חשיב, ונתלבש ב"משכא דחורא", הרחוק מאור פני המלך בתכלית ההרחק - כי העולם הזה הוא תכלית הקליפות הגסות כו'.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא פמ"ה. הנסמן למאמרי אדה"ו — פרשיות לעי תקעט. ביהל אור עי עח מביא בקיצור מאכן "בלקוית" פי במדבר . פ"ד בענין שאו את ראש כו' למשפחותם הם עי נפש יוצא ירך יעקב שהם ג"כ מדת הרחמנות מדתו של יעקב לעורר רח"ר על נפשו כו', ואח"כ לבית אבותם בחיי בני יעקב י"ב שבטים שלמעלה מעי נפש הנ"ל שהם בבריאה והי"ב שבטים מחברים בריאה עם אצילות ואח"כ לעורר רחמים דאצילות כו' ע"ש בהביאור" ע"ש.

191 ומדתו של יעקב . . שכלולה משתיהן

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 38a למילים האלה.

Zohar III, 38a זח"ג לח, א

הערת קה"ת

זח"ג לח, א.

פסוקה 11

192 כרחם אב על בנים

"כמו שאב מרחם על ילדיו, כך הוי' מרחם על יראיו". הפסוק מדבר על רחמיו של אב.

Psalms 103:13 תהילים ק"ג:י"ג

כרחם אב על-בנים רחם ה' על-יראיו:

Like as a father hath compassion upon his children, So hath the L-RD compassion upon them that fear Him .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קג, יג.

193 נשים דעתן קלה

דברי רבי שמעון בר יוחאי, כפי שהם מובאים בהערת קה"ת. המאמר מביא את האמירה רק כדי להצביע על כך שרחמים מתעוררים בעקבות דעת.

Shabbat 33b:6 שבת ל"ג ב:

אזל הוא ובריה, טשו בי מדרשא. כל יומא הוה מתנא להו דביתיהו ריפתא וכווא דמא וכרכי. כי תקיף גזירתא אמר לקה לבריה: נשים דעתן קלה עליהן, דילמא מצערי לה ומגליא לו. אזלו טשו במערתא. איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמא, והוו משלחי מגייהו והוו יתבי עד צואריהו בקלא. כולי יומא גרסי. בעידן צלויי לבשי

פותחות את המאמר בלקוטי תורה, שיר השירים, שאליו מופנה הקורא.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב:ח'

קול דודי הנהיזה בא מדלג על ההרים מקפץ על ההגבעות:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

187 אין קורין אבות אלא שלשה

"אין אנו קוראים 'אבות' אלא לשלושה" — אברהם, יצחק ויעקב. המאמר מתאים לכל אחד מן האבות מידה.

Berakhot 16b:13-14 ברכות ט"ז ב:י"ג-י"ד

תנו רבנן: אין קורין "אבות" אלא לשלושה, ואין קורין "אמהות" אלא לארבע. אבות מאי טעמא? אילימא משום דלא ידעינן אי מראובן קא אתינן אי משמעון קא אתינן, אי הכי אמהות נמי לא ידעינן אי מרחל קא אתינן אי מלאה קא אתינן! אלא, עד הכא חשיבי, טפי לא חשיבי.

Our Rabbis have taught : We restrict the name "Patriarch" to three, and "Matriarch" to four. Why is the name "Patriarch" [restricted to three]? Is it because we are not certain whether we are descended from Reuben or Simeon ? If so, in the case of the Matriarchs we are not certain whether we are descended from Rachel or Leah ! But up to here they were esteemed sufficiently [to be called "Patriarchs"] ; their successors .were not so esteemed

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות טז, ב. ושי"ג. לקוטי שיחות ח"ד ע' 1068 הערה 12. ח"י ע' 97 הערה 48.

188 ומדתו של אברהם הוא האהבה

אחד המקומות בוותר שמציינת הערת קה"ת בקשר למידת האהבה של אברהם (ראו גם זוהר 3:263b וזהר 3:267a).

Zohar I, 85a זח"א פה, א

Zohar III, 263b זח"ג רסג, ב

הערת קה"ת

ראה אנה"ק סי"ג (תניא קיט, ב). זח"א פה, א. זח"ג רסג, ב. רסז, א.

189 פחד יצחק

"אלקי אבי, אלקי אברהם ופחד יצחק". מידתו של יצחק היא יראה.

Genesis 31:42 בראשית ל"א:מ"ב

לולי אלקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק ה'ה לי כי עתה ירקם שלחתי את-עניי ואת-יגיע כפי ראה אלקים ויוכח אמש:

Except the G-d of my father, the G-d of Abraham, and the Fear of Isaac, had been on my side, surely now hadst thou sent me away empty. G-d hath seen mine affliction and the 'labour of my hands, and gave judgment yesternight

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לא, מב.

For shooting stars [Zikin]. What means Zikin ? Samuel said : Kokeba di-Shebit. Samuel also said : The paths of heaven are as familiar to me as the streets of Nehardea, with the exception of the Kokeba di-Shebit, for I know not what that is. There is a tradition that it never passes through the constellation of Orion, for if it did the world would be destroyed. But we see that it does pass through ! It is its brightness that ... passes through, and so it seems as though it

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות נח, ב.

פסקה 13

197 עומד על שנים עשר בקר

ים הנחושת בבית המקדש של שלמה "עמד על שנים עשר בקר... והים עליהם מלמעלה". שנים עשר הבקר הם שנים עשר השבטים הנושאים את היים".

II Chronicles 4:4 דברי הימים ב ד:ד'

עומד על-שנים עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימנה ושלשה פנים נגבה ושלשה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה וכל-אחריהם בניה:

It stood upon twelve oxen, three looking toward the north, and three looking toward the west, and three looking toward the south, and three looking toward the east; and the sea was .set upon them above, and all their hinder parts were inward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דה"ב ד, ד.

198 ושם עלו שבטים

"כי שמה עלו שבטים, שבטי י-ה". השבטים הם העולים ונושאים את ההתגלות.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

ששם עלו שבטים שבטיקה עדות לישראל להדות לשם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the .L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קכב, ד.

199 ובשם אלקינו נדגול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
שם כ, ו.

200 ובשם אלקינו נדגול

"ובשם אלקינו נדגול". דגלי השבטים הם מרכבה לשם.

Psalms 20:6 תהילים כ:ו'

נרגנה בישועתך ובשם-אלקינו נדגל ומלא ה' כל-משאלותיה:

We will shout for joy in thy victory, And in the name of our G-d we will set up our standards; The L-RD fulfil all thy .petitions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מיכסו ומצלו, והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליכלו. איתיבו תריסר שני במערתא. אתא...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Kiddushin 80b:5-6 קידושין פ' ב:ה"ו

גמי מאי טעמא? תנא דבי אלהי: הואיל ונשים דעתן קלות עליהן. מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן משום רבי שמעאל: רמז ל'חוד מן התורה מנין - שנאמר: "כי יסיתך אחיך בן אמה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar II, 218a זח"ב ריח, א

הערת קה"ת

שבת לג, ב. קידושין פ, ב. זח"ב ריח, א. לקוטי שיחות ח"י ע' 149 הערה 14.

194 כל מי שאין בו דעה

"כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו". רחמים שייכים רק במקום שיש מודעות.

Berakhot 33a:19 ברכות ל"ג א:י"ט

ואמר רב אמי: גדולה דעה, שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר "כי אל דעות ה'". וכל מי שאין בו דעה — אסור לרחם עליו, שנאמר: "כי לא עם בינות הוא על פן לא ירחמנו עושהו".

R. Ammi also said : Great is knowledge which is placed between two references to the Divine Name ; as it is said, "For a G-d of knowledge is the L-rd" (I Sam. ii. 3). It is forbidden to have mercy upon one who does not possess knowledge ; as it is said, "For it is a people of no understanding, therefore He that made them will not have compassion upon .them" (Is. xxvii. 11)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת
ברכות לג, א.

פסקה 12

195 כולא קמי' כלא חשיב

"הכול נחשב לפנינו כאין". לכן העולמות העליונים ביותר והעולמות התחתונים ביותר שווים לפנינו.

Zohar I, 11b זח"א יא, ב

הערת קה"ת
זח"א יא, ב.

196 כוכבא דשביט

המונח התלמודי לשביט, "כוכבא דשביט". המאמר משתמש בו כדי להראות שהמילה שבת פירושה התפשטות.

Berakhot 58b:11 ברכות נ"ח ב:י"א

על הדיקון: מאי זיקין? אמר שמואל: כוכבא דשביט. ואמר שמואל: נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא, לבר מכוכבא דשביט דלא דענא מאי ניהו. וגמירי דלא עבר כסלא, ואי עבר כסלא — חרב עלמא. והא קא חזינו דעבר! — זויה הוא דעבר, ומתחזי כדעבר איהו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר: וילון הוא דמקער, דמגלגל ומחזי נהורא דרקיע. רב אשי אמר: כוכבא הוא דעקר מהאי גיסא דכסלא וחזי לקה חכריה מהך גיסא, ומיבעית, ומחזי ...

201 מי בוכים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בוכים (ב"ר פ"ה סי' ג'). הובא בעין [יוסף] ב' [שם] אב"ן ש"ט בפי ויקרא הלי כן. [כ].

202 כדאיתא בזהר שהמים

פירוש של בעלי התוספות על התורה, שמוכא בהערה לצד תיקוני זוהר בעניין בכיית המים התחתונים.

הערת קה"ת

ת"ז ת"ה (יט, ב). תוסי' הרא"ש (הדר זקנים) בראשית בתחלתו. בחיי ויקרא ב, יג.

203 שהמים התחתונים בוכים

רבנו בחיי, בעניין מלח הקרבנות, כפי שמצוין בהערת קה"ת, על בכיים של המים התחתונים.

Rabbeinu Bahya, Vayikra 2:13 רבנו בחיי, ויקרא ב:יג

204 שהמים התחתונים בוכים אנו בעינין למהוי קדם מלכא

תיקוני זוהר (תיקון 6), כפי שמצוין בהערת קה"ת: המים התחתונים בוכים: "אנו רוצים להיות לפני המלך". המאמר מיישם זאת על העולמות הגלויים, שידועים שיש משהו נעלה מהם.

Tikkunei Zohar 19b:16-17 תקוני זוהר י"ט ב:ט"ז-י"ז

ומחלוקת האי דאיהו לשם שמים בגין דמים תתאין אינון בוכין ואמרין אנו בעיין למהוי קדם מלכא עלת העלות ובען לסלקא לעילא. רקיע אפריש בינייהו עד דעלת העלות שוי לון שוין. י' מסטרא דא וי' מסטרא דא. ו' באמצעיתא. כוונא דא יו"י דאיהי א. ואלין כלהו קרבין לעלת העלות.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

205 ויבדל אלקים בין מים למים

"וה' עשה את הרקיע והבדיל בין המים שמתחת לרקיע ובין המים שמעל לרקיע". זוהי ההפרדה בין העולמות הנסתרים לעולמות הגלויים.

Genesis 1:7 בראשית א':ז

וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת־הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי־כֵן:

And G-d made the firmament, and divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament; and it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ז.

206 מאיגרא רמה

"מגג גבוה לבור עמוק". דימוי תלמודי לנפילה גדולה, המשמש כאן לתיאור ירידת הניצוץ האלקי.

Chagigah 5b:16-17 חגיגה ה' ב:ט"ז-י"ז

רבי הוה נקיש ספר קינות וקא קרי בגייה, כי מטא להאי פסוקא "השליה משמים ארץ" — נפל מן ידיה, אמר: מאיגרא רם לבירא עמקתא. רבי ורבי חי'א הוו שקלי ואלי באורחא, כי מטו לההוא מתא, אמרי: איכא צורקא מרבנן הכא? נזיל וניקביל אפיה. אמרי:

איכא צורקא מרבנן הכא, ומאור עינים הוא. אמר לקה רבי חי'א לרבי: תיב את, לא תזלזל בנשיאותה. איזיל אנא ואקביל אפיה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

207 ע"פ וישכם לבן

שם, לבן של קדושה הוא "לובן העליון", אור עצמותו של ה', שזכו הצבע הלבן אינו צבע כלל; שורש הרחמים הוא בדבר שאי אפשר להשיג בסדר העולמות, כמו בביטוי "ברחמיך הרבים".

הערת קה"ת

תו"א כד, א.

208 וישכם לבן

"וישכם לבן בבוקר". מילים אלה פותחות את המאמר בתורה אור, ויצא, שאליו מופנה הקורא.

Genesis 32:1 בראשית ל"ב:א

וַיִּשְׁכֶּם לֶבֶן בְּבֹקֶר וַיִּנָּשֶׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לְבֶן לְמָקְמוֹ:

And Laban arose early in the morning, kissed his sons and daughters, and blessed them; and then Laban went and re-turned to his place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

209 וע"פ כנשר יעיר

במאמר על "כנשר יעיר קנו" בלקוטי תורה, האזינו (החל מ"77c), חלקו האחרון מופיע ב"78c, בסמוך לטור שאליו מפנה ההערה. שם הרחמים של הנשר, "על גזוליו ירחף", הם התעוררות הרחמים בברכות שלפני קריאת שמע: "ברחמיך הרבים רחם עלינו" ויבאנו אב הרחמן; ואילו בקריאת שמע עצמה, התשובה העליונה של מסירות נפש "נושאת אותו על כנפיה".

הערת קה"ת

אולי הכוונה ללקו"ת האזינו עה, ד.

210 כנשר יעיר

"כנשר יעיר קנו, על גזוליו ירחף". אלה הן מילות המאמר שאליו מופנה הקורא.

Deuteronomy 32:11 דברים ל"ב:יא

כְּנֶשֶׁךְ יַעִיר קִנּוֹ עַל־גִּזְלָיו יִרְחֹף יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחֶהָ וַיִּשְׁאַחַּ וְעַל־אֶבְרֹתָּהּ: As an eagle that stirreth up her nest, Hovereth over her young, Spreadeth abroad her wings, taketh them, Beareth them on her pinions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

211 וע"פ ויאכילך את המן

שם המן הוא "טל" שמימי ש"לא ידעון אבותיך", ובכל זאת "ויאכילך" אותו ה', שכן הוא נעשה גשמי עד כדי כך שאפשר היה לטחון אותו במדוכה. כך גם התורה, שבאה "מפי הוי", ירדה והתלכשה, ובאמצעותה האדם חי.

הערת קה"ת

לקו"ת עקב יד, א.

212 ויאכילך את המן

"ויענך וירעבך ויאכילך את המן". מילים אלה פותחות את המאמר בלקוטי תורה, עקב, שאליו מופנה הקורא.

Deuteronomy 8:3 דברים ח:ג

וַיַּעֲרֶב וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכִלְךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבוֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עָלֶיךָ הָאֵדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִּיֶּיךָ יִקְחָה הָאֲדָמָה:

217 למשפחותם

”שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדָת ... לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם ... לְגִלְגָּלְתָּם”. שלוש
השליבים של העלאת הנשמה הולכים בעקבות מילות הפסוק הזה.

Numbers 1:2 במדבר א'ב'

שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדָת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגָּלְתָּם:

Take ye the sum of all the congregation of the children of
Israel, by their families, by their fathers'houses, according
;to the number of names, every male, by their polls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

218 והוא רחום גוי זכור רחמיך

”וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עֲוֹן”. נאמר בפסוקי דזמרה: הראשון מבין שלוש
ההתעוררויות של רחמים בתפילות.

Psalms 78:38 תהילים ע"ח:ל"ח

וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עֲוֹן וְלֹא־יִשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אָפּוֹ וְלֹא־יַעֲזִיר כָּל־
חַמְתּוֹ:

But He, being full of compassion, forgiveth iniquity, and de-
stroyeth not; Yea, many a time doth He turn His anger away,
.And doth not stir up all His wrath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עח, לח, כה, ו.

219 זכור רחמיך

”זָכַר רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסִדֶיךָ”. נאמר גם בפסוקי דזמרה.

Psalms 25:6 תהילים כ"ה:ו'

זָכַר־רַחֲמֶיךָ ה' וַחֲסִדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה:

Remember, O L-RD, Thy compassions and Thy mercies; For
.they have been from of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

220 חנון ורחום ה'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קמה, ח.

221 חנון ורחום הוי'

”חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֲרֹךְ אֲפָיִם וְגָדֹל חֶסֶד”. מתוך אשרי, כחלק מן ההתעוררות
הראשונה.

Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח'

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֲרֹךְ אֲפָיִם וְגָדֹל־חֶסֶד:

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger,
.and of great mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

222 אחד ואהבת

”שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד. וְאַהֲבָתָ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ”. שלוש
ההתעוררויות של רחמים מכינות את האדם לומר מילים אלו.

Deuteronomy 6:4-5 דברים ו:ד-ה'

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִינוּ הָאֶחָד: וְאַהֲבָתָ אֵת ה'
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed
thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fa-
thers know; that He might make thee know that man doth
not live by bread only, but by every thing that proceedeth
.out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

213 ע' נפש יוצאי ירך יעקב

”וכל הנפש הבאה ליעקב יוצאי ירכו שבעים נפש”. שבעים הנפש הן הבחינה
השלישית והנמוכה ביותר של רחמי יעקב.

Exodus 1:5 שמות א'ה'

וַיְהִי כָל־נֶפֶשׁ יִצְחָק יָרֵד־יַעֲקֹב שְׁבַעִים נֶפֶשׁ וַיּוֹסֶף הָיָה בְּמִצְרַיִם:

And all the souls that came out of the loins of Jacob were
.seventy souls; and Joseph was in Egypt already

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

214 ונתן לך רחמים

”וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְבָּה”. המאמר מפרש שהרחמים שאדם חש
ניתנים לו עצמם מלמעלה.

Deuteronomy 13:18 דברים י"ג:י"ח

וְלֹא־יִדְבַק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן־הַחֶרֶם לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אָפּוֹ וְנָתַן־לְךָ
רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְבָּה כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

And there shall cleave nought of the devoted thing to thy
hand, that the L-RD may turn from the fierceness of His
anger, and show thee mercy, and have compassion upon
;thee, and multiply thee, as He hath sworn unto thy fathers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יג, יח.

215 בפי פנחס ע"פ את הכבש אחד

המאמר על "צו את בני ישראל... את קרבני לחמי" בפרשת פינחס
(Likkutei Torah, Pinchas 3), העוסק בפסוק "את הכבש אחד
תעשה". בסיכום המאמר אומר אדמו"ר הזקן שיש לעורר רחמים, בחינתו
של יעקב, ושהדבר נעשה ונמשך מבחינתו של משה, דעת, שממנה באים
הרחמים לידי התהוות: זהו "את הכבש אחד תעשה".

הערת קה"ת

לקמן בפי פנחס.

216 את הכבש אחד תעשה

”אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר”. מילים אלו פותחות את המאמר בלקוטי
תורה, פינחס, שאליו מופנה הקורא.

Numbers 28:4 במדבר כ"ח:ד'

אֵת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בַּיּוֹם הָעֶרֶב:

The one lamb shalt thou offer in the morning, and the other
;lamb shalt thou offer at dusk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.
And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

223 על כל דיבור פרוחה נשמתן

"כָּכָל דְּבוּר וְדְבוּר שִׁצָּא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִצָּא נִשְׁמָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל".
המאמר רואה בכך גילוי של אהבה רבה שלמעלה מדעת.

Shabbat 88b:6 שבת פ"ח ב"ו

ואמר רבי יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שִׁצָּא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִצָּא נִשְׁמָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: "נִפְשִׁי יִצָּא בְּדַבְרוֹ". וּמֵאַחֵר שֶׁמִּדְּבוּר רִאשׁוֹן יֵצֵאתָ נִשְׁמָתוֹ, דִּיבּוּר שֵׁנִי הֵיכָא קִיבְלוּ? — הוֹרִיד טַל שְׁעָתִיד לְהַחְיֹת בּוֹ מֵתִים וְהַחְיָה אוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תִּנְיֶף אֱלֹקִים נִחְלָתָהּ וְנִלְאָה אֶתָּה כּוֹנֵנֶתָהּ". וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר שִׁצָּא מִפִּי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲזָרוּ יִשְׂרָאֵל לְאַחֲרֵיהֶן שָׁנִים עֶשֶׂר מִלִּי וְהָיוּ מְלָאכֵי הַשָּׂרֵת ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת פח, ב.

224 שלמעלה מעלה מבחי' הדעת

שם מוסבר שלכל דבר שבעולמות הגלויים יש מקור בעולמות הנסתרים, כדברי חז"ל שלכל עשב יש מזל למעלה; וישראל עלו במחשבה פירוש ששורש הנשמות הוא בעולמות הנסתרים, כשם שהמחשבה היא המקור הנסתר של הדיבור והיא מיוחדת עם הנפש.

הערת קה"ת

ראה לקמן בלק סז, ג.

225 עבודת מתנה

"אני נותן לכם את כהונתכם כעבודת מתנה". האהבה הגדולה נקראת מתנה, הניתנת מלמעלה.

Numbers 18:7 במדבר י"ח ז'

וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אֶתָּה תִּשְׁמְרוּ אֶת־כֹּהֲנֻתְכֶם לְכָל־דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ וְלִמְכִּיתִּי לְפָרֶכֶת וְעִבְדְתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָם אֶת־כֹּהֲנֻתְכֶם וְהָזָר הַקָּרִיב יוֹמֵת:

And thou and thy sons with thee shall keep your priesthood in everything that pertaineth to the altar, and to that within the veil; and ye shall serve; I give you the priesthood as a service of gift; and the common man that draweth nigh shall
'be put to death

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יח, ז. ראה אגה"ק סי' יח ובליקוט פי שם.

226 אש שלמעי

הגמרא, כפי שמציינת הערת קה"ת, עוסקת באש שירדה מלמעלה על גבי המזבח. האהבה הגדולה נמשלה לאש זו.

Yoma 21b:5-6 יומא כ"א ב:ה-ו'

כִּי קָא אֶמְרִינן — בְּדִהְיוּט. דְּתַנִּיא: "וְנִתְּנוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ", אֵף עַל פִּי שְׂאֵשׁ יוֹרֶדֶת מִן הַשָּׁמַיִם, מִצְוָה לְהִבְיֵא מִן הַהֲדִיוּט. רְבוּצָה כְּפָאִרִי. וְהַתְּנִיא, אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא סָגַן הַכֹּהֲנִים: אֲנִי רִאשִׁיתָהּ, וְרְבוּצָה כְּכֹלֵב! לֹא קִשְׁיָא: כָּאֵן — בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, כָּאֵן — בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה יומא כא, ב.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Shaarei Kedusha (Public Domain); Gates of Holiness, translated by Rabbi Amiram Markel, 2013 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Wikisource (CC-BY-SA); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Vocalized Edition - Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/ (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/bamidbar/4/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק